BIBLIOTECA ŞTIINȚIFICĂ
A UNIVERSITĂȚII DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI

GIGANTUL LINGVISTICII MONDIALE

EUGENIU COŞERIU

1921-2002

DOCTOR ÎN FILOLOGIE ŞI FILOSOFIE, AUTORUL A UNUI NUMĂR DE PESTE 50 DE VOLUME ŞI A MII DE PAGINI DE EXEGEZĂ, AL UNOR NOI TEORII DESPRE PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE FILOLOGIEI, CONTRIBUIE LA ÎMBOGĂȚIREA METODOLOGIEI DISCIPLINELOR LINGVISTICE.

EUGENIU
COŞERIU:
Drumurile vieţii
şi ale afirmării

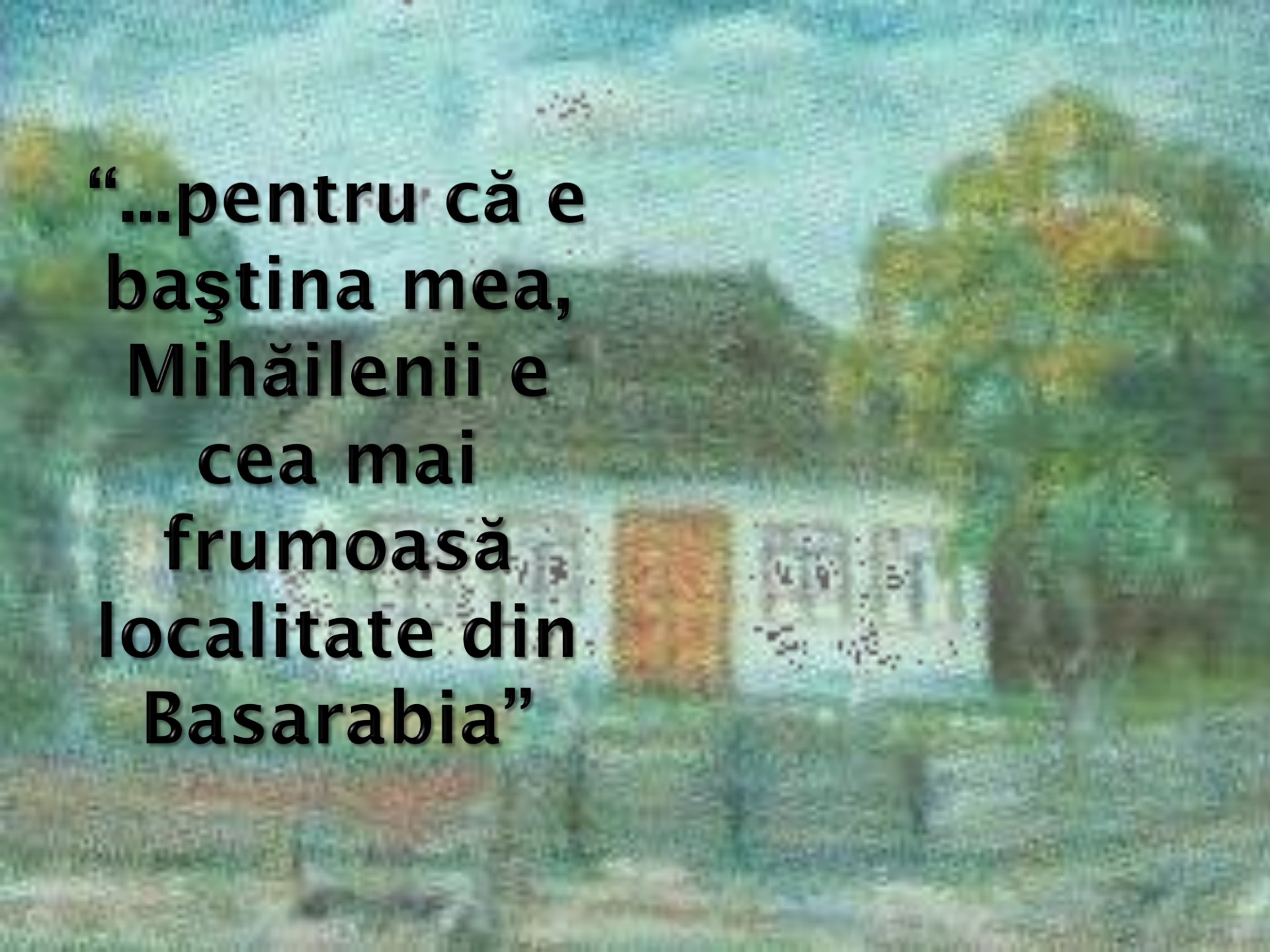
“...pentru că e baştina mea, Mihăilenii e cea mai frumoasă localitate din Basarabia”

Liceul de băieți "Ion Creangă"

Liceul de băieți „Ion Creangă“

“...am făcut un liceu extraordinar la Bălți”

1931-1939

N. Lapuşanschi, Valeriu Gafencu (viitor martir al închisorilor comuniste, decedat în 1952), Eugeniu Coşeriu, Bălți - 1938

N. Lapuşanschi, Eugeniu Coşeriu. Bălți - 1938

Bălți - 1939

Eugeniu Coşeriu, Anton Antonovici. Bălți - 1939

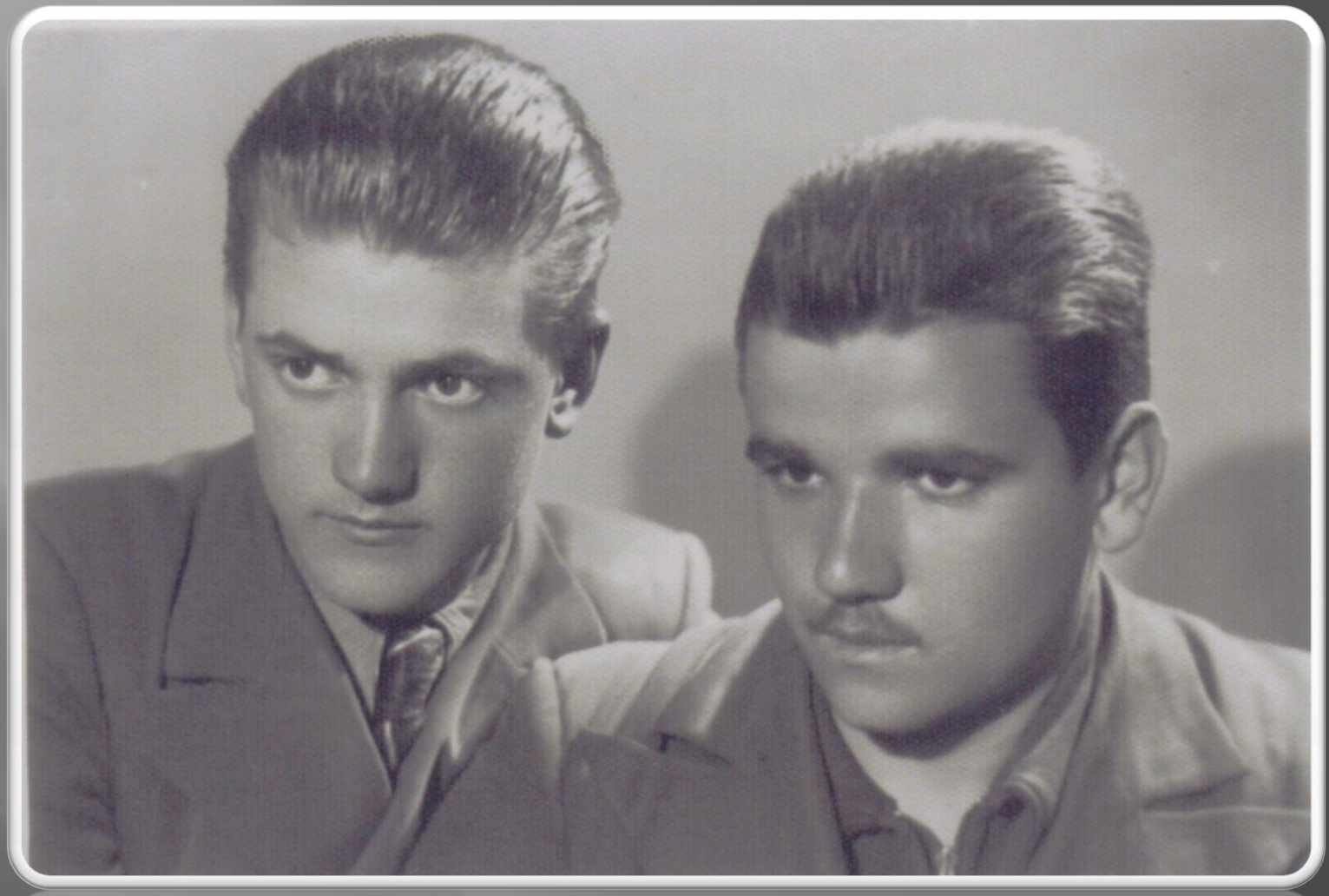

“AM AVUT NOROCUL SĂ AM O SERIE DE PROFESORI DEOSEBIȚI: MARCU VĂLUȚĂ, POETUL PETRU STATI, MIRON HOLBAN, GHEORGHE CÎRȚU, MIRON HORN …”

E. COȘERIU

“Toți încercau să ne cultive înclinațiile sau talentele literare. În afara cursurilor organizau societăți de lectură şi literatură, împreuna cu elevii au fondat reviste ale liceului... La un moment dat am făcut aproape în întregime o revistă care se chema "Crenguța", eu fiind preşedintele societății literare şi, în acelaşi timp, redactorul ei”.

E. Coşeriu

“Crenguța”

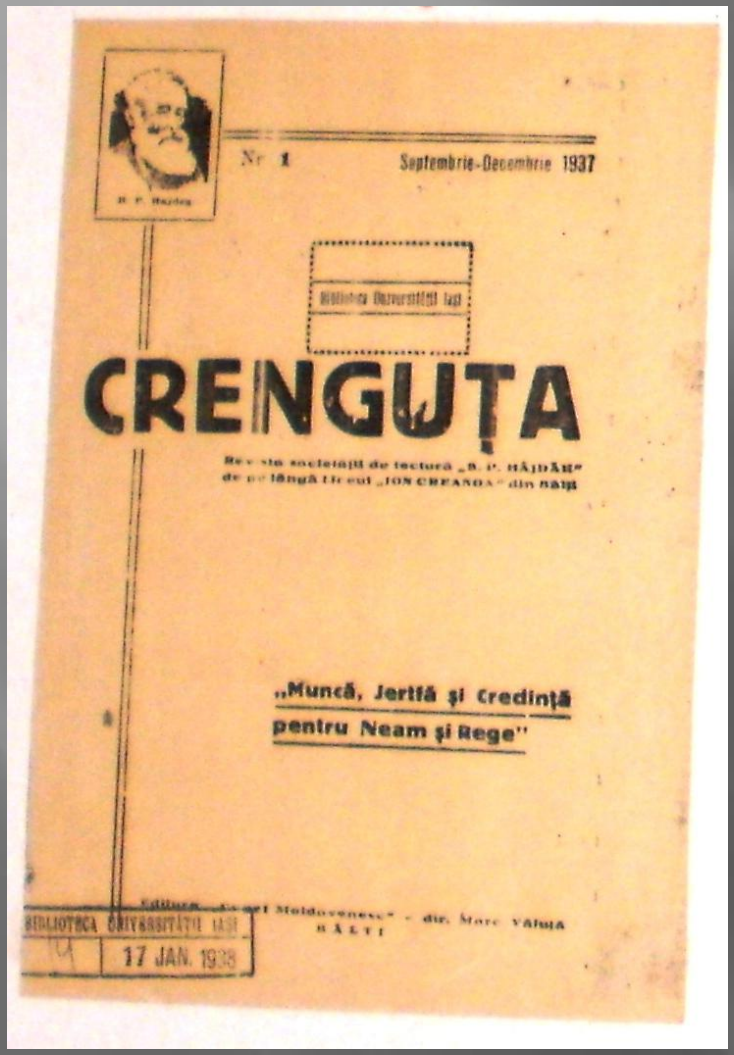

Nr. 1 Septembrie-Decembrie 1937

CRENGUȚA

„Muncă, Jertfă și Credință
pentru Neam și Rege”

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI
17 JAN. 1938

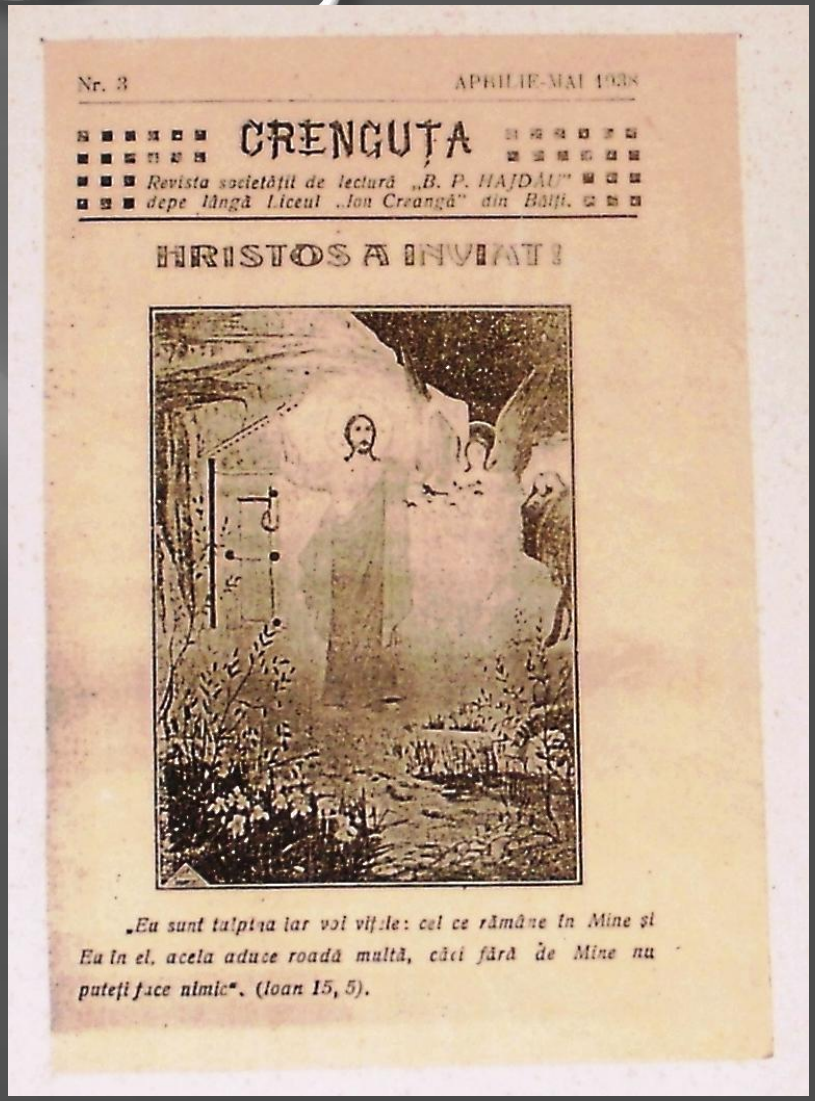

Nr. 3 APRILIE-MAI 1938

CRENGUȚA

Revista societății de lectură „B. P. HAJDĂU” de pe lângă Liceul „Ion Creangă” din Bălți.

HRISTOS A ÎNVIAT!

„*Eu sunt tulpina iar voi vițele: cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic*”. (*Ioan 15, 5*).

În fiecare dintre cele 3 numere editate ale revistei din aceşti ani, elevul Coşeriu a semnat 9 publicaţii şi o prezentare bibliografică a revistelor primite din Ţară în primăvara anului 1938.

A debutat, concomitent, cu o emoționantă evocare a plaiului natal în raport cu vremurile tulburătoare ale trecutului istoric, intitulată „*Suflet de vultur*”, în rubrica *Pagina educației națio-nale*, cu o schiță impresionantă „*Sinceritate*”, în *Pagina încercărilor literare,* şi cu un impunător studiu „*Cronicarii”* (pe 12 pagini), în *Pagina istoriei literare*.

În următoarele două numere din 1938, remarcabilul elev Eugen Coşeriu a publicat poezia „*Vers de noapte*”, în rubrica *Pagina încercărilor literare*, (nr.2, ianuarie - martie), eseul filozofic „*Drum*”, în aceeaşi rubrică, (nr.3, aprilie - mai), articolul „*Necesitatea credinței pentru viața sufletească*”, în *Pagina credinței străbune*, alegoria religioasă „*Iată Eu stau la uşă şi bat*”, (nr.3), în *Pagina traducerilor - „Epistole I,VI”* de Horațiu, (nr. 2), şi un fragment din „*Eneida*” lui Virgiliu, (nr.3).

Azi s'au dus faptele dar au rămas locurile. Departe, pe valea Ocea, se arată deacurmezişul, malul celălalt al Nistrului. Nu se vede unde se varsă pârăiaşul. Malul celălalt e stâncos şi abrupt. Nu creşte nimic pe el. E de mirare cum de e atât de pustiu când ai un pas de-acolo, aici la noi, i-atâta frumusețe şi viață. Sau poate țara noastră o fi mai binecuvântată decât altele?

„*Suflet de vultur*", de Eugen Coşeriu, clasa a VII-a

(„*Crenguța*", nr. 1, 1937)

“Crenguța” - azi

Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi

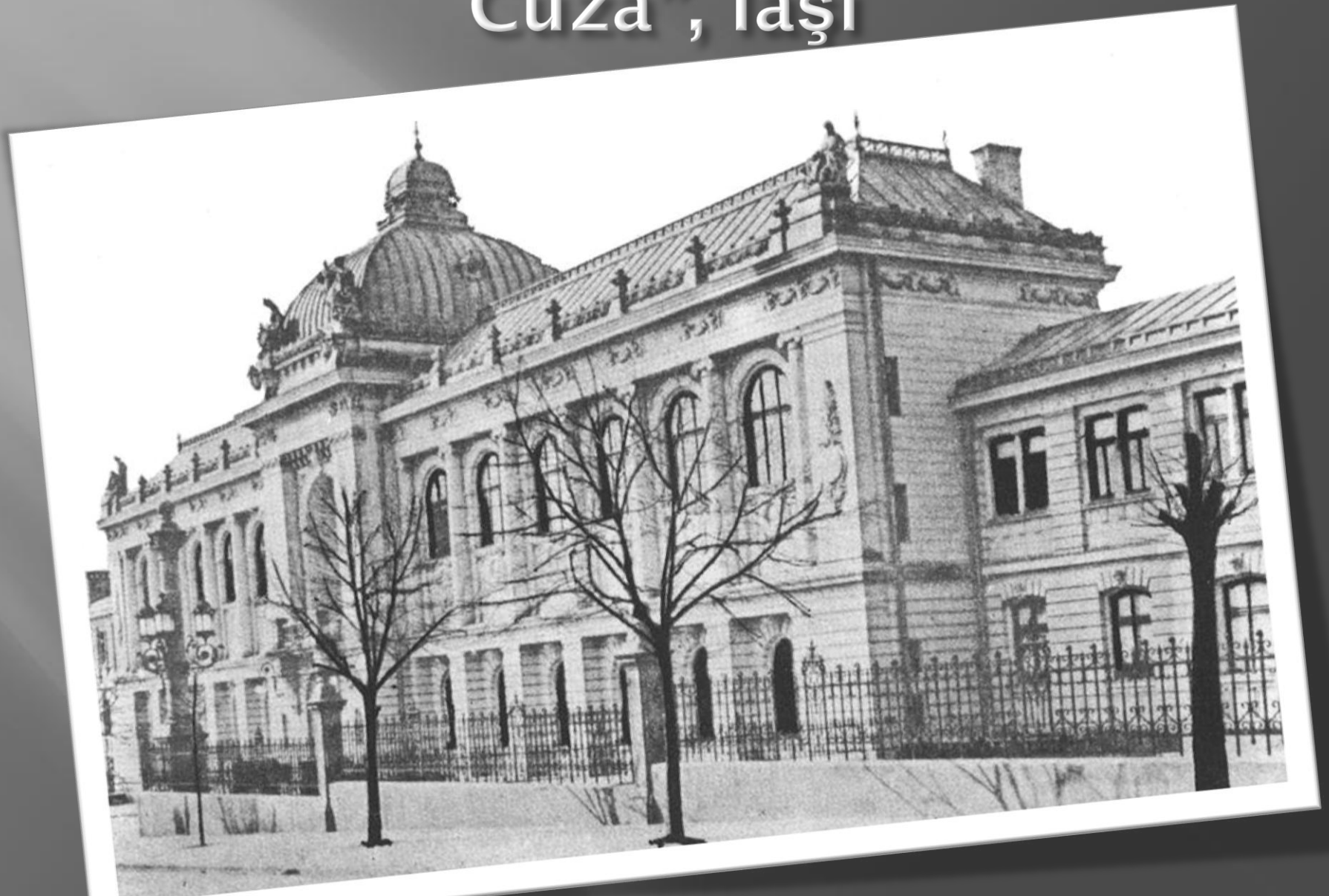

Iaşi -1940

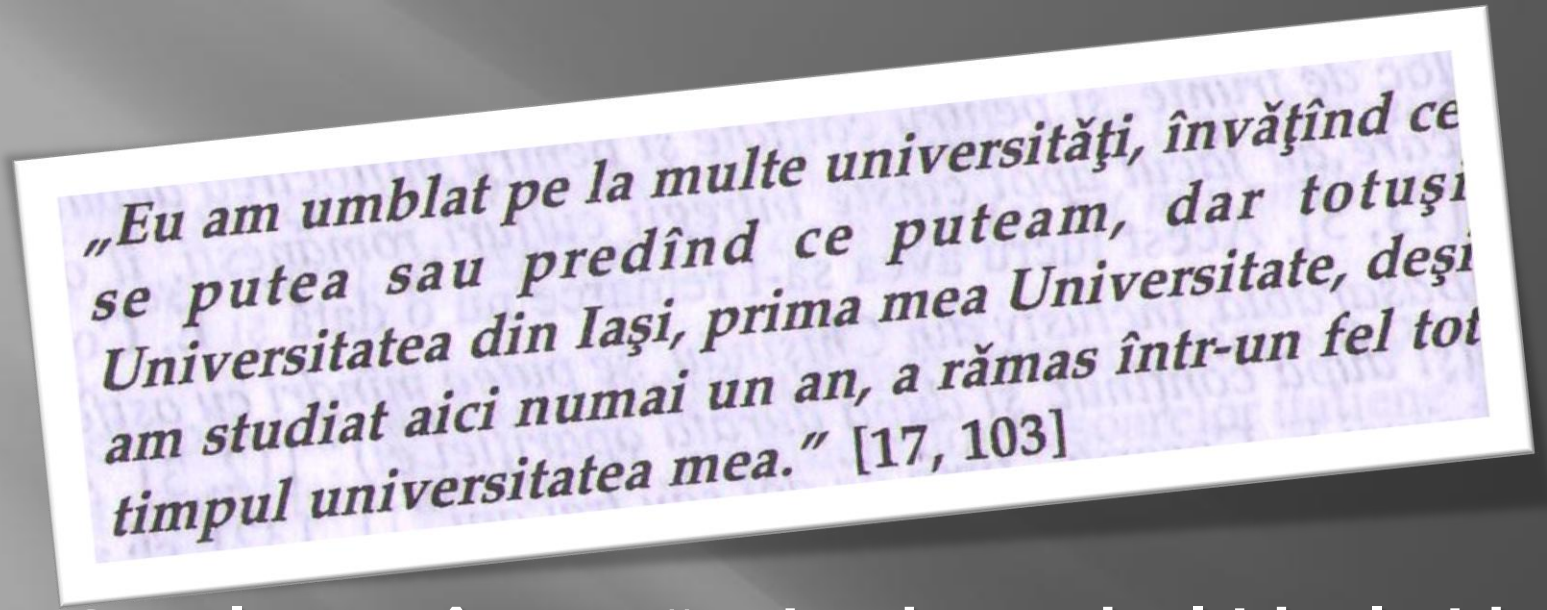

Şcoala românească mi-a dat cadrul ideal şi baza dezvoltării mele intelectuale ulterioare. Această şcoală mi-a dat, mai întâi, poate nu universitatea, dar, cel puțin, setea de universitate şi cred că acest principiu m-a ghidat intuitiv ...

La Iaşi îmi făcusem deja un anumit mediu, mai ales cu colaborarea la „Jurnalul literar", la Călinescu ...

...Aici am învățat foarte multe lucruri de la profesori ca *I. Iordan, G. Călinescu, P. Caraman, D. Găzdaru ...*

„Italia a însemnat pentru mine foarte mult (...). În primul rând, a schimbat perspectiva mea românească într-o perspectivă universală, nu numai datorită universalității şi tradiției cultural italiene, ci şi datorită faptului că, trecând de la o perspectivă la alta, mi-am dat seama de multitudinea perspectivelor posibile”.

Între 1950 si 1963 a predat la Universitatea din Montevideo, Uruguay

„Uruguayul mi-a oferit foarte multe posibilităţi şi,
mai ales, mi-a oferit o foarte mare libertate, care mi-a
permis să fac în ştiinţă ceea ce mi se părea mie că e
bine să fac.” [17, 12]

Eugeniu Coşeriu. Punda del Este (Uruguay) 1952

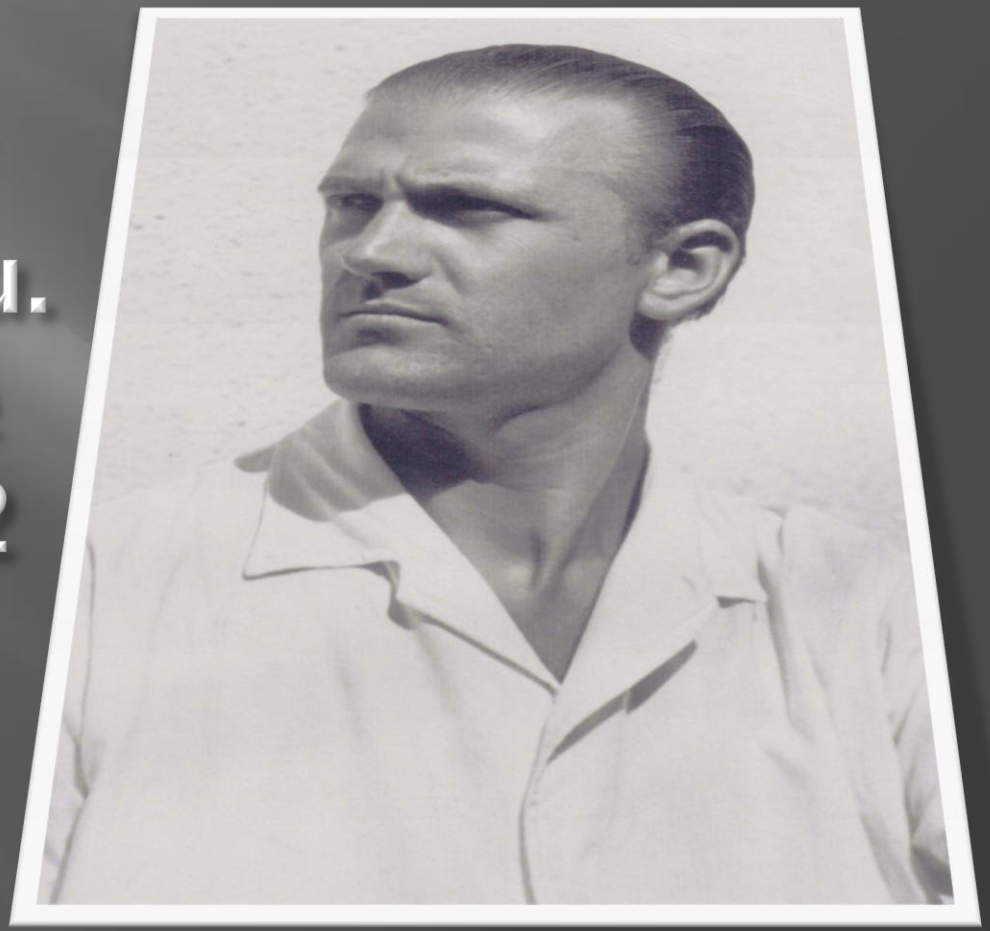

Eugeniu Coşeriu. Montevideo 1952

Eugeniu Coşeriu. Rio de Janeiro, 1957

Eugeniu Coşeriu. Lisabona 1960

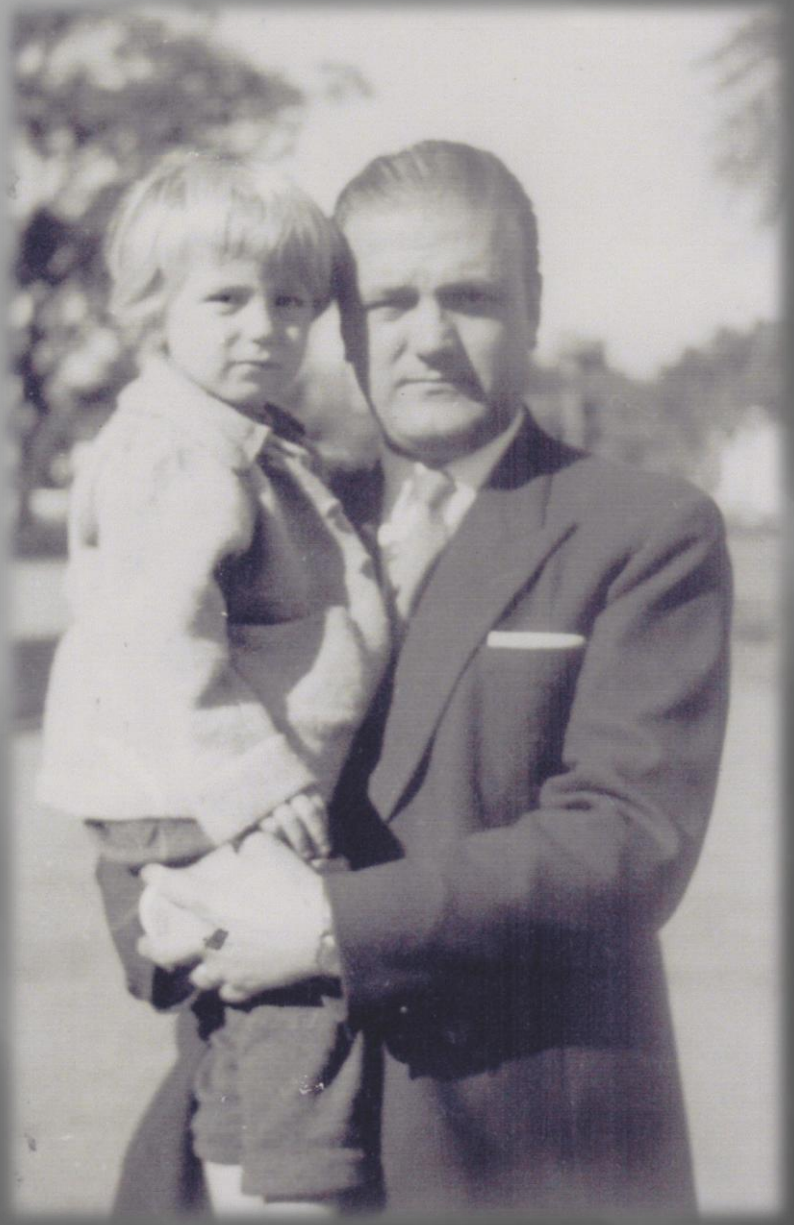

Eugeniu Coşeriu. Montevideo 1960

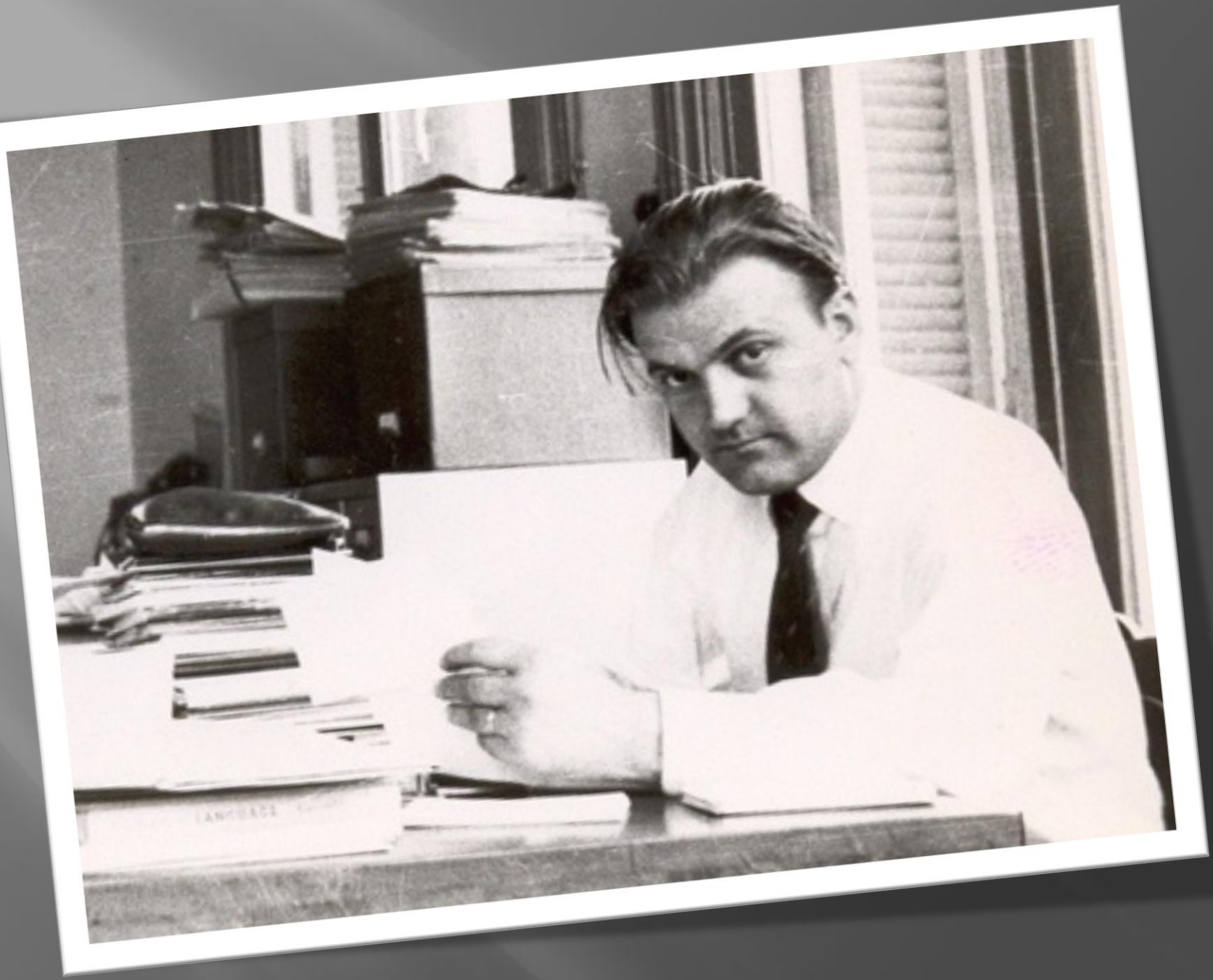

„Tübingen-ul mi-a oferit, mai întîi, posibilităţi materiale de necomparat cu cele de la Montevideo, se înţelege, apoi posibilităţile de contacte cu alte universităţi din Germania şi din afara Germaniei." [9, 4]

Din 1963 şi pâna la sfârsitul vieții a fost profesor la Tübingen

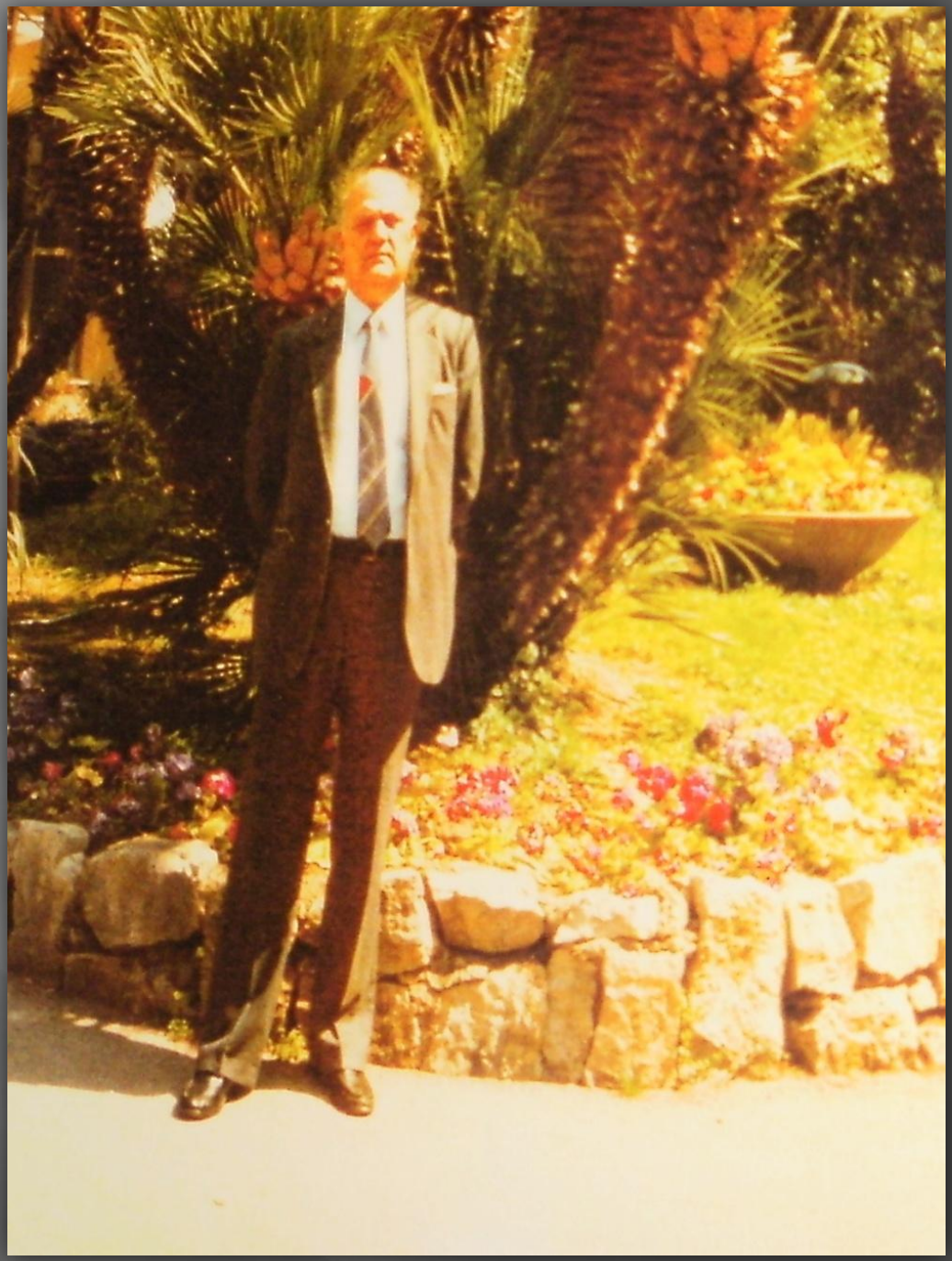

Eugeniu Coşeriu. Mexic 1981

O mamă, dulce mamă...

Bebenhausen
Universitätsstadt
Tübingen

Eugenio Coşeriu 1986, Tübingen

Eugeniu Coşeriu. Italia1987

Eugeniu Coşeriu pe Raut 1991

Înmînarea de către consulul general al Spaniei Diego María Sánchez Bustamante a ordinului “Gran Cruz de Alfonso X el Sabio“, cu ocazia aniversării a 80 de ani de la naştere.

(27 iulie 2001)

DOCTOR HONORIS CAUZA A 50 DE UNIVERSITĂȚI ALE LUMII, INCLUSIV AL UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA, AL UNIVERSITĂȚII DE STAT "A. RUSSO" DIN BĂLȚI ŞI AL INSTITUTULUI PEDAGOGIC DE STAT "ION CREANGĂ" DIN CHIŞINĂU PENTRU CONTRIBUȚIA EXCEPȚIONALĂ ÎN LINGVISTICA MONDIALĂ ŞI PROMOVAREA VALORILOR ŞTIINȚEI ŞI CULTURII ROMÂNEŞTI ÎN ÎNTREAGA LUME; MEMBRU AL MAI MULTOR ACADEMII ALE LUMII, INCLUSIV AL ACADEMIEI DE ŞTIINȚE DIN MOLDOVA. PROFESORUL E. COŞERIU A FOST MEMBRU DE ONOARE AL MUNICIPIULUI CHIŞINĂU ŞI CAVALER AL ORDINULUI REPUBLICII MOLDOVA, CETĂȚEAN DE O NOARE A MUNICIPIULUI BĂLȚI.

Universitatea de Stat
din Moldova
Senatul Universităţii de Stat
din Moldova
conferă

profesorului doctor

Eugen Coşeriu

titlul de

DOCTOR
HONORIS CAUSA

al Universităţii de Stat
din Moldova

pentru deosebita contribuţie la
dezvoltarea ştiinţei
despre limbă şi la
fondarea unor direcţii noi în
lingvistică generală şi
romanică.

Preşedintele senatului,
Rectorul,
doctor habilitat,
profesor

Gh. Rusnac

CHIŞINĂU 1993

Nos,

Rector Senatusque Universitatis „Al. I. Cuza" Iassiensis,

eum in more academico et instituto maiorum legibusque patriae positum esset ut doctores honoris causa crearentur qui litterarum et scientiarum studiis colendis meriti essent, ex Decreto Senatus Universitatis, ornatissimum et illustrissimum virum

EUGENIUM COȘERIU

praestantissimum philologum et doctissimum magistrum singulari mentis acie descientia linguae in toto orbe terrarum promovenda optime merentem,

DOCTOREM HONORIS CAUSA

creavimus, pronuntiavimus, declaravimus et ei hoc diploma Universitatis sigillo munitum nostrisque nominibus subscriptis firmatum dari curavimus.

Datum Iassiis, die XIII mensis aprilis anno MCMXCII

Rector
GHEORGHE POPA

Decanus
ȘTEFAN AVĂDANEI

331/1992

UERJ
UNIVERSIDADE DO ESTADO DO RIO DE JANEIRO

Universidade do Estado do Rio de Janeiro

O Reitor da Universidade do Estado do Rio de Janeiro, no exercício de suas atribuições, confere o título de Doutor "Honoris Causa" ao Professor

Eugenio Coseriu

Uerj, em 28 de agosto de 1996

Antonio Celso Alves Pereira
Reitor

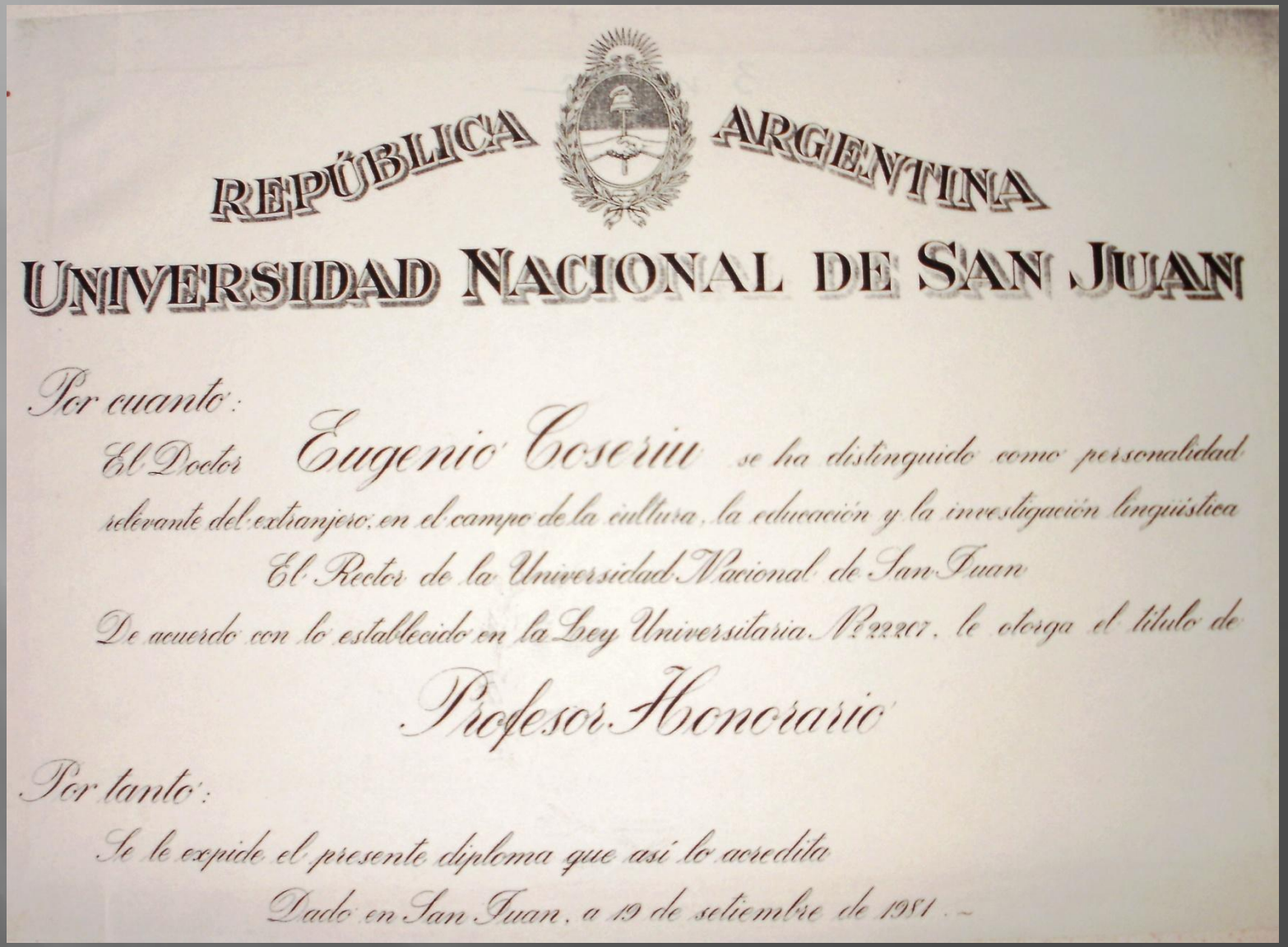

REPÚBLICA ARGENTINA

UNIVERSIDAD NACIONAL DE SAN JUAN

Por cuanto:

El Doctor **Eugenio Coseriu** *se ha distinguido como personalidad relevante del extranjero: en el campo de la cultura, la educación y la investigación lingüística*

El Rector de la Universidad Nacional de San Juan

De acuerdo con lo establecido en la Ley Universitaria N° 22207, le otorga el título de

Profesor Honorario

Por tanto:

Se le expide el presente diploma que así lo acredita

Dado en San Juan, a 19 de setiembre de 1981.-

UNIVERSIDAD DE LA REPUBLICA
ORIENTAL DEL URUGUAY

FACULTAD DE HUMANIDADES Y CIENCIAS

POR CUANTO: El Decano de la Facultad, en atención a los méritos que concurren en la persona del

Prof. Eugenio Coseriu

le ha investido con la dignidad de

DOCTOR HONORIS CAUSA

POR TANTO: Se expide el presente Diploma que acredita esa dignidad.

DADO en Montevideo, el día 11 de noviembre de 1980

Decano

Secretario Docente

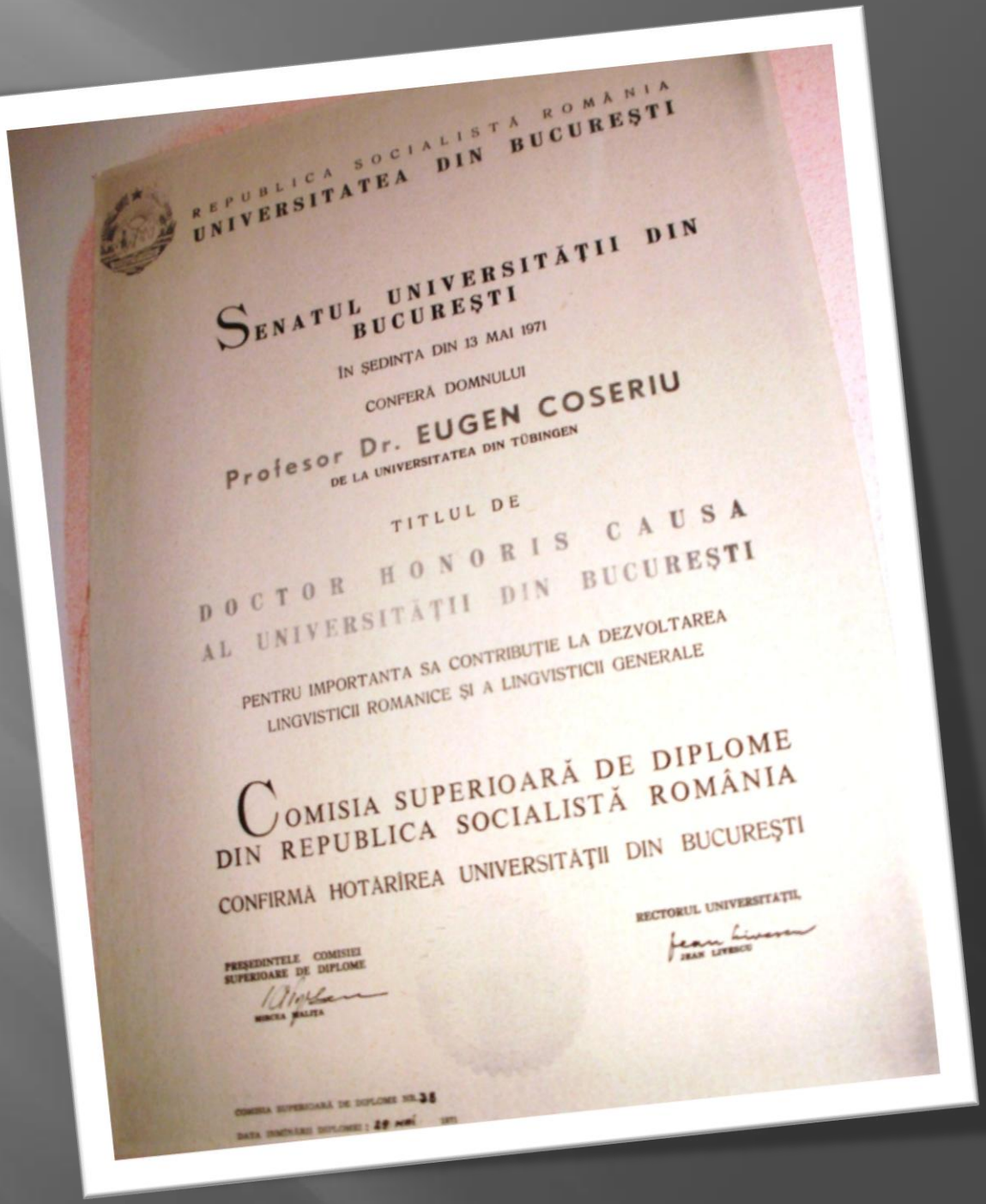

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

SENATUL UNIVERSITĂŢII DIN BUCUREŞTI

ÎN ŞEDINŢA DIN 13 MAI 1971

CONFERĂ DOMNULUI

Profesor Dr. EUGEN COSERIU

DE LA UNIVERSITATEA DIN TÜBINGEN

TITLUL DE

DOCTOR HONORIS CAUSA
AL UNIVERSITĂŢII DIN BUCUREŞTI

PENTRU IMPORTANTA SA CONTRIBUŢIE LA DEZVOLTAREA LINGVISTICII ROMANICE ŞI A LINGVISTICII GENERALE

COMISIA SUPERIOARĂ DE DIPLOME
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

CONFIRMĂ HOTĂRÎREA UNIVERSITĂŢII DIN BUCUREŞTI

RECTORUL UNIVERSITĂŢII
JEAN LIVESCU

PREŞEDINTELE COMISIEI SUPERIOARE DE DIPLOME
MIRCEA MALIŢA

COMISIA SUPERIOARĂ DE DIPLOME NR. 38
DATA EMITERII DIPLOMEI: 29 mai 1971

Conferirea titlului de
Doctor Honoris Causa a USM

REVENIRE LA ALMA MATER

Bălți - 1993

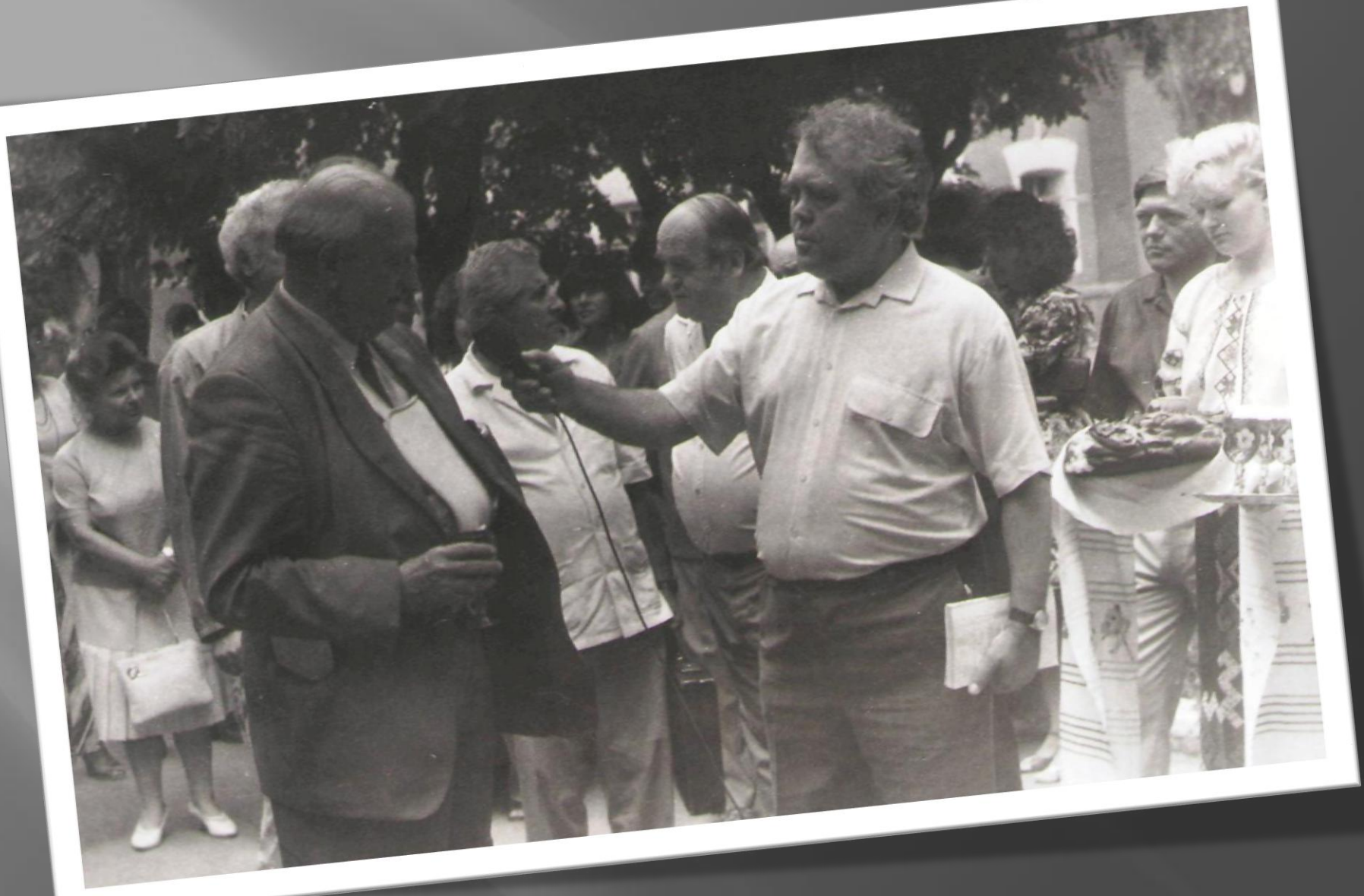

EUGENIU COȘERIU OASPETE AL BIBLIOTECII ȘTIINȚIFICE UNIVERSITARE

REVENIRE LA ALMA MATER

Bălți - 1998

Liceul teoretic "Ion Creangă" Bălți – 25 septembrie 1998

Liceul teoretic “Ion Creangă” Bălți – 25 septembrie 1998

Liceul teoretic “Ion Creangă” Bălți – 25 septembrie 1998

Liceul teoretic “Ion Creangă” Bălți – 25 septembrie 1998

Liceul teoretic “Ion Creangă” Clasa “Eugeniu Coşeriu” fondată la inițiativa lui N. Cazacu

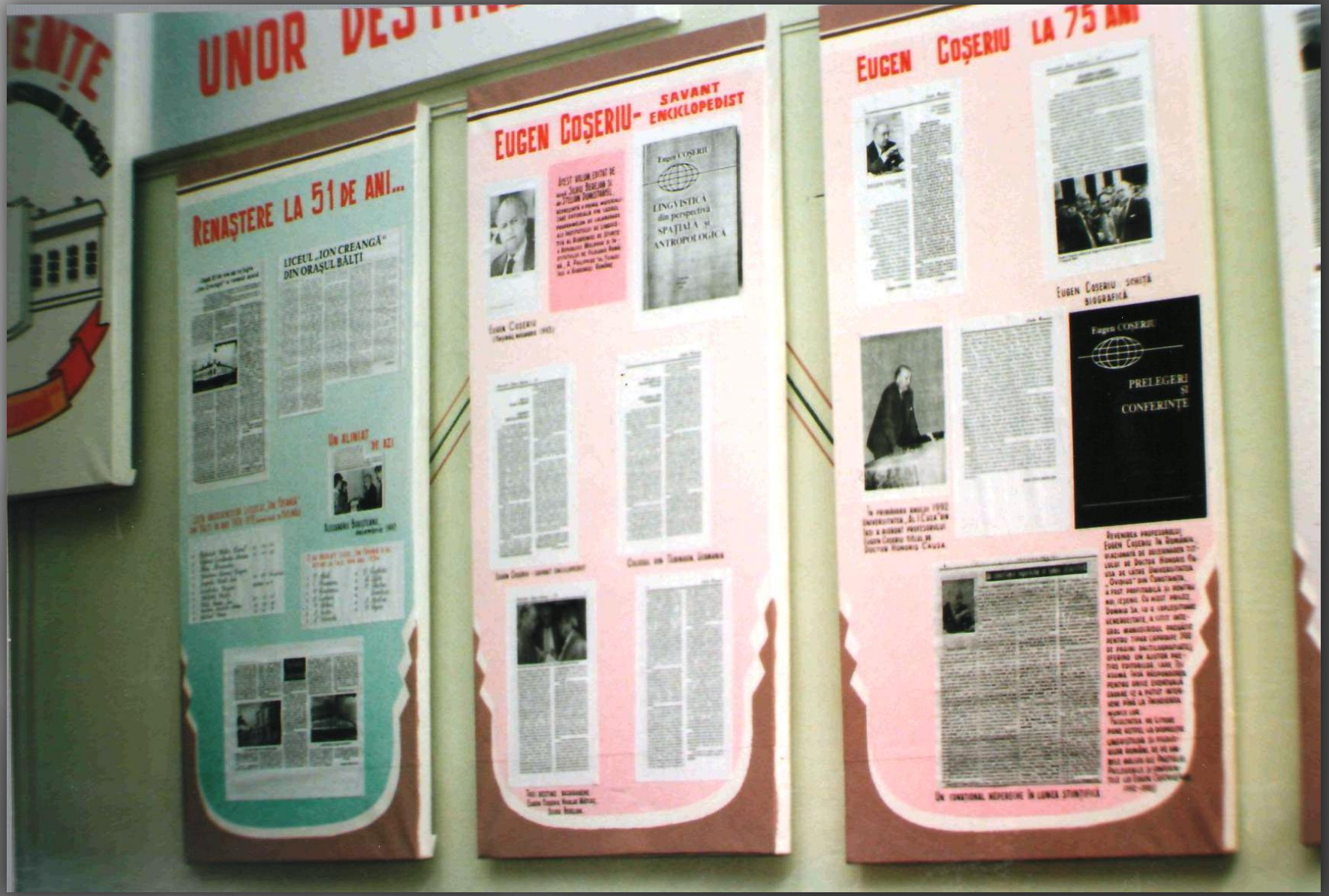
UNOR
RENAȘTERE LA 51 DE ANI...
LICEUL „ION CREANGĂ" DIN ORAȘUL BĂLȚI
EUGEN COȘERIU- SAVANT ENCICLOPEDIST
LINGVISTICA din perspectivă SPAȚIALĂ ȘI ANTROPOLOGICĂ
EUGEN COȘERIU LA 75 ANI
EUGEN COȘERIU SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ
PRELEGERI ȘI CONFERINȚE

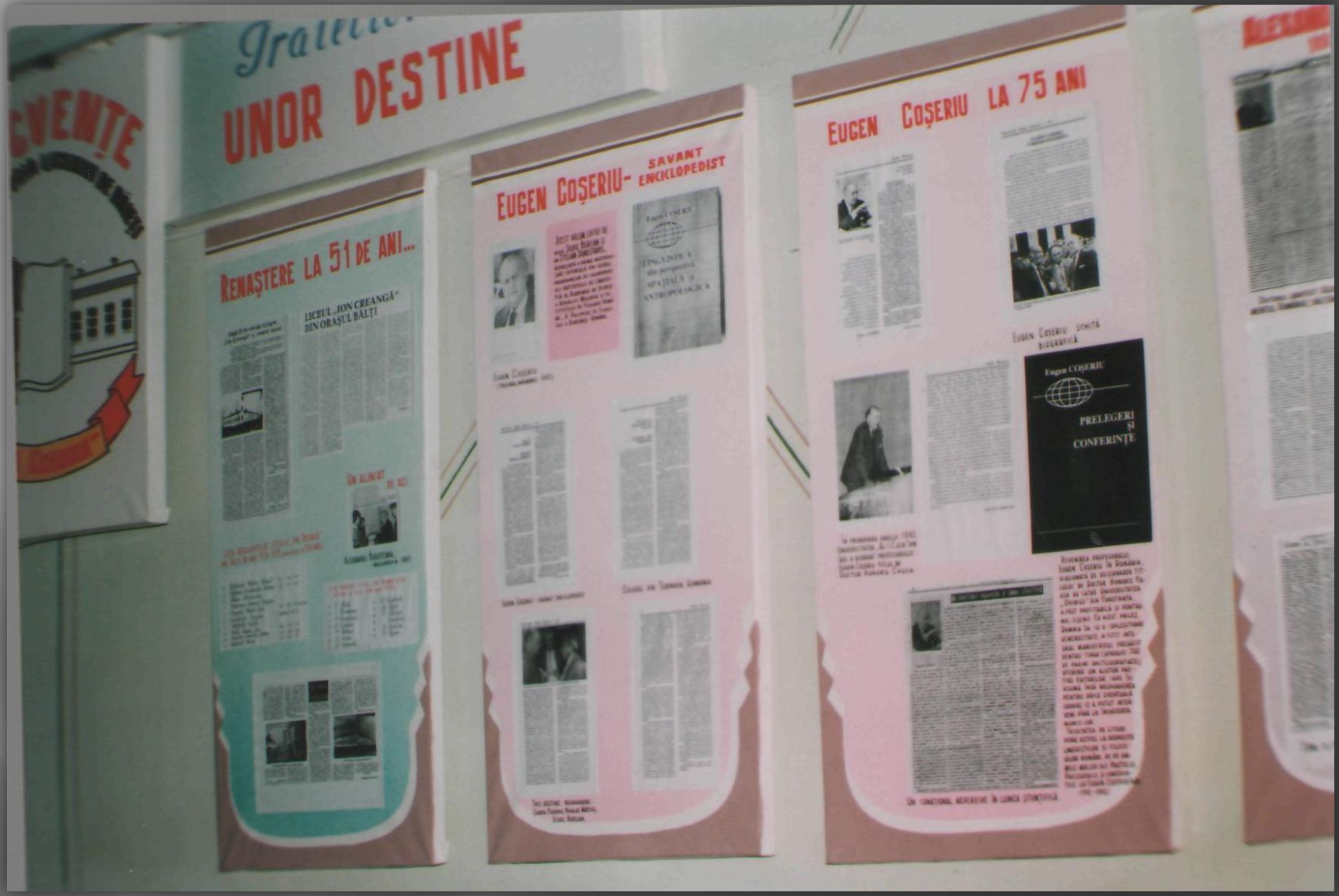
UNOR DESTINE
RENAȘTERE LA 51 DE ANI...
LICEUL „ION CREANGĂ" DIN ORAȘUL BĂLȚI
EUGEN COȘERIU - SAVANT ENCICLOPEDIST
EUGEN COȘERIU LA 75 ANI
Eugen COȘERIU
PRELEGERI ȘI CONFERINȚE

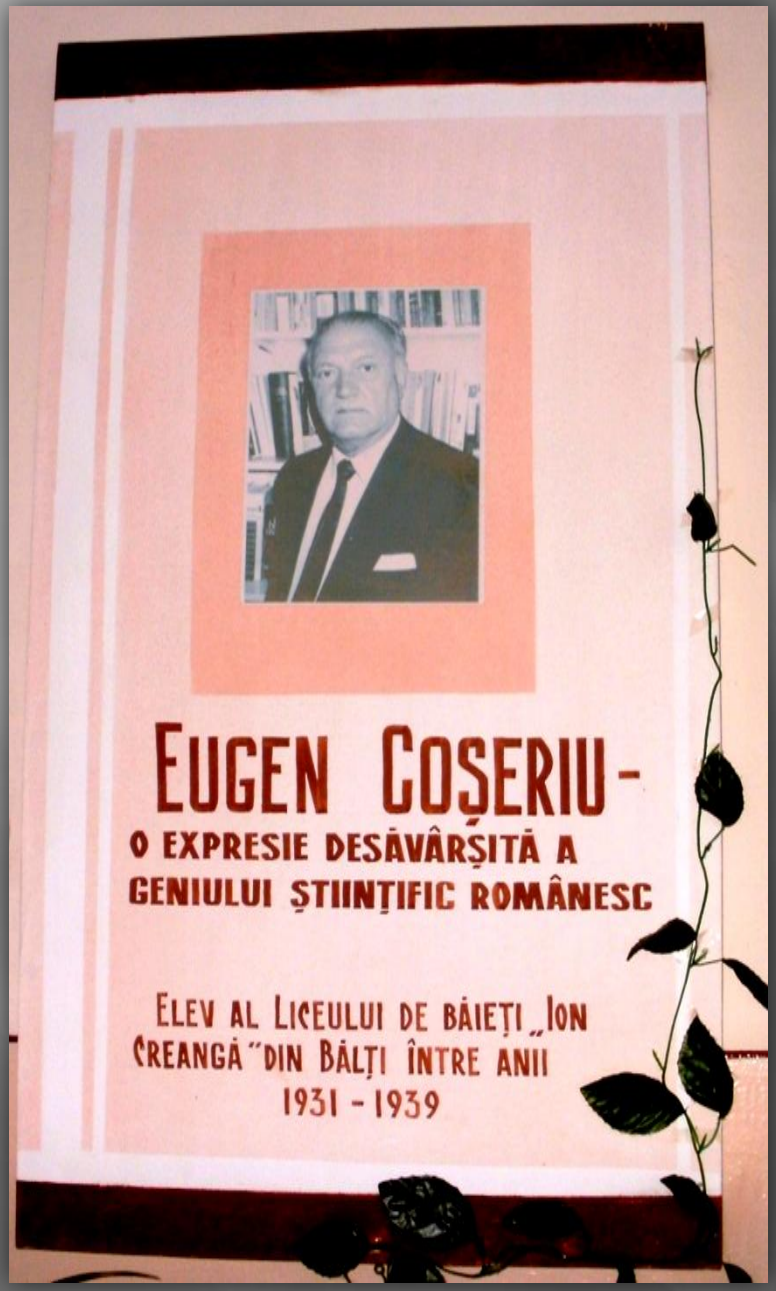

EUGEN COȘERIU -

O EXPRESIE DESĂVÂRȘITĂ A GENIULUI ȘTIINȚIFIC ROMÂNESC

ELEV AL LICEULUI DE BĂIEȚI „ION CREANGĂ" DIN BĂLȚI ÎNTRE ANII 1931 - 1939

27 IULIE 1921 MIHĂILENI, JUDEȚUL BĂLȚI - ANUL DE NAȘTERE

1931 - ȘCOALA PRIMARĂ DIN SAT

1931 - 1939 - LICEUL „ION CREANGĂ" DIN BĂLȚI

1939 - 1940 - STUDENT LA FACULTATEA DE LITERE ȘI FILOZOFIE A UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI

1940 - 1944 - STUDII LA UNIVERSITATEA DIN ROMA (ITALIA)

1944 - DOCTORATUL ÎN LITERE

1944 - 1945 - STUDII LA UNIVERSITATEA DIN PADUA (ITALIA)

1945 - 1949 - STUDII LA UNIVERSITATEA DIN MILANO

1947 - 1950 - LECTOR DE LIMBA ROMÂNĂ LA UNIVERSITATEA DIN MILANO

1949 - DOCTORATUL ÎN FILOZOFIE

1951 - 1963 - PROFESOR DE LINGVISTICĂ GENERALĂ ȘI INDO-EUROPEANĂ LA UNIVERSITATEA DIN MONTEVIDEO, DIRECTOR AL INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ DIN CAPITALA URUGUAYNĂ

1952 - 2000 - AUTOR A CCA 350 DE PUBLICAȚII ÎN LIMBILE: ITALIANĂ, GERMANĂ, SPANIOLĂ, FRANCEZĂ, ROMÂNĂ ETC.

1960 - 1963 - PROFESOR INVITAT LA UNIVERSITATEA DIN COIMBRA (PORTUGALIA), PROFESOR ASOCIAT LA UNIVERSITATEA DIN BONN ȘI FRANKFURT (GERMANIA)

din 1963 - TITULARUL SEMINARULUI DE FILOLOGIE ROMANICĂ (TRANSFORMAT ÎN 1966 ÎN SEMINAR DE FILOLOGIE ROMANICĂ ȘI LINGVISTICĂ GENERALĂ) LA UNIVERSITATEA DIN TUBINGEN (GERMANIA)

1971 - 1999 - DOCTOR HONORIS CAUSA A PESTE 30 DE UNIVERSITĂȚI DIN ÎNTREAGA LUME.
2001

ÎN TOATĂ ACTIVITATEA SA, EUGEN COȘERIU S-A DISTINS CA MEMBRU CORESPONDENT, MEMBRU TITULAR, MEMBRU DE ONOARE A PESTE 10 ACADEMII DIN EUROPA ȘI AMERICA; A ȚINUT ȘI ȚINE CURSURI ȘI CONFERINȚE ÎN MULTE CENTRE UNIVERSITARE RENUMITE.

CONFERIREA TITLULUI DE DOCTOR HONORIS CAUSA AL UNIVERSITĂȚII DE STAT "ALECU RUSSO" DIN MUNICIPIUL BĂLȚI, 1998

Eugeniu Coşeriu Doctor Honoris Causa
a universității de Stat “A. Russo ” - 1998

Eugeniu Coşeriu Doctor Honoris Causa
a universității de Stat “A. Russo ” - 1998

Eugeniu Coşeriu Doctor Honoris Causa a universității de Stat “A. Russo ” - 1998

Eugeniu Coşeriu Doctor Honoris Causa a universității de Stat “A. Russo ” - 1998

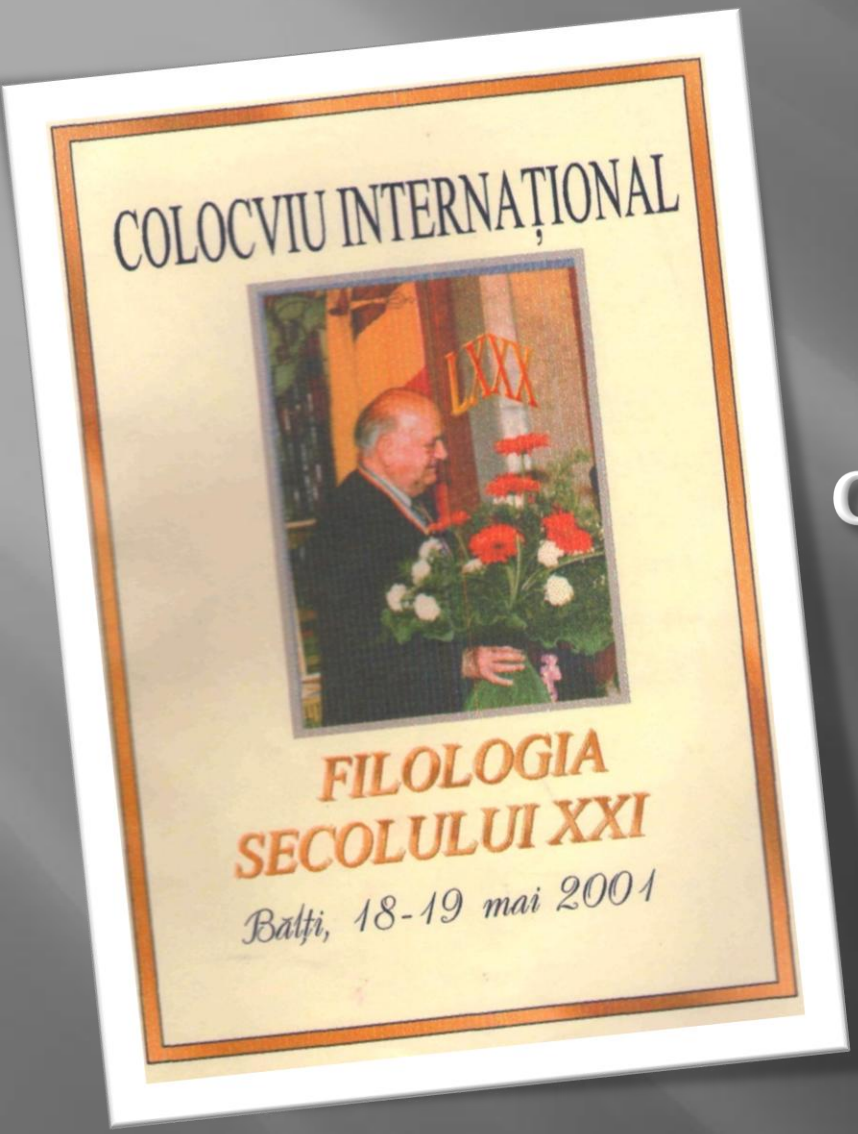

Colocviul Internațional "Filologia secolului XXI", organizat cu prilejul a 80 de ani din ziua naşterii Profesorului EUGENIU COŞERIU (18-19 mai 2001)

Deschiderea Colocviului Internațional „Filologia sec. XXI”, organizat la Universitatea din Bălți cu prilejul a 80 de ani din ziua naşterii prof. Eugen Coşeriu

Colocviul Internațional “Filologia secolului XXI”,
(18-19 mai 2001)

Colocviul Internațional “Filologia secolului XXI”,
(18-19 mai 2001)

Colocviul Internațional “Filologia secolului XXI”,
(18-19 mai 2001)

„Misiunea mea – să duc ştiinţa cât mai departe şi cât mai coerent.”
(E. Coşeriu)

Colocviul Internațional “Filologia secolului XXI”,
(18-19 mai 2001)

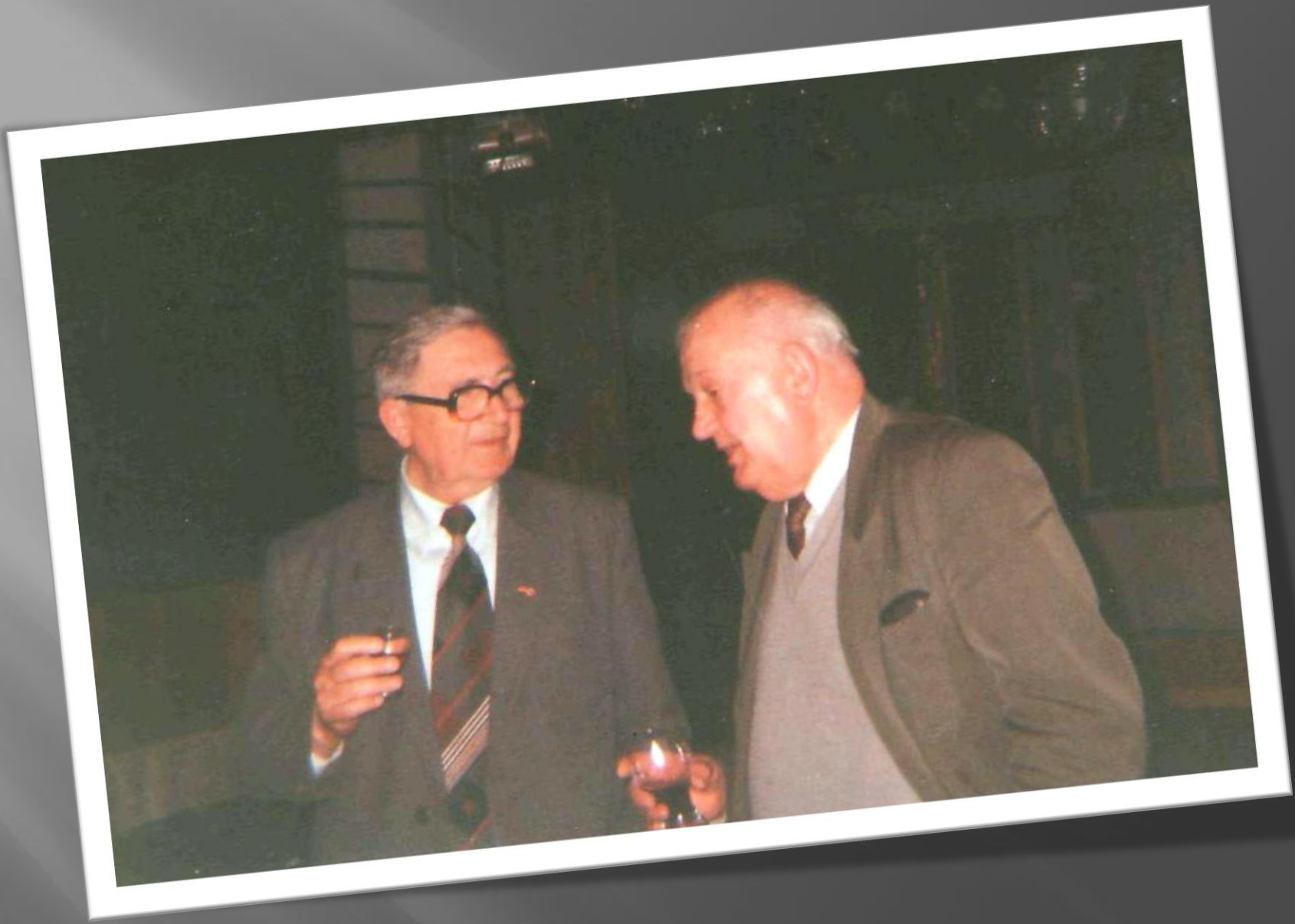

Discuție între doi savanți

Colocviul Internațional “Filologia secolului XXI”,
(18-19 mai 2001)

Discutie despre programul colocviului

O mică excursie prin grădina Episcopiei de Bălți

Ilarion Matcovschi, Eugeniu Coşeriu
îşi iau rămas bun

Strîngere de mînă înainte de plecare

Înainte de plecare... Autobuzul aşteaptă...

Gheorghe Popa, Eugeniu Coşeriu, Maria Şleahtițchi, Nicolae Leahu. Luare de rămas bun

Colocviul Internațional Filologia sec. XXI. La despărțire. De la stînga spre dreapta, cu - în rîndul I- Wolf Dietriche, Victor Grecu, Eugeniu Coşeriu, Maria Şleahtițchi, Nicolae Leahu; în rîndul II - Stelian Dumis-trăcel, Gheorghe Popa, Adrian Ciubotaru

Colocviul Internațional Filologia sec. XXI. La despărțire. De la stînga spre dreapta, cu - Adrian Ciubotaru, Gheorghe Popa Eugeniu Coşeriu, Maria Şleahtițchi, Nicolae Leahu.

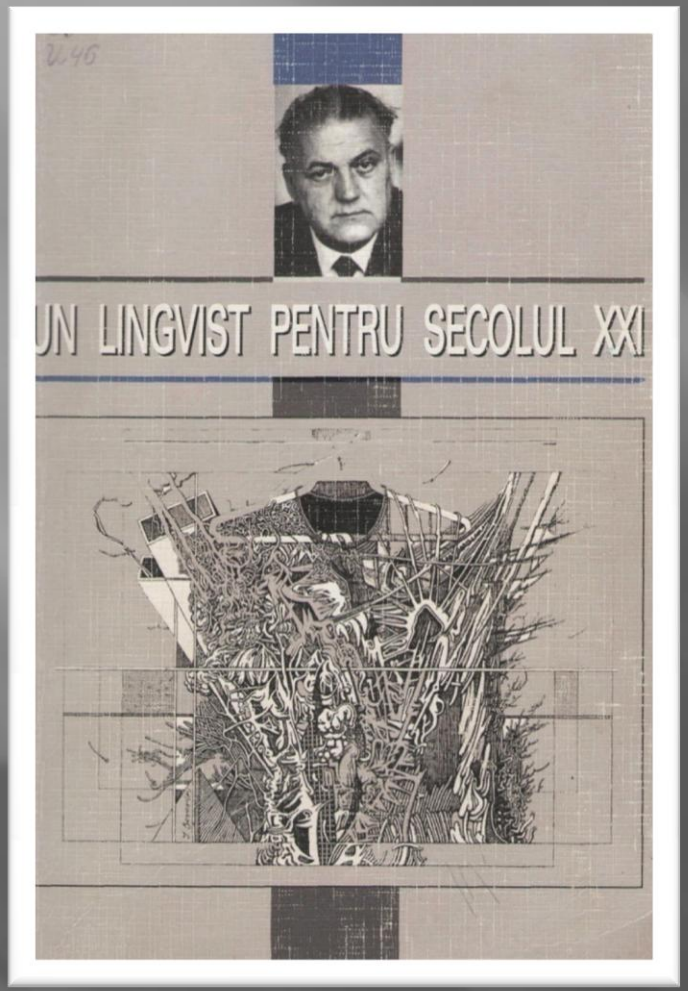

EUGENIU COŞERIU: DRUMURILE VIEŢII ŞI ALE AFIRMĂRII

Gheorghe POPA
(Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălţi, Republica Moldova)

După toate cîte s-au publicat referitor la viaţa şi activitatea prof. E. Coşeriu, pare, într-un anume fel, inutilă repetarea acestor detalii. Cu toate acestea, în cazul sărbătoritului nostru, această „inutilitate” cade din start, deoarece, cunoscînd chiar şi cel mai scurt *curriculum vitae* al Maestrului, realizezi că nu a existat şi nu există vreun lingvist din toate timpurile cu o biografie mai incitantă, cu un destin mai agitat decît cel al prof. E. Coşeriu. Nu în zadar, unii consideră că destinul prof. E. Coşeriu este „mai mult bănuit decît cunoscut în mod concret, pare de departe încîntător şi întrucîtva aventuresc” [1, 127]. Realităţile ne stau la îndemînă în acest sens:

- se naşte într-o „ţară”, dar, cînd revine acasă, găseşte o altă „ţară”;
- călătoreşte (în interes de serviciu) pe toate meridianele lumii, dar baştina poate să şi-o revadă abia după 50 de ani;
- de cînd a devenit cunoscut, ţine cursuri, conferinţe în diferite limbi ale lumii, dar niciodată în cea maternă (primul discurs în limba română, adresat unui public select, îl va rosti abia după 28 de ani, cu ocazia participării la Congresul Internaţional de Romanistică de la Bucureşti);
- zeci de enciclopedii (chiar şi cea unională, din fosta U.R.S.S.) îi consacră articole speciale, dar numai cea din R. S. S. Moldovenească îl trece „inocent” cu vederea;
- lucrările Domniei sale apar în zeci de limbi ale lumii, minus româna (cu excepţia celor două articole apărute în 1940 la Iaşi), şi abia în 1976 i se va permite publicarea în ţară a unui studiu tradus (e vorba de textul românesc al studiului [2, 242–324]);
- în anii ’80 îi apar şapte volume solide în limba japoneză; în română prima carte va fi editată abia în 1994 [3];
- universităţi de pe tot mapamondul îi conferă înaltul titlu onorific de *Doctor honoris causa*, iar cei de acasă se vor trezi, vorba poetului, ca „viteazul din poveste”, şi abia în 1992 şi, respectiv, 1998, universităţile ieşeană şi bălţeană îi vor da Cezarului ce e a Cezarului. Într-un cuvînt, destinul acestui fiu al Basarabiei pare să ilustreze – pînă la un moment – zicerea biblică: „Nimeni nu-i profet în ţara lui”. Din fericire, istoria s-a „corectat”, în acest sens, în ultima vreme. Sînt şi alte dovezi care probează că ursitoarele, la naştere, i-au prezis ceva de excepţie;
- activează, scrie şi publică cea mai mare parte a operei în mileniul doi, dar e considerat „lingvistul secolului XXI” [4, 9];
- a fost şi a rămas ceea ce este, *„adică român, şi chiar român basarabean”* [5, 23], născut şi crescut *„în cultura românească”* [1, 126], dar, în acelaşi timp, este şi un „filozof al înstrăinării naţionale” [6, 2];
- în fine, acest „rege al lingvisticii” [3, 7] aici îşi regăseşte blazonul de noblеţe prin care am fost identificaţi pe toate meridianele.

Nu numai această serie de fapte şi întîmplări paradoxale ne-a determinat însă să reluăm unele momente legate de biografia şi de afirmarea ştiinţifică a renumitului profesor. Vorba e că însuşi prof. E. Coşeriu datorează realizările sale ştiinţifice, întîi de toate, tocmai acestor „momente” şi, firеşte, reconstituirea lor o poate face cel mai deplin chiar… biograful E. Coşeriu.

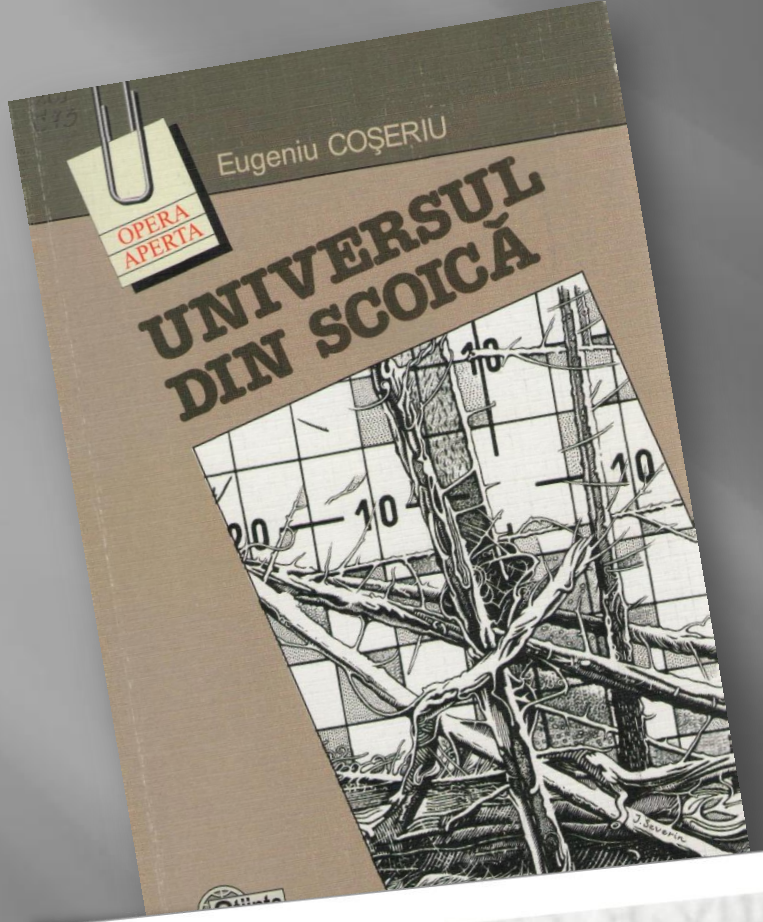

Universalul se poate percepe în domenii foarte restrînse de activitate. Poți îmbrățișa universul studiind o scoică.

Eugeniu Coşeriu

La Mihăileni

“Întîlnirea mea cu profesorul Coseriu s-a întîmplat în 1995, la Suceava, la Colocviul International de Stiinte ale Limbajului, colocviu de semiotica inaugurat de Eugeniu Coseriu si Mihail Iordache, decanul de la Literele de la Suceava, un alt nume scump inimilor noastre, ale celor de la Balti. Eram la acea editie a colocviului împreuna cu profesorul Gheorghe Popa. E cunoscut nivelul foarte înalt stiintific al acelor sedinte la care lua parte si fondatorul. Era prima noastra participare la o întrunire stiintifica de atare nivel si, fireste, eram frustrati. Din momentul cînd a aflat ca sîntem de la Balti, Eugeniu Coseriu ne-a coplesit si, as spune, ne-a protejat cumva cu atentia lui. O meritam doar prin simpla întîmplare de a fi fost de la Balti. Ne-a prezentat, ne-a aratat lumii. I-am dat atunci unul din primele numere ale Semnului, primul, probabil, cu o tinuta grafica si poligrafica demna de toate criticile. Arata însa revista la toata lumea si se mîndrea ca la Balti, unde îsi facuse studiile liceale si unde debutase ca scriitor, au mai aparut niste oameni ai scrisului.”

(Maria Sleahtitchi, scriitoare, Balti)

“Viata si opera marelui savant sunt exemplare pentru comunitatea stiintifica de azi. Un "model Coseriu" ar include: eruditie, perseverenta, toleranta fata de opiniile altora, tenacitate, fidelitate în raport cu tine însuti, munca si iar munca.

Desi era deja un nume de rezonanta în lingvistica mondiala, Dictionarul enciclopedic român, editia din 1962, nu i consacra nici un rând. În România, a început sa se vorbeasca despre opera lui Eugeniu Coseriu abia la sfârsitul anilor saizeci, când savantul participase la Congresul International de Romanistica de la Bucuresti si tinuse un discurs (primul-sic!) în limba româna. Mai târziu, în 1976, la Bucuresti îi va aparea, în Antologia de semantica, un studiu tradus. În prezent, la Universitatea "Babes-Bolyai" din Cluj exista un Centru de studii integraliste, în cadrul caruia este cercetata opera coseriana. Conform afirmatiilor lui Mircea Borcila, Dictionarul de concepte fundamentale ale lingvisticii integrale, pe care îl elaboreaza Centrul.., "trebuie sa raspunda tocmai acestei exigente capitale: aceea de a reprezenta toate contributiile majore ale celui mai mare lingvist al lumii" (Mircea Borcila, Eugeniu Coseriu, fondator al lingvisticii ca stiinta a culturii// Un lingvist pentru secolul XXI, Editura Stiinta, Chisinau, 2002, p. 37). În Basarabia postbelica, subiectul Coseriu a ramas tabuizat pâna la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. (Se stie ca lingvistica din republicile ex-sovietice era o stiinta politizata ca si celelalte si nu accepta teoriile elaborate de savant. "Cu toate acestea, si în pofida prezentarii critice a lui Zvegincev în prefata la versiunea rusa a studiului Sincronie, diacronie si istorie, aspecte importante ale conceptiei coseriene, inclusiv ale lexematicii, au patruns si în acest spatiu cultural", ne informeaza Eugenia Bojoga în articolul Valorizarea lexematicii în doua contexte diferite: fosta U.R.S.S. si Spania, inclus în volumul citat anterior). Opera lui Eugeniu Coseriu ramâne pâna azi nevalorificata integral. Posteritatea care, speram, va cunoaste mai bine opera acestui intelect de exceptie va trai înca multe clipe de revelatie stiintifica.”

(Margareta Curtescu, scriitoare, Balti)

“Exista un "model Coseriu" valabil pentru comunitatea stiintifica de azi. Aflat ca si alti români în dizgratiile istoriei, Eugeniu Coseriu a reusit sa obtina pozitia unei autoritati centrale în lingvistica mondiala, sa devina un expert suprem al ei, manifestînd, în tot ceea ce a facut, o ambitie culturala a globalitatii. Este un arhitect înzestrat al unei cariere stiintifice de o probitate rar întîlnita la noi, pe care au tinut s-o onoreze toate academiile si universitatile care se respecta. A manifestat un netarmurit devotament pentru luturile natale, pastrînd o memorie ancestrala a radacinilor. E. Coseriu a avut si ambitia sa fie un excelent ambasador al spiritului românesc oriunde i-a fost harazit sa semene întelepciune si sa cultive minti. E printre putinii români care s-au realizat plenar si ma gîndesc cu groaza ce s-ar fi întîmplat cu Domnia sa, daca ar fi ramas în tara.”

(prof. dr. Anatol Moraru, scriitor, Bălți)

“Eugeniu Coseriu a fost un cetatean devotat al tarii Limba Româna, dar a fost renegat mai bine de cinci decenii. Publicat si recunoscut în întreaga lume, "acasa", cum spunea savantul, s-au învrednicit sa-i dea atentie abia dupa 1992. Cu toate acestea, el nu a ramas fara descendenti în spatiul Limbii Române. În buna traditie a Scolii de la Tubingen, activeaza Centrul de studii integraliste de la Cluj, condus de profesorul Mircea Borcila. La Balti, a fost inaugurat laboratorul "Eugeniu Coseriu", care, cred, va fi un promotor tenace al ideilor savantului.

Sper ca, asa cum referindu-ne astazi la activitatea lui Eugeniu Coseriu, invocam discipoli din Germania, Spania, Portugalia, Italia, Japonia, America sau Africa, vom vorbi, în cîtiva ani, si despre succesori din Bucuresti, Iasi, Cluj, Brasov, Chisinau sau Balti. Nu numele lui Eugeniu Coseriu are nevoie de aceasta, ci noi, pentru a dainui prin el.”

(prof. univ. dr. Lucia Țurcanu, scriitoare, Bălți)

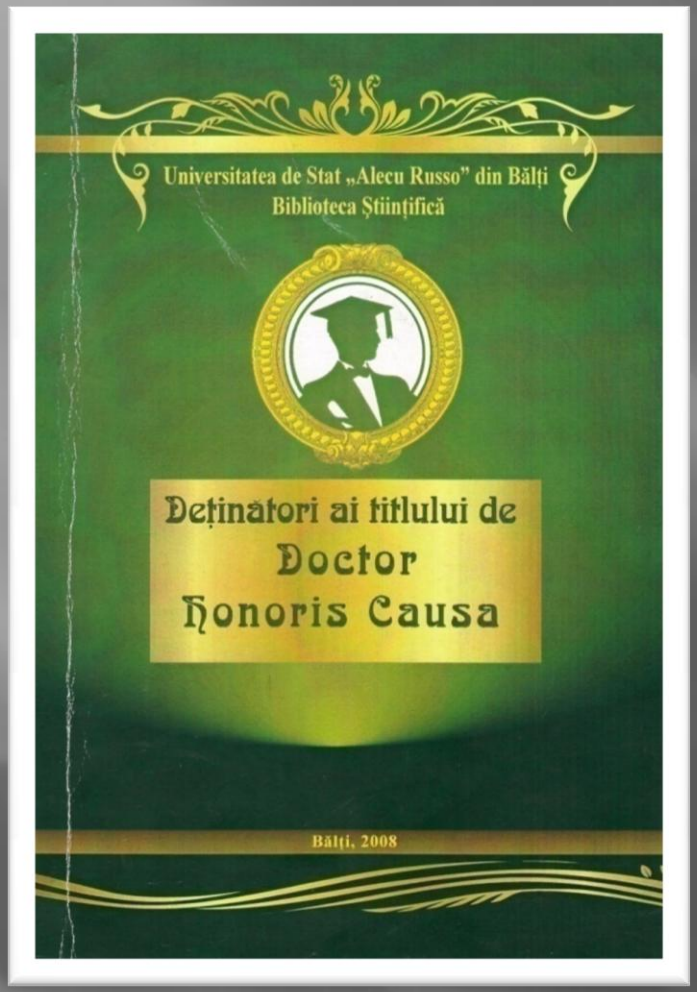

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului de DOCTOR HONORIS CAUSA dlui prof. Eugeniu COȘERIU 1998

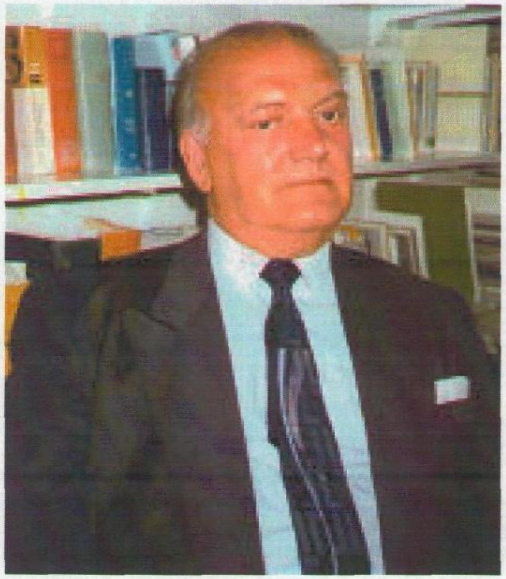

Mult stimate Profesor Eugeniu Coşeriu,
Mult aşteptatul nostru Eugeniu Coşeriu,
Doamnelor, Domnişoarelor şi Domnilor,
Onorată asistență,

Azi fericirea a venit şi la Bălț, la universitatea noastră: a sosit în vizită Ambasadorul Extraordinar şi Plenipotențiar al Limbii Române de pe toate meridianele globului: Eugeniu Coşeriu. El este în urbea noastră, în lăcaşul care-l aşteaptă de ani şi ani…

Stilistica unui simplu *Laudatio* îmi va permite oare să vi-l prezint pe unul din curajoşii basarabeni, care n-a cedat niciodată în fața greutăților, începînd cu anii '40 încoace, a aspirat cum poate aspira un mihăilean, perseverînd în filozofie, lingvistică romanică şi germanică, lingvistică generală şi în istoria lingvisticii, ca, mai apoi,

OPERA LUI COȘERIU, ALCĂTUITĂ DIN ZECI DE VOLUME ȘI SUTE DE STUDII ȘI ARTICOLE REDACTATE, ÎN SPECIAL, ÎN LIMBILE SPANIOLĂ, GERMANĂ ȘI FRANCEZĂ AU FOST TRADUSE ÎN NUMEROASE LIMBI (ENGLEZĂ, ITALIANĂ, PORTUGHEZĂ, RUSĂ, FINLANDEZĂ, CEHĂ, COREEANA, JAPONEZĂ ȘI EDITATE ÎN NUMEROASE ȚĂRI DIN ÎNTREAGA LUME.

80
C73

EUGENIU COȘERIU

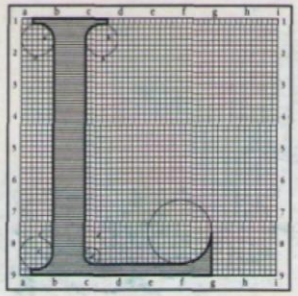

Lecții de lingvistică generală

Editura ARC

Pentru Biblioteca Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași,
cu multe urări de bine
[și, vorba cea bună: "și la mai mare"]
18 mai 2001

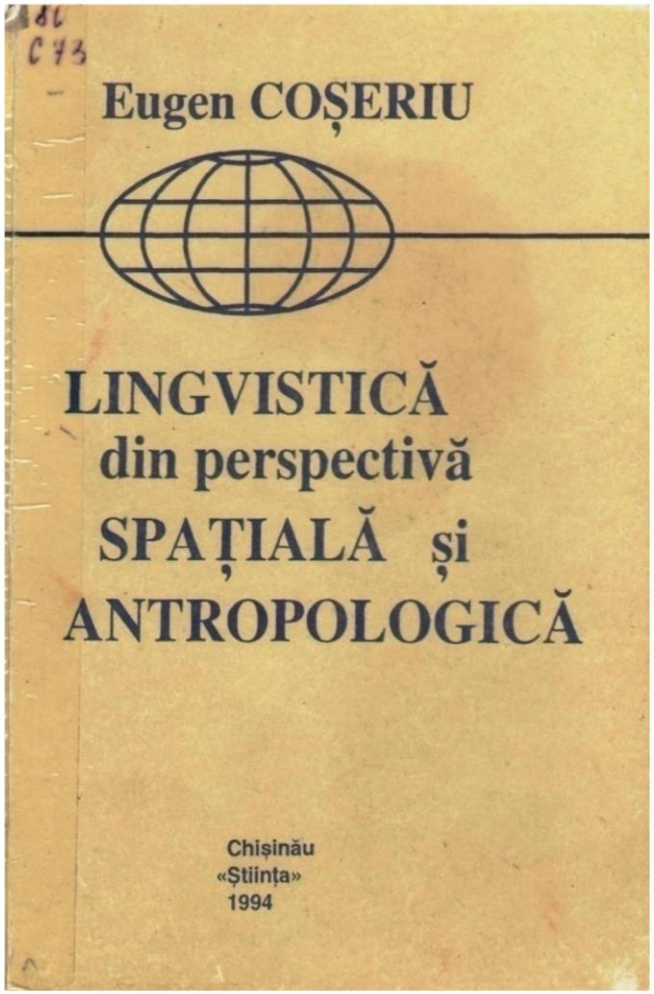

Acest volum, original din punct de vedere tematic, a fost conceput în spiritul unor antologii de același tip apărute în străinătate și cuprinde studiile coșeriene GEOGRAFIA LINGVISTICĂ (1956), OBIECTUL ȘI PROBLEMELE DIALECTOLOGIEI (1958/1982) ȘI SOCIO- ȘI ETNOLINGVISTICA. BAZELE ȘI SARCINILE LOR (1978/1990), traduse pentru prima dată în limba română. Din scrierile savantului au fost selectate, așadar, cele care tratează, în cronologie, problematica generală a varietății și variației limbajului pornind de la perspectiva ariilor geografice și a metodelor de cercetare specifice acestei abordări. Analiza capătă amploare în planul teoriei, într-o viziune de antropologie culturală *sui-generis*, prin raportarea la structurile sociale, la cultura materială și la civilizația comunităților lingvistice și prin proiectarea, treptată, a obiectivelor investigației la nivelurile «vorbire», «limbă» și «discurs», în cadrul unui magistral demers de distincții și definiri succesive, în planul principiilor și al metodologiei.

EUGENIO COSERIU este unul din cei mai străluciţi exponenţi ai geniului românesc în spaţiul universal al ştiinţelor umane. Născut la Mihăileni (Moldova), în 1921, şi desăvîrşindu-şi studiile (începute la Iaşi) în Italia, el se impune încă din anii '50–60 ca unul din marii fondatori ai disciplinei lingvistice pe plan mondial. Profesorul de la Universitatea din Tübingen, Germania, se bucură astăzi de un imens prestigiu internaţional, iar opera sa este tradusă în numeroase limbi, inclusiv în finlandeză, japoneză, coreeană ş.a.

Volumul de faţă reprezintă prima sa carte ştiinţifică tradusă în limba română. Pe lîngă interesul ei intrinsec, această erudită şi viguroasă reconstrucţie a procesului de „emergenţă" şi afirmare a limbii române în conştiinţa europeană se încarcă, pentru noi, de profunde semnificaţii culturale. Cartea reprezintă, implicit, şi o emoţionantă mărturie de iubire a marelui savant pentru limba sa maternă.

Conceptul general de limbă sau, mai bine zis, „limba în general" este o abstractizare a noastră: de fapt, se constată numai acte lingvistice individuale, mai mult sau mai puțin asemănătoare, care, pentru comoditate metodologică, pot fi considerate identice. O limbă nu este, așadar, decît ansamblul actelor lingvistice practic identice ale unei comunități de indivizi, un sistem de izoglose stabilit convențional, care însumează ceea ce este comun expresiilor unei comunități sau chiar și unui singur individ, în epoci diferite.

Eugenio Coseriu

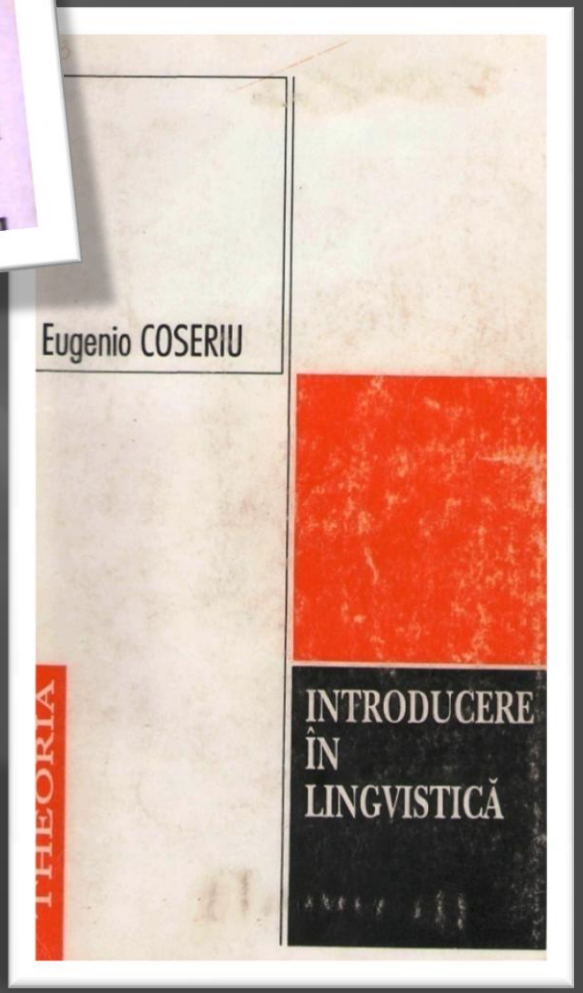

801
C73

Eugeniu Coșeriu

Sincronie, diacronie și istorie

Editura Enciclopedică

Apariția în limba română a *Lecțiilor de lingvistică generală* ale lui Eugeniu Coșeriu marchează un moment important în procesul istoric de recuperare a gîndirii științifice a marelui savant și de emancipare a teoriei lingvistice românești. [...] În contextul numeroaselor cărți de același gen apărute, în diverse limbi, în ultima jumătate de secol, aceste *Lecții de lingvistică generală* se disting, într-un mod deosebit de pregnant, prin altitudinea epistemologică și vastitatea orizontului investigațional, prin temeinicia inegalabilă cu care sînt evaluate marile doctrine ale lingvisticii contemporane și, nu în ultimul rînd, prin limpezimea și claritatea cu care sînt înfățișate contururile abordării proprii asupra fenomenului lingvistic.

Mircea Borcilă

C73

EUGENIU COȘERIU

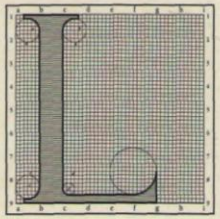

Lecții de lingvistică generală

Editura ARC

LINGUISTICA
NUOVA ED ANTIC

COSERIU, EUGENIO

" Linguistic change does not exist"

GALATINA
CONGEDO EDITORE
1983

Sprachphilosophie
Philosophy of Language
La philosophie du langage

Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung
An International Handbook of Contemporary Research
Manuel international des recherches contemporaines

Herausgegeben von / Edited by / Edité par
Marcelo Dascal · Dietfried Gerhardus
Kuno Lorenz · Georg Meggle

2. Halbband / Volume 2 / Tome 2

Sonderdruck | Offprint | Tiré à part

COSERIU, EUGENIO
ARE WORDS AND THINGS
CONNECTED BU NATURE OR
BU CONVENTION

Walter de Gruyter · Berlin · New York
1996

EXTRAIT

TRAVAUX
DE LINGUISTIQUE ET DE PHILOLOGIE

Recueil annuel
fondé en 1963 par Georges Straka
et publié par

Georges KLEIBER et Gilles ROQUES

avec le concours
du Centre National de la Recherche Scientifique

XXVII

Eugenio Coseriu
PRINCIPES DE SYNTAXE FONCTIONNELLE

STRASBOURG-NANCY
1989

LIBRAIRIE KLINCKSIECK
11, rue de Lille, 75007 Paris

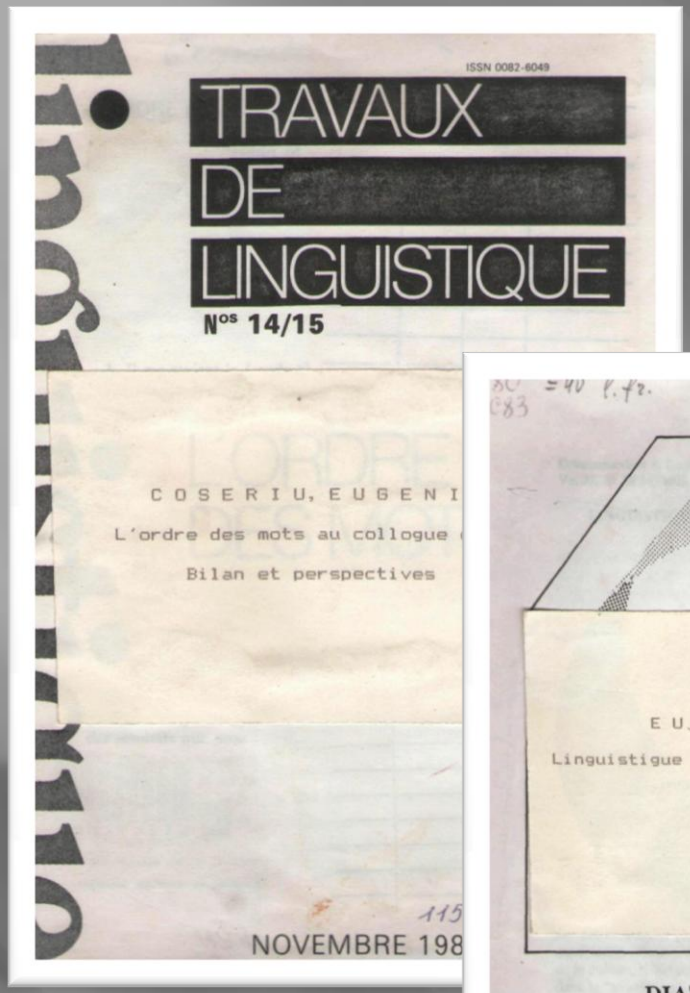
ISSN 0082-6049
TRAVAUX
DE
LINGUISTIQUE
Nos 14/15
COSERIU, EUGENI
L'ordre des mots au collogue
Bilan et perspectives
NOVEMBRE 198

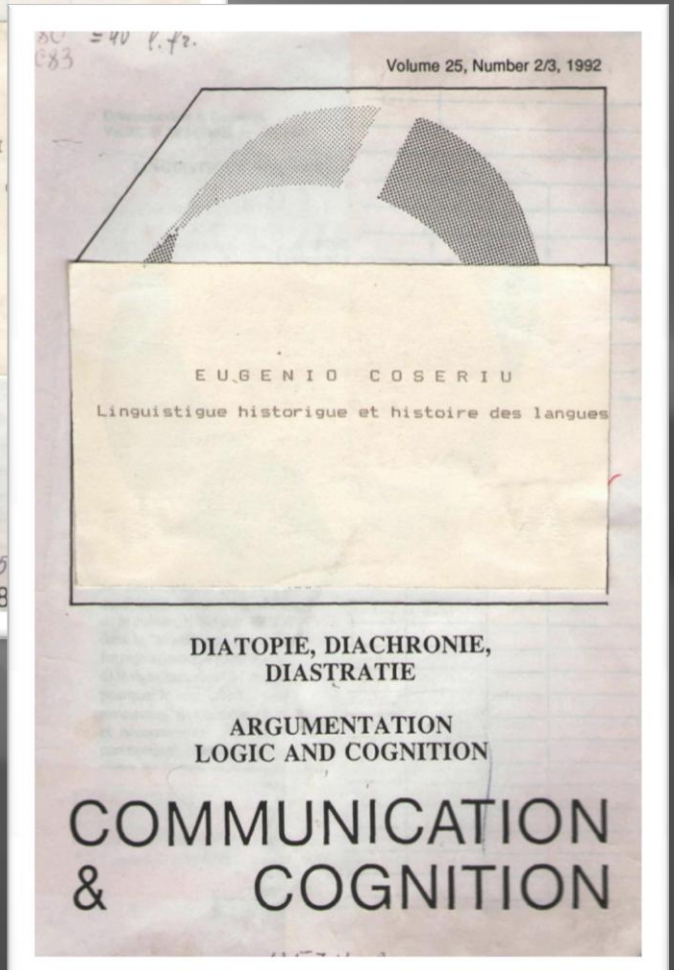
Volume 25, Number 2/3, 1992
EUGENIO COSERIU
Linguistigue historigue et histoire des langues
DIATOPIE, DIACHRONIE,
DIASTRATIE
ARGUMENTATION
LOGIC AND COGNITION
COMMUNICATION
& COGNITION

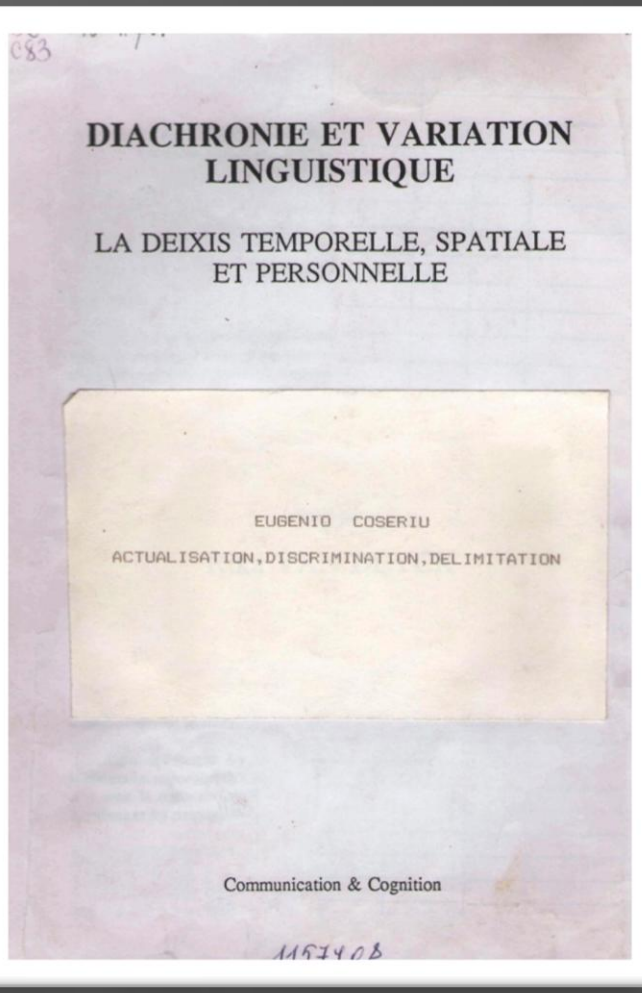
DIACHRONIE ET VARIATION
LINGUISTIQUE
LA DEIXIS TEMPORELLE, SPATIALE
ET PERSONNELLE
EUGENIO COSERIU
ACTUALISATION,DISCRIMINATION,DELIMITATION
Communication & Cognition

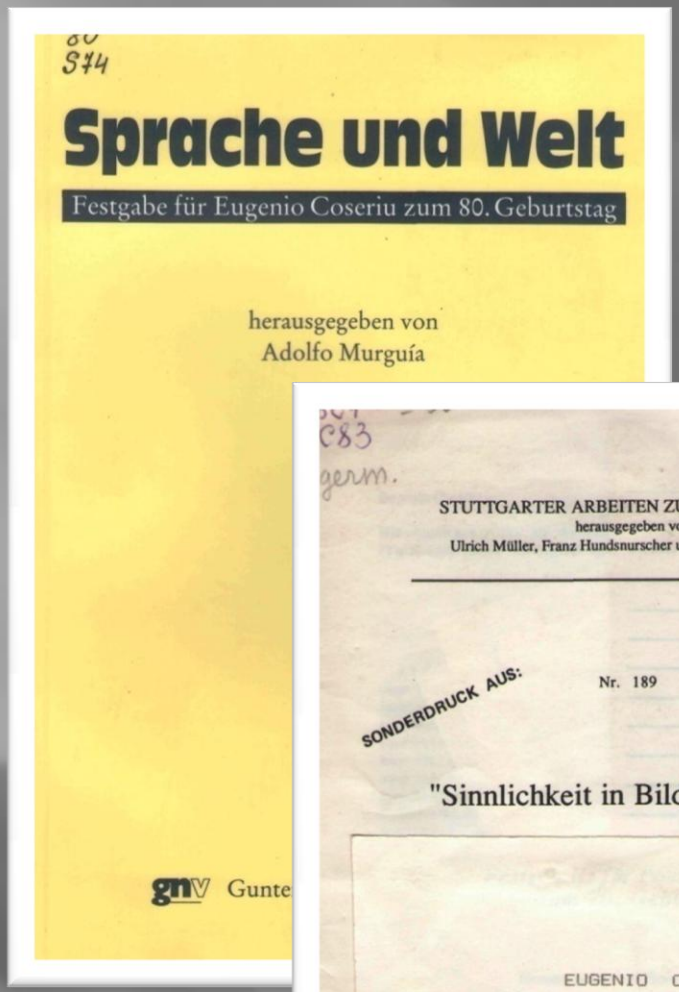
S74
Sprache und Welt
Festgabe für Eugenio Coseriu zum 80. Geburtstag
herausgegeben von
Adolfo Murguía
gnv

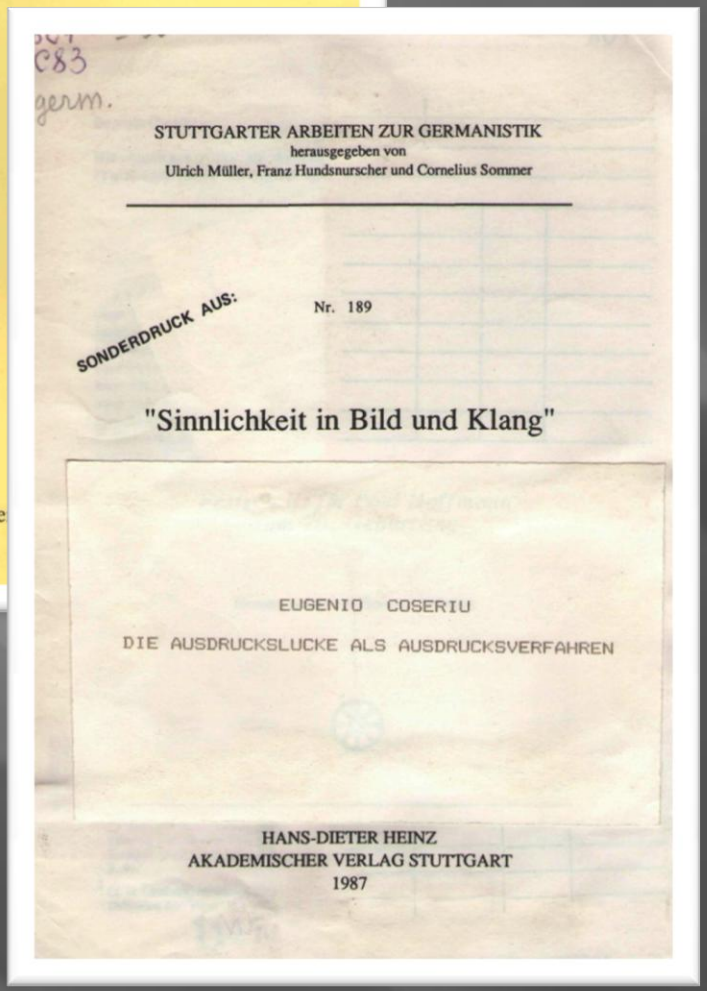
C83
germ.
STUTTGARTER ARBEITEN ZUR GERMANISTIK
herausgegeben von
Ulrich Müller, Franz Hundsnurscher und Cornelius Sommer
SONDERDRUCK AUS:
Nr. 189
"Sinnlichkeit in Bild und Klang"
EUGENIO COSERIU
DIE AUSDRUCKSLUCKE ALS AUSDRUCKSVERFAHREN
HANS-DIETER HEINZ
AKADEMISCHER VERLAG STUTTGART
1987

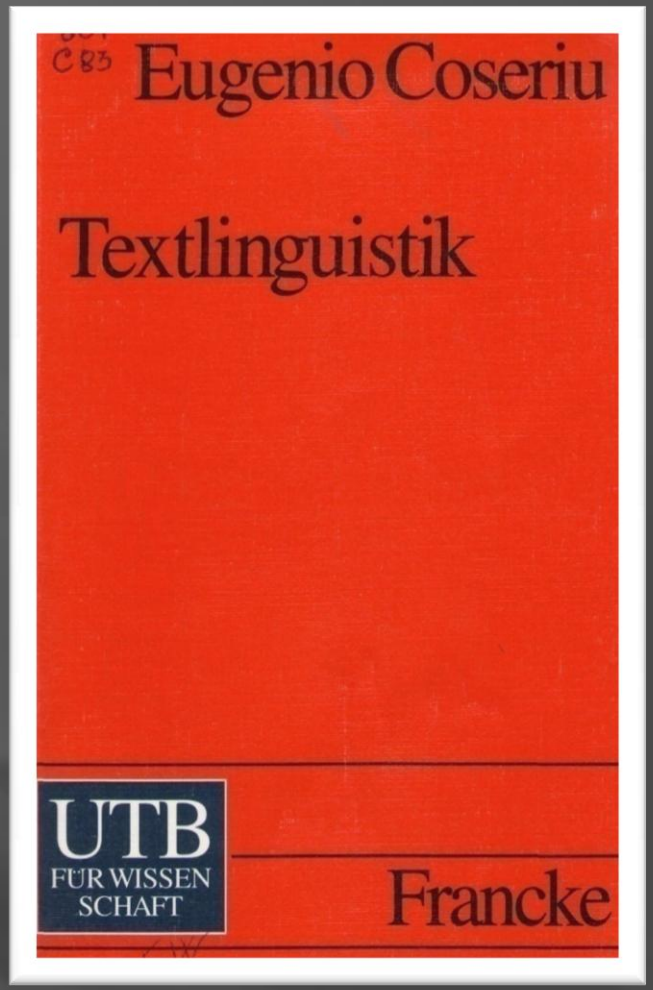
C83
Eugenio Coseriu
Textlinguistik
UTB
FÜR WISSEN
SCHAFT
Francke

ISSN 0344-8169

SPRACHWISSENSCHAFT

In Verbindung mit Herbert Kolb und Klaus Matzel
herausgegeben von

RUDOLF SCHÜTZEICHEL

Band 12 (1987) Heft 1

EUGENIO
BEDEUTUNG, BEZEICHNUNG
RIEN LAURI SEPPANEN ZU

CARL WINTER · UNIVERSITÄTSV

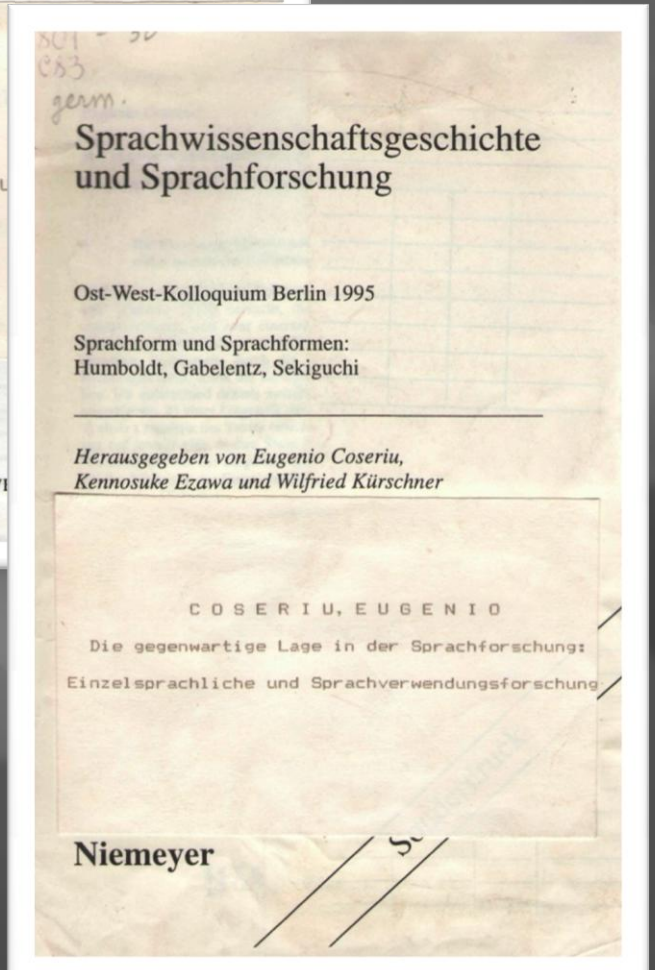

Sprachwissenschaftsgeschichte und Sprachforschung

Ost-West-Kolloquium Berlin 1995

Sprachform und Sprachformen:
Humboldt, Gabelentz, Sekiguchi

Herausgegeben von Eugenio Coseriu,
Kennosuke Ezawa und Wilfried Kürschner

COSERIU, EUGENIO
Die gegenwartige Lage in der Sprachforschung:
Einzelsprachliche und Sprachverwendungsforschung

Niemeyer

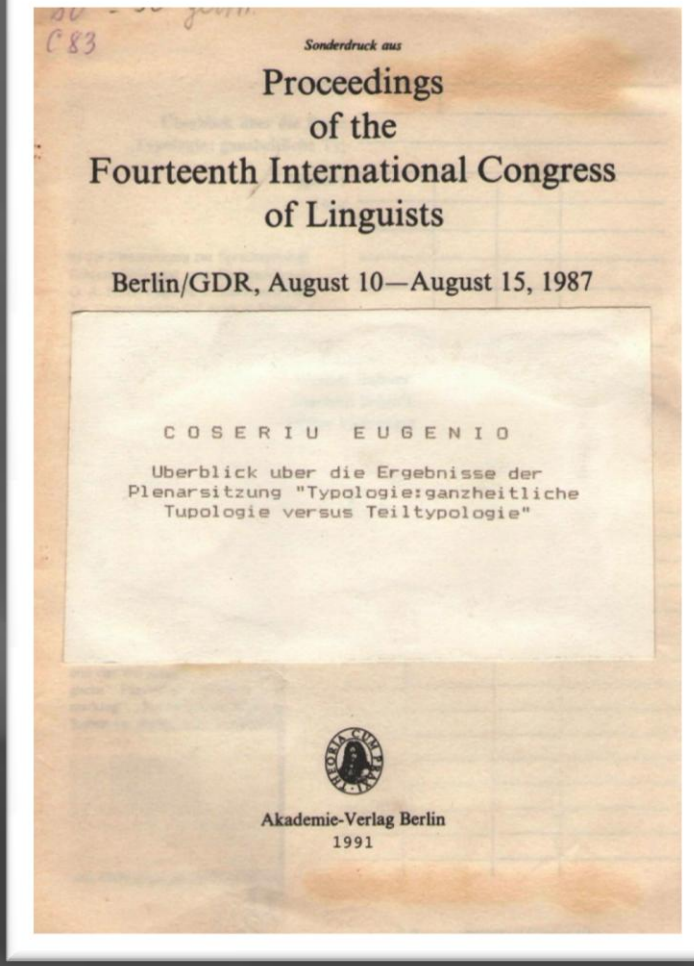

Sonderdruck aus

Proceedings of the Fourteenth International Congress of Linguists

Berlin/GDR, August 10—August 15, 1987

COSERIU EUGENIO
Uberblick uber die Ergebnisse der
Plenarsitzung "Typologie:ganzheitliche
Tupologie versus Teiltypologie"

Akademie-Verlag Berlin
1991

Sonderdruck aus:
Natur in den Geisteswissenschaften I
Erstes Blaubeurer Symposion
COSERIU,EUG
DIE SPRACHE ZW
FVQEL UND VE
Tübingen
1988

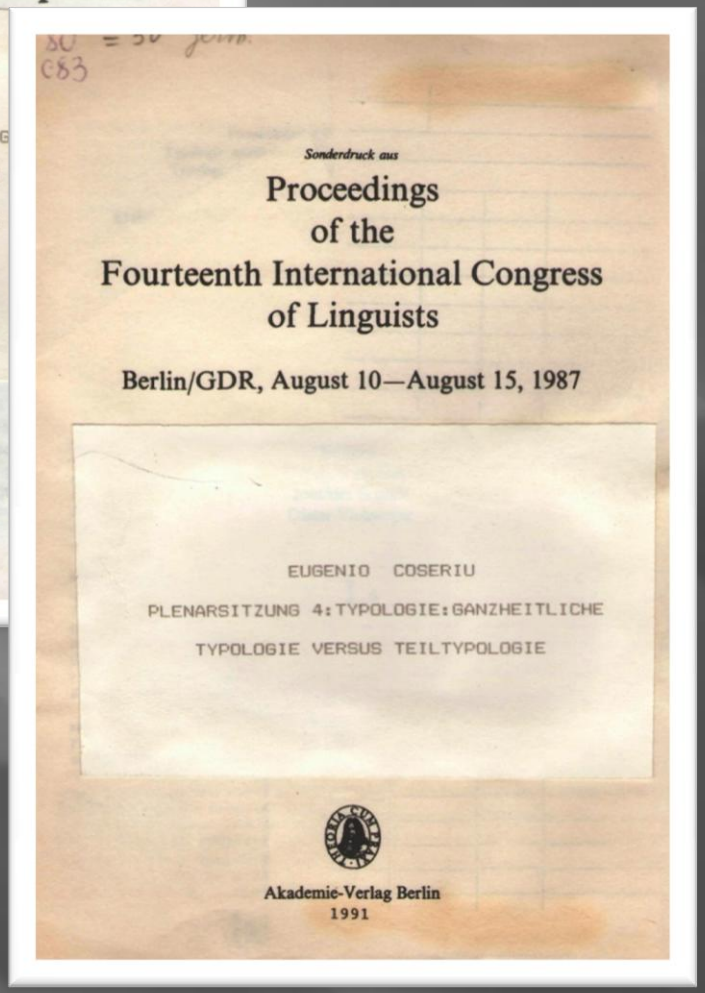
Sonderdruck aus
Proceedings
of the
Fourteenth International Congress
of Linguists
Berlin/GDR, August 10—August 15, 1987
EUGENIO COSERIU
PLENARSITZUNG 4:TYPOLOGIE:GANZHEITLICHE
TYPOLOGIE VERSUS TEILTYPOLOGIE
Akademie-Verlag Berlin
1991

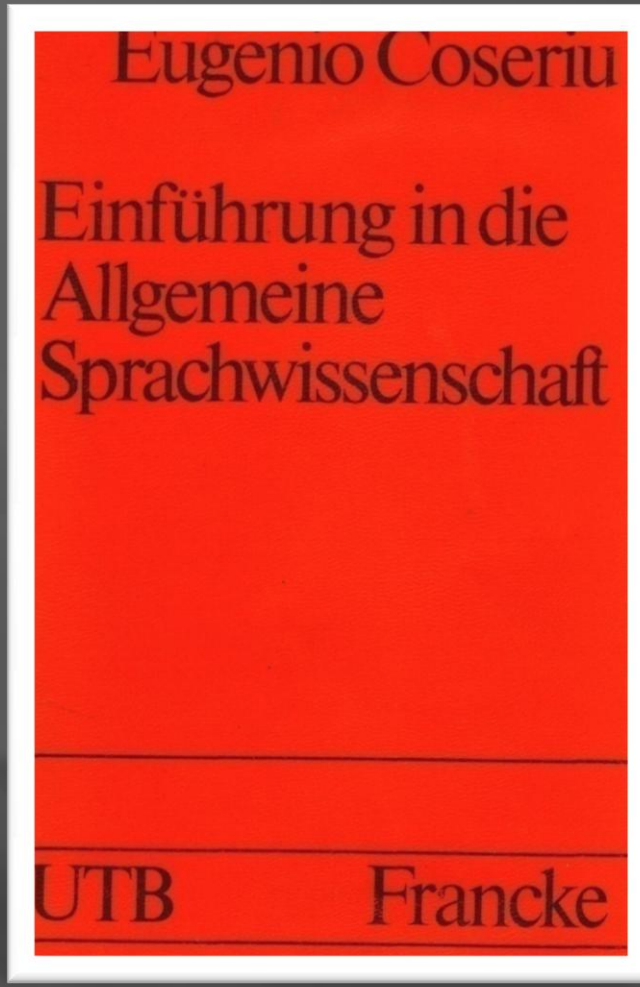
Eugenio Coseriu
Einführung in die Allgemeine Sprachwissenschaft
UTB
Francke

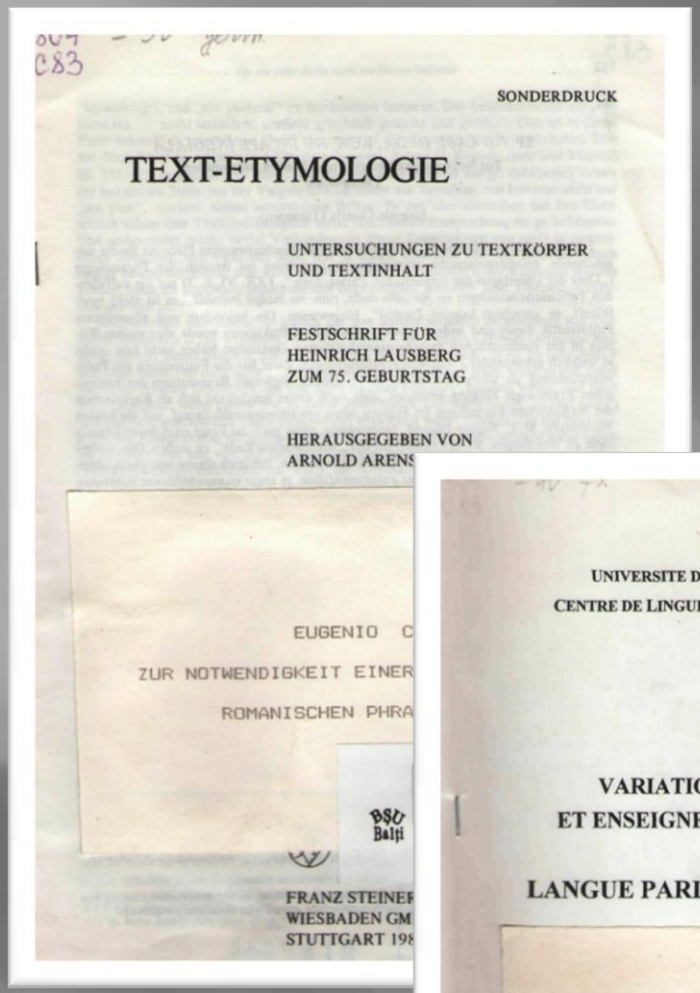

SONDERDRUCK

TEXT-ETYMOLOGIE

UNTERSUCHUNGEN ZU TEXTKÖRPER
UND TEXTINHALT

FESTSCHRIFT FÜR
HEINRICH LAUSBERG
ZUM 75. GEBURTSTAG

HERAUSGEGEBEN VON
ARNOLD ARENS

EUGENIO C

ZUR NOTWENDIGKEIT EINER

ROMANISCHEN PHRA

FRANZ STEINER
WIESBADEN GM
STUTTGART 198

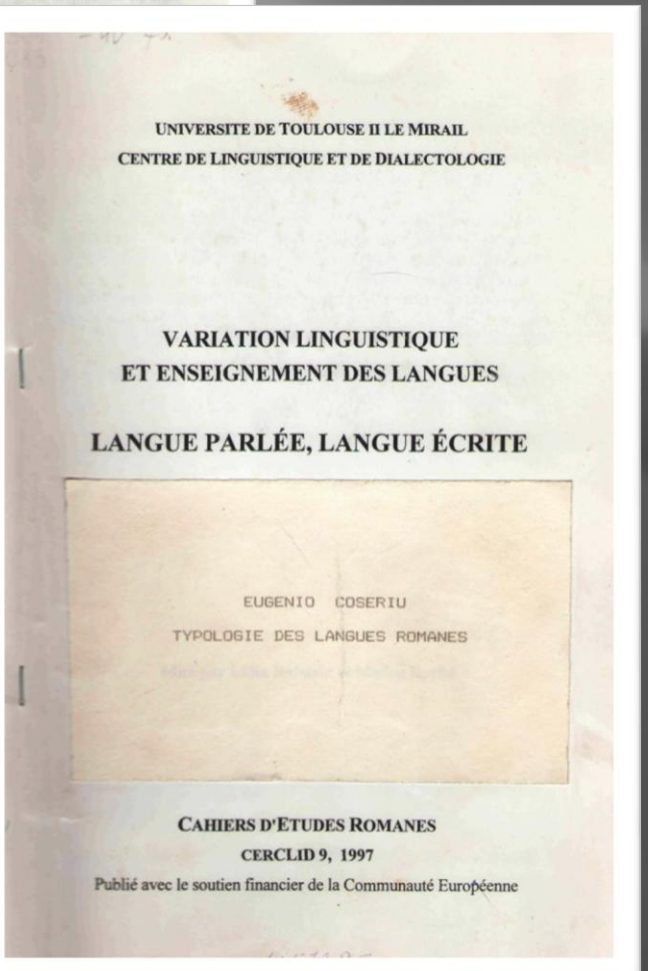

UNIVERSITE DE TOULOUSE II LE MIRAIL
CENTRE DE LINGUISTIQUE ET DE DIALECTOLOGIE

VARIATION LINGUISTIQUE
ET ENSEIGNEMENT DES LANGUES

LANGUE PARLÉE, LANGUE ÉCRITE

EUGENIO COSERIU

TYPOLOGIE DES LANGUES ROMANES

CAHIERS D'ETUDES ROMANES
CERCLID 9, 1997
Publié avec le soutien financier de la Communauté Européenne

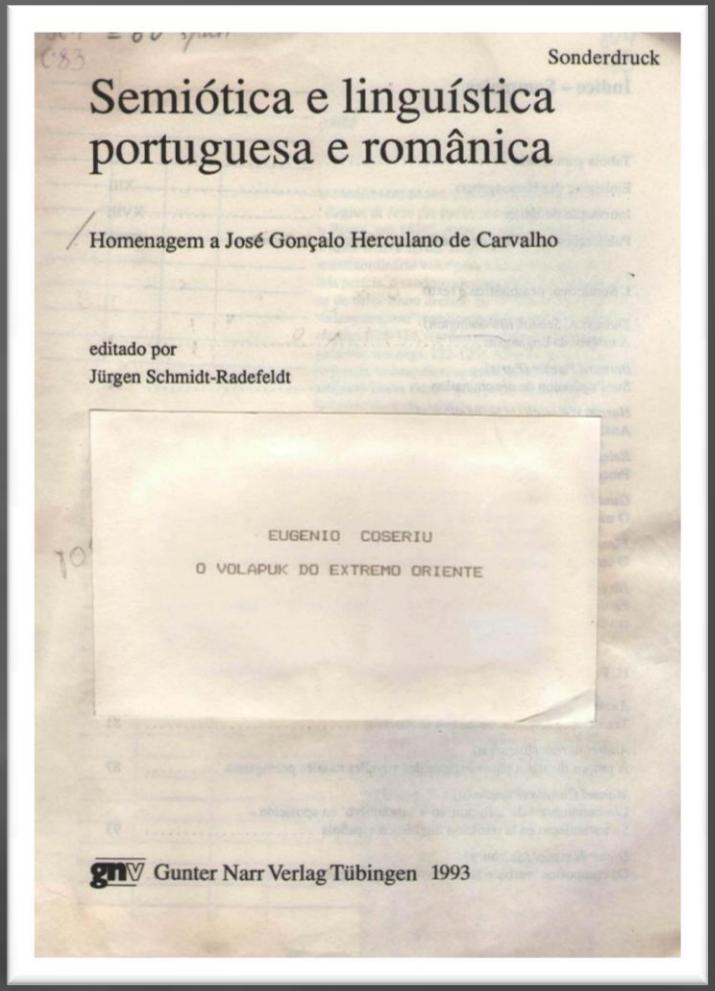

Sonderdruck

Semiótica e linguística portuguesa e românica

Homenagem a José Gonçalo Herculano de Carvalho

editado por
Jürgen Schmidt-Radefeldt

EUGENIO COSERIU

O VOLAPUK DO EXTREMO ORIENTE

gnv Gunter Narr Verlag Tübingen 1993

804
C83

ROMANICA ÆNIPONTANA XIV

begründet von
Alwin Kuhn

herausgegeben von
Guntram A. Plangg

COSERIU, EUGEN

Theodor Gartners Werk im Bereich

SONDE

AMÆ

Innsbruck 1987

Auslieferung durch das
Institut für Romanistik
der Leopold-Franzens-Universität
A-6020 Innsbruck, Innrain 52

804
C83

Volume 27, Number 1/2, 1994

COSERIU, EUGENIO

La "Decouverte" des voyelles nasales

COMMUNICATION
& COGNITION

804
C83
-80 span.

EUGENIO COSERIU

EL GALLEGO Y SUS PROBLEMAS

Separata de «LINGÜISTICA ESPAÑOLA ACTUAL»

EDICIONES CULTURA HISPANICA
DEL
CENTRO IBEROAMERICANO DE COOPERACION
MADRID

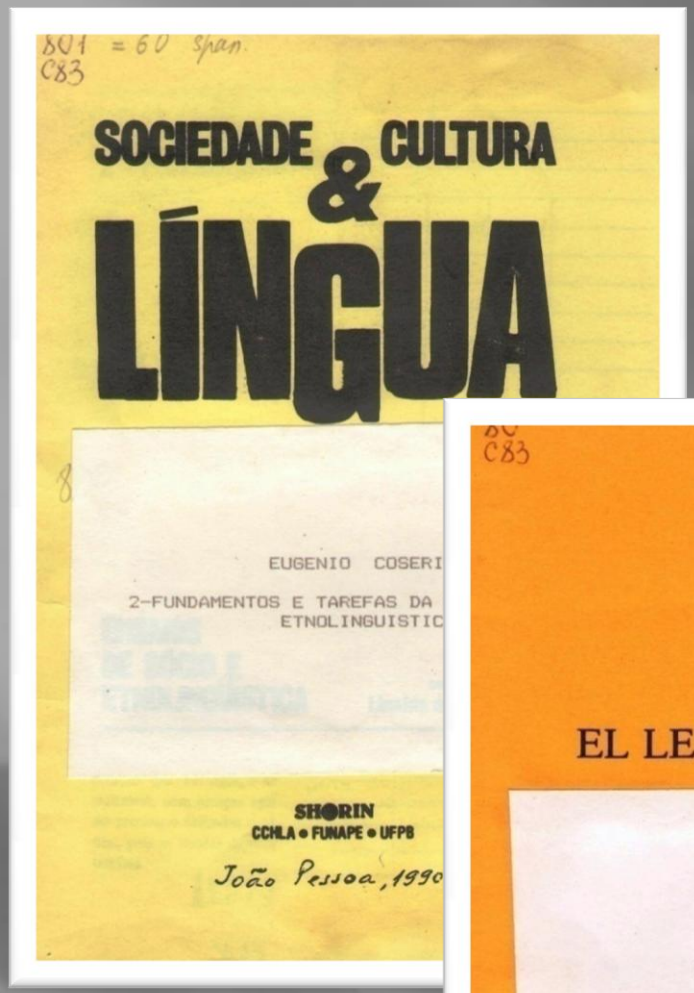
SOCIEDADE & CULTURA
LÍNGUA
EUGENIO COSERI
2-FUNDAMENTOS E TAREFAS DA
ETNOLINGUISTIC
SHORIN
CCHLA • FUNAPE • UFPB
João Pessoa, 1990

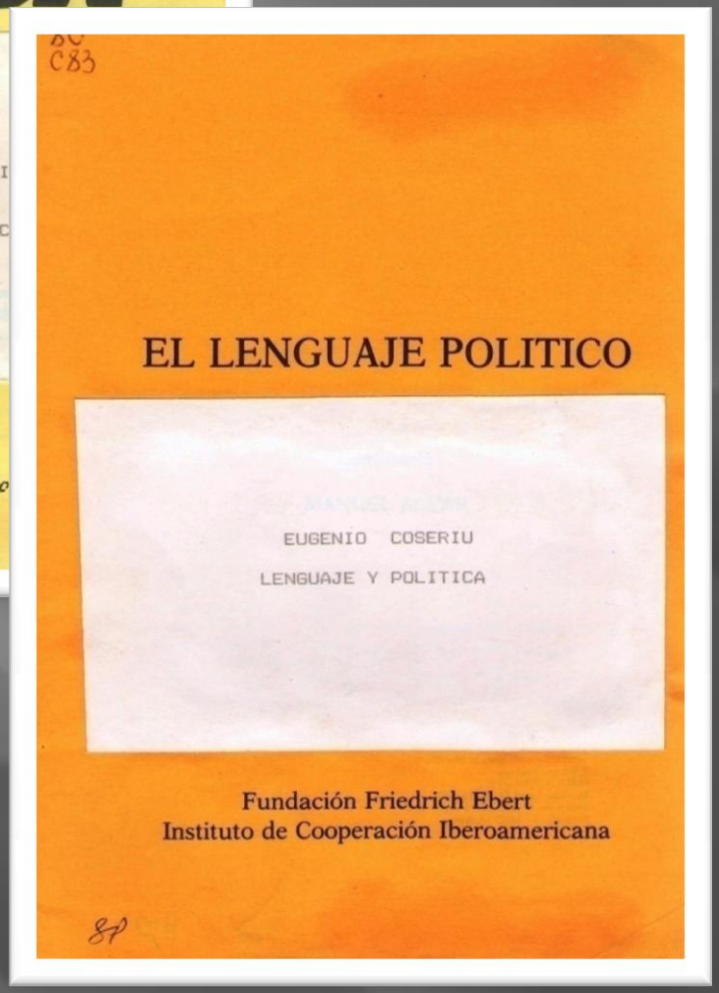
EL LENGUAJE POLITICO
EUGENIO COSERIU
LENGUAJE Y POLITICA
Fundación Friedrich Ebert
Instituto de Cooperación Iberoamericana

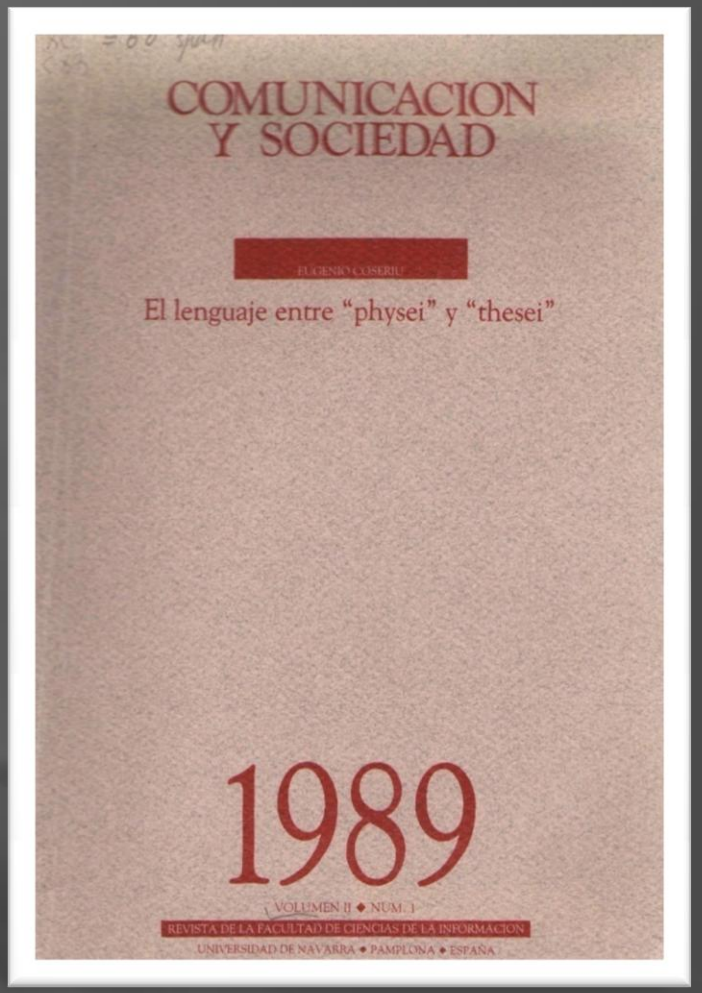
COMUNICACION
Y SOCIEDAD
EUGENIO COSERIU
El lenguaje entre "physei" y "thesei"
1989
VOLUMEN II ◆ NUM. 1
REVISTA DE LA FACULTAD DE CIENCIAS DE LA INFORMACION
UNIVERSIDAD DE NAVARRA ◆ PAMPLONA ◆ ESPAÑA

801 =60 span.
C83
1.

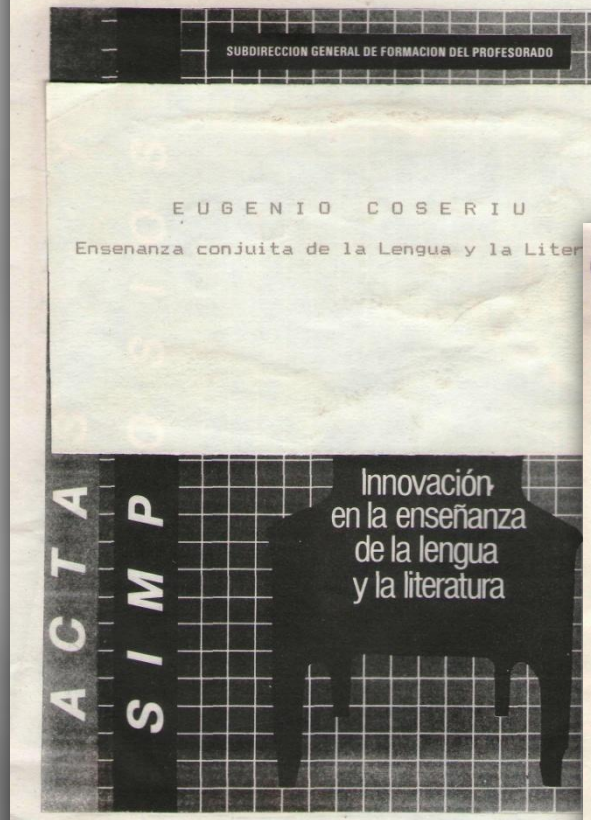

801 =60 span.
C83

IN MEMORIAM INMACULADA CORRALE

S E P A R A T A

EUGENIO COSERIU

PALABRAS, COSAS Y TERMINOS

UNIVERSIDAD DE LA LAGUNA
SECRETARIADO DE PUBLICACIONES
1987

801
C83
=60 span.
span

EUGENIO COSERIU

PRINCIPIOS DE SEMÁNTICA ESTRUCTURAL

VERSIÓN ESPAÑOLA DE
MARCOS MARTÍNEZ HERNÁNDEZ
REVISADA POR EL AUTOR

BIBLIOTECA ROMÁNICA HISPÁNICA
EDITORIAL GREDOS
MADRID

801 =60 span.
C83

COLLECCIÓ HOMENATGES

EUGENIO COSERIU

SEMANTICA ESTRUCTURAL Y SEMANTICA "COGNITI

UNIVERSITAT DE BARCELONA

1990

801 =60 span.
C83

SOBRE EJEMPLARIDAD IDIOMATICA Y LENGUA LITERARIA

Eugenio Coseriu
Universidad de Tübingen

800-88

Separata

BAPL, 28. 1997 (9-14)

82.0 =60
C83 p. span.

UNIVERSITAT POMPEU FABRA

"Abast i límits de la traducció"

Lliçó inaugural del curs acadèmic 1996-97 de la Facultat de Traducció i Interpretació, pronunciada pel Dr. Eugenio Coseriu

16 d'octubre de 1996

C83
ALCANCES Y LIMITES DE LA TRADUCCION

Eugenio Coseriu

Separata

LEXIS. Vol. XXI. Nº 2. 1997

C83 =60 l.span √
EUGENIO COSERIU

√ Información y literatura

COMUNICACION Y SOCIEDAD

1990

VOLUMEN III • NUMS. 1 Y 2
REVISTA DE LA FACULTAD DE CIENCIAS DE LA INFORMACION
UNIVERSIDAD DE NAVARRA • PAMPLONA • ESPAÑA

807.32
C83 fr

Latin vulgaire – latin tardif

Actes du Ier Colloque international
sur le latin vulgaire et tardif
(Pécs, 2–5 septembre 1985)

Édités par József Herman

Sonderdruck

EUGENIO COSERIU

LE LATIN VULGAIRE ET LE TYPE LINGUISTIQUE ROMAN

Max Niemeyer Verlag
Tübingen 1987

157407

80 = 60 span.
C83

DISCURSOS

PRONUNCIADOS EN EL ACTO DE
INVESTIDURA DE DOCTOR "HONORIS CAUSA"
DEL EXCELENTÍSIMO SEÑOR

EUGENIO COSERIU

UNIVERSIDAD DE GRANADA
MCMXCIII
1993

808.63 = 30 germ.
C83

Filozofske fak
Ljubljana 198
Znanstveni in
Filozofske fak

SIMPOZIJ

Slovenci v evropski reformaciji

ZBORNIK PRISPEVKOV

EUGENIO COSERIU

MEGISER UND TRUBAR

= 30 germ.

EIN LEBEN ZWISCHEN LAIBACH UND TÜBINGEN
PRIMUS TRUBER UND SEINE ZEIT

Intentionen, Verlauf und Folgen der Reformation
in Württemberg und Innerösterreich

Herausgegeben von
Rolf-Dieter Kluge

Mit Beiträgen von

Eugenio Coseriu · Darko Dolinar · Hermann Ehmer
Gerhard Giesemann · Vekoslav Grmič · Gernot Heiß
Alojz Jembrih · Marko Kerševan · Rolf-Dieter Kluge
Jože Koruza† · Janko Kos · Strahinja Kostić · Josip Matešić
Vasilij Melik · Majda Merše · Gerhard Neweklowsky · Božidar Pejčev
Jože Pogačnik · Erich Prunč · Jochen Raecke · Siegfried Raeder
Jože Rajhman · Vincenc Rajšp · Janez Rotar · Hans-Christoph Rublack
Peter Scherber · Heinz Schilling · Helga Schnabel-Schüle
Primož Simoniti · Jože Sivec · Marijan Smolik · Majda Stanovnik
Günther Stökl · Jože Toporišič · Ignacij Voje
Christoph Weismann · Georg Wieland

Sonderdruck

EUGENIO COSERIU

DAS WESTEUROPAISCHE BILD VOM SUDSLAWISCHEN
ZUR ZEIT PRIMUS TRUBERS

VERLAG OTTO SAGNER
München 1995

C83

ASPECTS OF LATIN

Papers from the
Seventh International Colloquium
on Latin Linguistics

Jerusalem, April 1993

EUGENIO COSERIU

LATIN ET GREC DANS LE LATIN DIT "VULGAIRE"

Innsbruck 1996

1157417

Пр-у 37-38

ISSN 0379-7880

ANALELE ŞTIINŢIFICE ALE UNIVERSITĂŢII «AL. I. CUZA» DIN IAŞI
(serie nouă)

OMUL ŞI LIMBAJUL SĂU

Studia linguistica in honorem Eugenio Coseriu

Secţiunea III.e Lingvistică

TOMUL XXXVII / XXXVIII 1991 - 1992

Editura Universităţii «Al. I. Cuza»

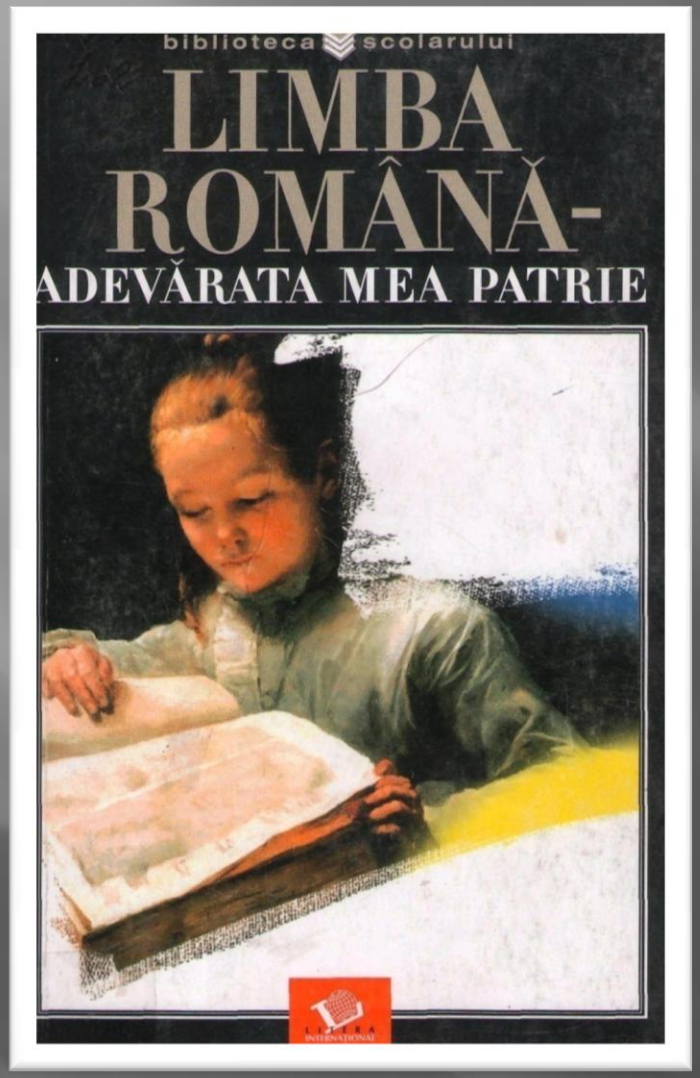

CAPITOLUL III

LIMBA ROMÂNĂ ÎN VIZORUL OAMENILOR DE ŞTIINŢĂ DE PESTE HOTARE

Eugen COSERIU*

Despre cunoaşterea limbii române
în Europa occidentală în secolul al XVI-lea
(Genebrard şi Andrés de Poza)

1. Nu există, după câte mi se pare, o cale mai potrivită de a cinsti un cercetător decât aceea de a-i dedica o contribuţie într-un domeniu de cercetare căruia el însuşi i-a consacrat o bună parte din puterea sa de muncă. Nici unui alt învăţat nu are atât de mult să-i mulţumească, în ultimii douăzeci de ani, istoria cunoaşterii limbii române în Europa occidentală ca lui Giuliano Bonfante. El a fost acela care, începând cu 1953, în diferite articole şi studii[1], a făcut în acest domeniu pentru prima oară cunoscute expunerile lui Rodrigo Jiménez de Rada (Rodrigo de Toledo), Skinner, Kirchmajer, Mentzel s.a. Să-mi fie de aceea îngăduit să-i dedic, ca un mic prinos, alte două dovezi despre cunoaşterea românei în Europa occidentală, pe care le-am găsit în cursul cercetărilor mele de istorie a lingvisticii romanice, şi anume prima la Genebrard (1580), iar a doua la Andrés de Poza (1587).

2. Gilbert Genebrard – *Genebrardus, Genibrardus* – (cca. 1537–1597), un învăţat benedictin din Auvergne, profesor la Collège Royal din Paris, este cunoscut nu numai datorită activităţii sale politice împotriva lui Henric al IV-lea, ci si, în aceeaşi măsură, pentru erudiţia sa. În anul 1592, el a fost numit de către papa Grigore al XIV-lea arhiepiscop la Aix-en-Provence, funcţie pe care a preluat-o de abia în 1593 şi la care a trebuit curând să renunţe din motive politice, pentru a

* Eugen Coşeriu, *Limba română în faţa Occidentului*. Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

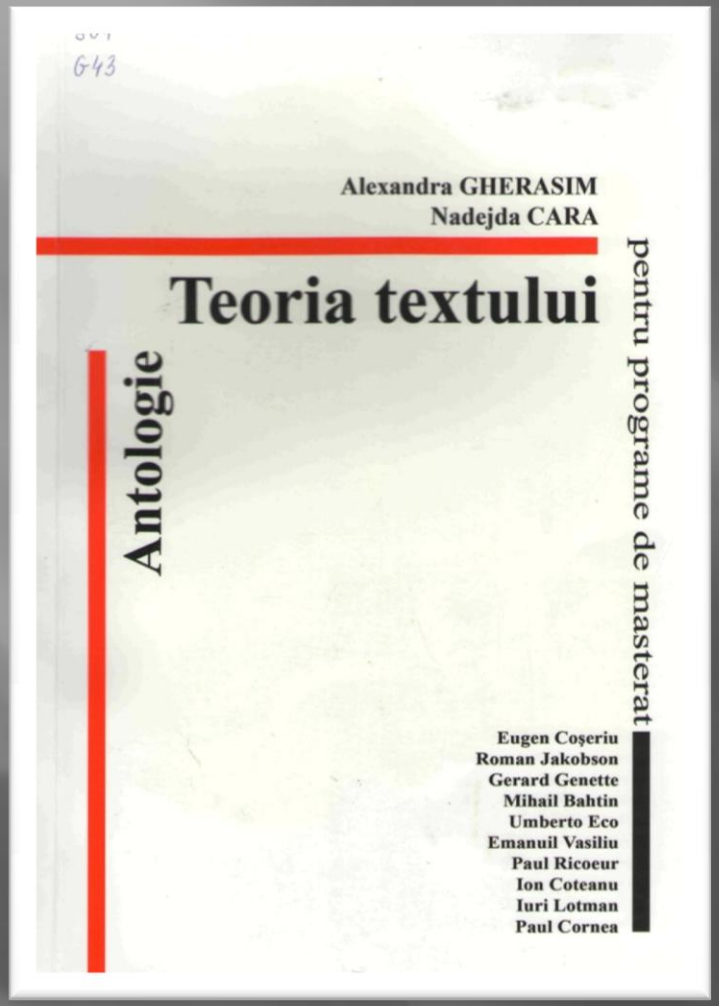

CADRE ŞI CONTEXTE ALE VORBIRII*

3.1.2. Dată fiind importanţa recunoscută şi deseori semnalată a cadrelor, e ciudat cât de puţină atenţie le-a fost acordată din punct de vedere descriptiv şi analitic. Există teorii ale „contextelor"[1], dar încă nu s-a făcut o înregistrare sistematică a diferitelor cadre posibile[2]. Autorii care s-au ocupat de această problemă disting de obicei două sau, cel mult, trei cadre. Astfel, Ch. Bally[3] face distincţie între *situaţie* – ansamblul circumstanţelor extraverbale în care se desfăşoară discursul sau care sunt cunoscute de către interlocutori – şi *context:* „cuvintele care au fost spuse înainte" în acelaşi discurs (sau dialog). K. Bühler[4] distinge trei cadre: *sinfizic, sinpractic* şi *sinsemantic.* Primul este un tip particular de cadru fizic (cf. 3.4.4.), al doilea corespunde „situaţiei" lui Bally, iar al treilea este cel numit în mod curent „context" (verbal)[5]. Şi W. M. Urban[6] distinge între *contextul idiomatic* („fraza în care apare cuvântul") şi *contextul vital* sau *situaţional,* care coincide cu „situaţia" lui Bally; în plus, semnalează *universul de discurs* şi importanţa lui[7], dar nu-l delimitează clar de contexte.

După părerea noastră, e necesar să distingem o serie mult mai amplă de cadre, care pot fi grupate în patru tipuri: *situaţie, regiune, context* şi *universul de discurs.*

3.2.1. Prin *situaţie* trebuie să înţelegem ceva mult mai limitat şi mai puţin ambiguu decât ceea ce se înţelege în mod curent, şi anume numai circumstanţele şi relaţiile spaţio-temporale care se creează în mod automat prin însuşi faptul că cineva vorbeşte (cu cineva şi despre ceva) într-un punct în spaţiu şi într-un moment în timp. Prin *situaţie* trebuie să înţelegem tot ceea ce face posibil să apară *aici* şi

---

* Coşeriu Eugen. Teoria limbajului şi lingvistica generală: 5 studii / Eugen Coşeriu; ed.: Nicolae Saramandu. - Bucureşti: Editura Enciclopedică, 2004 *(Determinacion y entorno,* în „Romantistisches Jahrbuch", VII, 1955-1956, p.29-54).

[1] Cf. W.M. Urban. *Language and Reality,* trad. spân. *Lenguaje y realidad,* Mexico, 1952, p.160 ş.u.

[2] Fragilitatea teoriilor menţionate s-ar explica prin insuficienta sistematizare a experienţei cu privire la cadre. Teoriile scot în evidenţă, de obicei, caracterul „eliptic" al limbajului. Dar „eliptic" în raport cu ce? Adevărul este că vorbirea ţine seama cu anticipaţie de cadre. Un discurs care se *bazează* pe cadre complexe poate fi mai „eliptic" din punct de vedere verbal decât altul bazat pe cadre sărace, ceea ce nu înseamnă să fie eliptic din punct de vedere semantic. Poate fi o elipsă involuntară, în cazul unei utilizări deficitare a cadrelor; însă, într-un asemenea caz, este vorba de o deficienţă a vorbitorului, şi nu de o caracteristică a limbajului. În alt sens, adevărata elipsă - elipsa intenţionată (omisiunea de a spune ceva) - este chiar un instrument contextual (cf. 3.4.3.).

[3] Ch. Bally. *Op. cit.,* p. 434.

[4] K. Bühler. *Op. cit., p.*117 ş.u.

[5] Bühler nu înregistrează drept cadru ceea ce se va numi aici „situaţie" (cf. 3.2.1.), deoarece face din ea un „câmp" particular al limbajului: „câmpul indicativ" *(op. cit.,* p. 94 ş.a.). O asemenea interpretare e cu totul discutabilă: întreaga teorie a „câmpului indicativ" se bazează pe identitatea funcţională dintre localizatori şi gesturi, ceea ce nu se poate accepta.

[6] W.M. Urban. *Op. cit.,* p.161.

[7] W.M. Urban. *Op. cit.,* p.162-164.

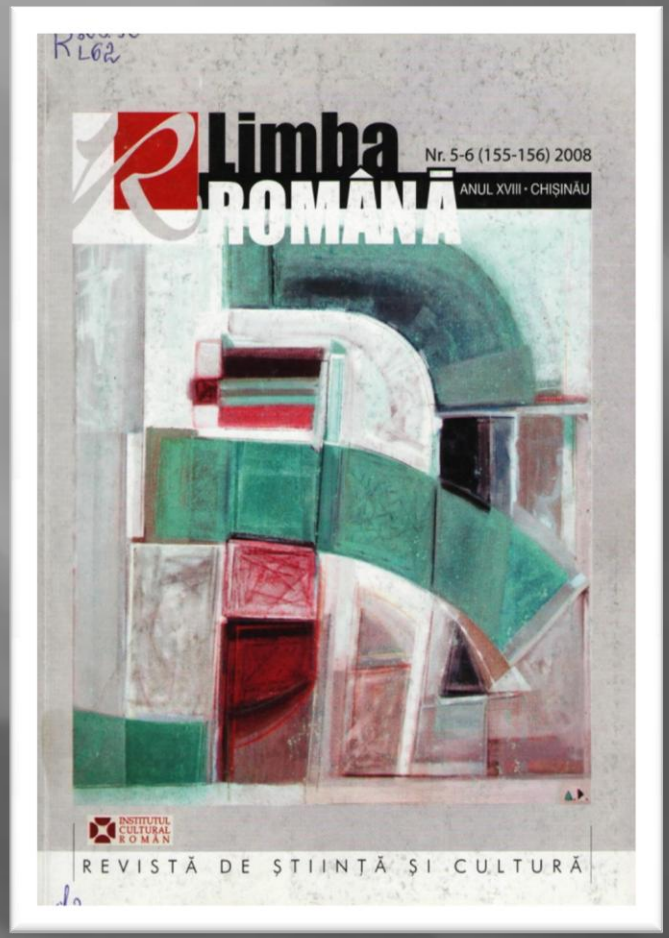

Eugeniu COŞERIU „AM FĂCUT DISTINCŢIA ÎNTRE *SISTEM* ŞI *NORMĂ* ÎN LIMBĂ”

La 7 septembrie 2002 a trecut în veşnicie cea mai reprezentativă personalitate a lingvisticii actuale.

Pentru majoritatea lingviştilor contemporani, profesorul Eugeniu Coşeriu este nu numai o referinţă obligatorie în lucrările de specialitate, ci şi învăţatul care a dat o nouă direcţie studiilor de lingvistică. Savantul de origine română, care a dobîndit cea mai mare faimă internaţională, este aşezat astăzi alături de nume ilustre precum Wilhelm von Humboldt sau Ferdinand de Saussure, marcînd decisiv, împreună cu Noam Chomsky, gîndirea lingvistică a ultimelor cinci decenii. Drumul formării şi al consacrării lui Eugeniu Coşeriu străbate epoci şi lumi diferite, cu idei şi ideologii opuse, de pe meridiane aflate la ambele extremităţi ale mapamondului.

Centrul acestei lumi îl constituie satul basarabean Mihăileni, unde s-a născut la 27 iulie 1921. Cunoştinţele de bază le-a primit la liceul „Ion Creangă” din Bălţi, dar lumea spiritului i s-a deschis o dată cu studiile universitare începute la Iaşi, la Facultăţile de Litere şi de Drept. Aici, în decursul unui singur an (1939-1940), s-a făcut remarcat şi apreciat de Iorgu Iordan şi de asistentul acestuia, Gheorghe Ivănescu, iar G. Petrino l-a susţinut în încercarea de a obţine o bursă în Italia. Studiile de la Padova, încununate cu obţinerea titlurilor de doctor în litere, la Roma (1944), şi în filozofie, la Milano (1949), au însemnat, aşa cum însuşi o mărturiseşte, schimbarea perspectivei româneşti într-o perspectivă universală. Deşi epoca era profund marcată de război şi dictatură, a reuşit să acceadă la valorile culturii universale graţie libertăţii pe care marile universităţi italiene au ştiut să şi-o păstreze. A acceptat apoi invitaţia de a preda în Uruguay, la Montevideo, cu speranţa că din erudiţia acumulată pînă în acel moment se va putea naşte, neîngrădită, o teorie originală a limbajului. Ca profesor de lingvistică generală şi indoeuropeană, între 1951 şi 1963, a creat o adevărată şcoală de lingvistică, ale cărei idei sînt cuprinse în lucrarea *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico* (1958). Revenit, din 1963, în Europa, la Universitatea din Tübingen, a reunit în jurul său o pleiadă de viitori profesori din universităţile germane, interesaţi de dezvoltarea teoriei sale sistematice asupra limbii.

Opera lăsată de profesorul E. Coşeriu însumează peste 300 de cărţi, studii şi articole editate în germană, spaniolă, franceză, catalană, italiană, engleză, rusă, portugheză, japoneză, finlandeză, cehă, coreeană, greacă şi română. Ea cuprinde, în primul rînd, lucrări de referinţă din domenii fundamentale ale ştiinţei limbii, cum sînt: lingvistica generală, indoeuropenistica, romanistica etc., dar tratează şi discipline noi, dezvoltate dintr-o lingvistică a vorbirii, al cărei

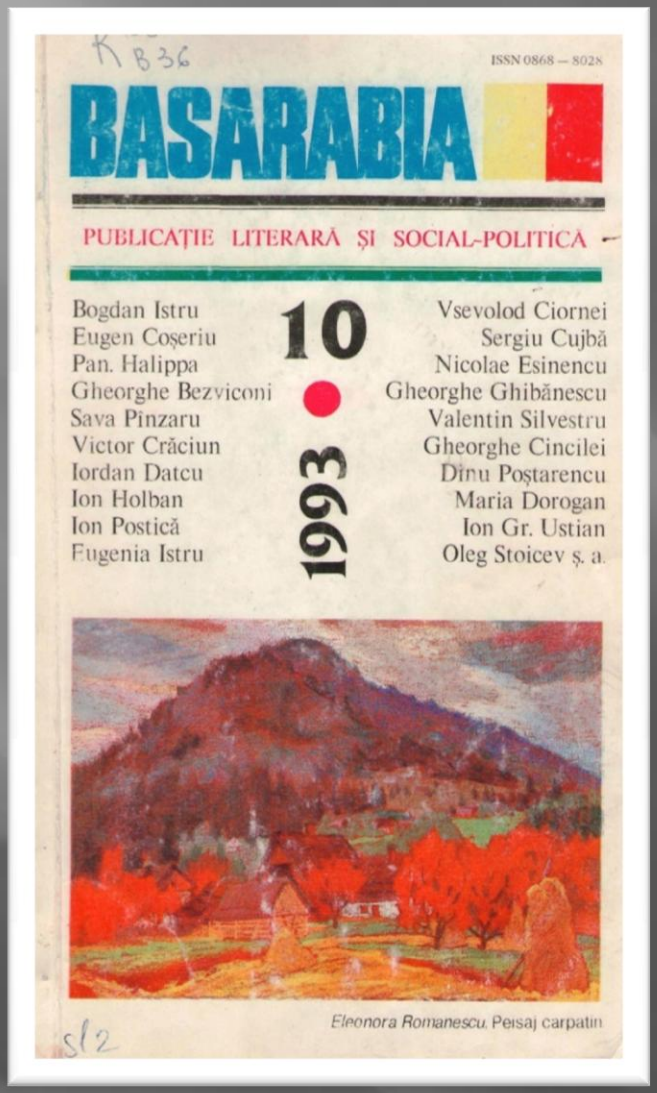

Proză

Eugen COȘERIU

POVESTIRI ȘI GLUME

Cai negri pe drumul spre Petersburg

— Vino, — zice taică-meu, — lui Kalin i-e rău.

— Și ce-mi pasă mie, — zic, — dacă-i e rău? Nu-mi pasă chiar deloc. Și nici nu-l pot suferi pe Kalin ăsta al tău, e un moșneag dat în mintea copiilor.

(Taică-meu zîmbește: sînt de aceeași vîrstă. Adică și el e moșneag? Dar el n-a dat în mintea copiilor.)

— Nu vorbi așa, — zice taică-meu, — Kalin e prietenul meu. Și-i e foarte rău. La căpătîiul lui Kalin e deja o doctoriță.

— Treizeci și nouă, — zice tata. — Are treizeci și nouă de grade, bietul Kalin.

— Ah, ești aici, — zice Kalin. — Te așteptam. Te așteptam ca să-ți zic vreo două. Ai fost un mincinos tot timpul, Giovanni. Mi-ai tot spus că o să mă duci înapoi la Petersburg, și nici gînd. Și uite, acum o să mor fără să revăd Petersburgul. Acum e prea tîrziu. Ești un ticălos, ce mai.

(Kalin ăsta! Dar dacă voia atît de mult să mai vadă o dată Petersburgul, de ce nu s-a întors singur? Cine-l împiedica?)

— Treizeci și nouă cu cinci, — zice taică-meu.

— Ascultă, Giovanni, de ce nu plecăm chiar acum? — zice Kalin.

— Chiar, — zice taică-meu, — de ce nu plecăm chiar acum? Cine ne împiedică? Pun să înhame caii la troică și plecăm.

— Repede, repede, — zice Kalin. — Dacă nu, nu mai văd Petersburgul.

(Doctorița zîmbește. Dar ce-i cu taică-meu?)

— Pornim la drum, Kalin! Învelește-te bine; pe cîmpiile Rusiei e foarte frig. Repede, Kalin, caii sînt nerăbdători.

— Dar sînt caii noștri de pe vremuri, — zice Kalin. — Cum le-ai dat de urmă? Negri toți trei.

— Nu contează cum le-am dat de urmă. Ce contează e că aleargă. Vezi cum aleargă?

— Văd, — zice Kalin. — Sînt ca pe vremuri, cei mai iuți cai din lume. Coamele flutură în vînt, zăpada se învîrtește sub troică... Dar unde sîntem, Giovanni?

— Sîntem la Minsk. Trecem pe sub pădurile din Minsk. Nu le recunoști, Kalin?

— De-abia la Minsk? Ba da, le recunosc, sînt pădurile de-odinioară.

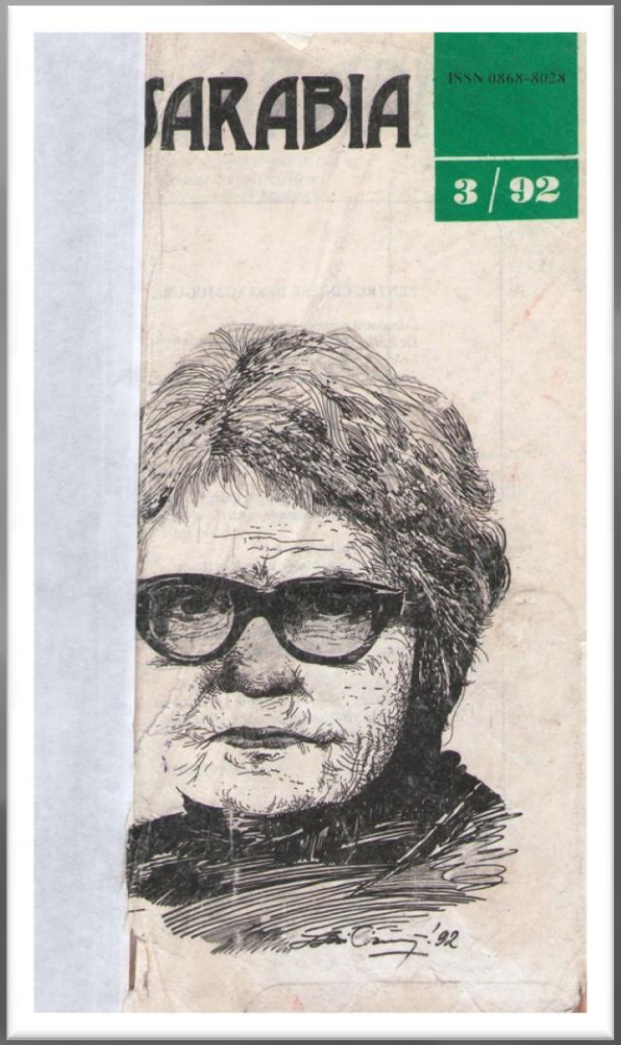

NUME MARI ALE CULTURII ȘI ȘTIINȚEI NAȚIONALE

EUGEN COȘERIU

...care este o personalitate de anvergură mondială...

Și cum despre dînsul marelui public de la noi nu i s-au pus la îndemînă decît puține date concrete și chiar unor colegi de breaslă le-au rămas necunoscute destule laturi ale laborioasei sale activități, mi-am luat îngăduința, deși prin natura preocupărilor sînt departe de a fi cel mai indicat, să prezint un succint medalion biografic al celui care, pe deplin temei, poate fi socotit în acest moment savantul de origine română cu cel mai solid prestigiu internațional în domeniul științelor umaniste.

* * *

Născut la 27 iulie 1921 la Mihăileni, în fostul județ Bălți, Eugen Coșeriu urmează școala primară în satul natal, iar liceul la Bălți, după care — în 1939-1940 — devine student al Universității din Iași, avînd între dascăli pe G. Călinescu, D. Găzdaru, P. Caraman etc. Beneficiar al unei burse în Italia, își continuă studiile la Roma (1940-1944), Padua (1944-1945), și Milano (1945-1949), obținînd un doctorat în litere în 1944 și un altul în filozofie în 1949. Schimbările brutale impuse în evoluția situației din țară prin presiunea trupelor de ocupație l-au determinat să renunțe la repatriere, cu atît mai mult cu cît plaiurile natale fuseseră încorporate imperiului sovietic. Între 1947 și 1950 devine lector de limbă română la Universitatea din Milano, perioadă cînd deține rubrica de critică de artă la *Corriere Lombardo* și cînd colaborează cu scurte povestiri și cu traduceri din diverse limbi și la alte publicații italiene. Dificultățile traiului din Peninsulă în anii de după război l-au împins să-și încerce șansa de afirmare peste Ocean, unde în 1951 i s-a oferit titlul de profesor de lingvistică generală și indo-europeană la Universitatea din Montevideo și cel de director al Institutului de lingvistică din capitala uruguayană. Anii petrecuți în Uruguay, unde i se acordă și cetățenia țării, menținută pînă astăzi, au corespuns cu o febrilă activitate profesională, care l-au făcut remarcat pe plan mondial. Aici a redactat, între altele, faimoasa sa lucrare *Sincronia, diacronia e historia* (1958), operă de referință în lingvistica contemporană, tradusă în mai multe limbi. Nu întîmplător, deci, îl întîlnim între participanții la unele reuniuni științifice de prestigiu, iar în anii 1960-1963 ca profesor invitat la Universitatea din Coimbra (Portugalia) și ca profesor asociat la Universitatea din Bonn și Frankfurt. Numeroase oferte îmbietoare din Europa refăcută după cataclismul războiului într-un climat cultural mai efervescent ca cel din America de Sud, l-au determinat în 1963 să părăsească ospitalierul Montevideo. A optat pentru celebrul centru universitar de la Tübingen, unde în mai 1963 devine titularul Seminarului de filologie romanică, transformat în 1966 în Seminar de filologie romanică și lingvistică generală. Așa cum mi se destăinuie, își împlinea visul «de a-i învăța carte pe nemți», ceea ce este cu adevărat o mare performanță dacă se au în vedere prioritățile, tradițiile și supremația lingvisticii germane pe plan mondial. La seminarul din orașul de pe Neckar, reorganizat grație eforturilor sale, s-au format generații de străluciți lingviști sub îndrumarea competentă a lui Eugen Coșeriu, un deschizător de drumuri noi în multe domenii ale unei științe ce părea puțin penetrabilă la inovații. Lucrările sale suscită un interes general, fiind traduse în numeroase limbi, pe mai multe continente. Devenit o autoritate științifică mondială și fascinant prin stăpînirea impecabilă a tuturor limbilor romanice și a unui mare număr de limbi slave și germanice, profesorul Coșeriu este permanent solicitat la cursuri și conferințe pe tot mapamondul, fiind audiat — de regulă în limba gazdelor — la Besançon, Grenoble, Nancy, Malaga, Madrid, Anvers, Mexico, Salamanca, Montreal, Barcelona, Tampere, Alicante, San Juan, Cordoba, Bilbao, Rio de Janeiro, Pisa, Napoli, Padua, Bologna, Santiago, Caracas, Moscova, Tokio și multe, multe alte centre universitare renumite. În anii

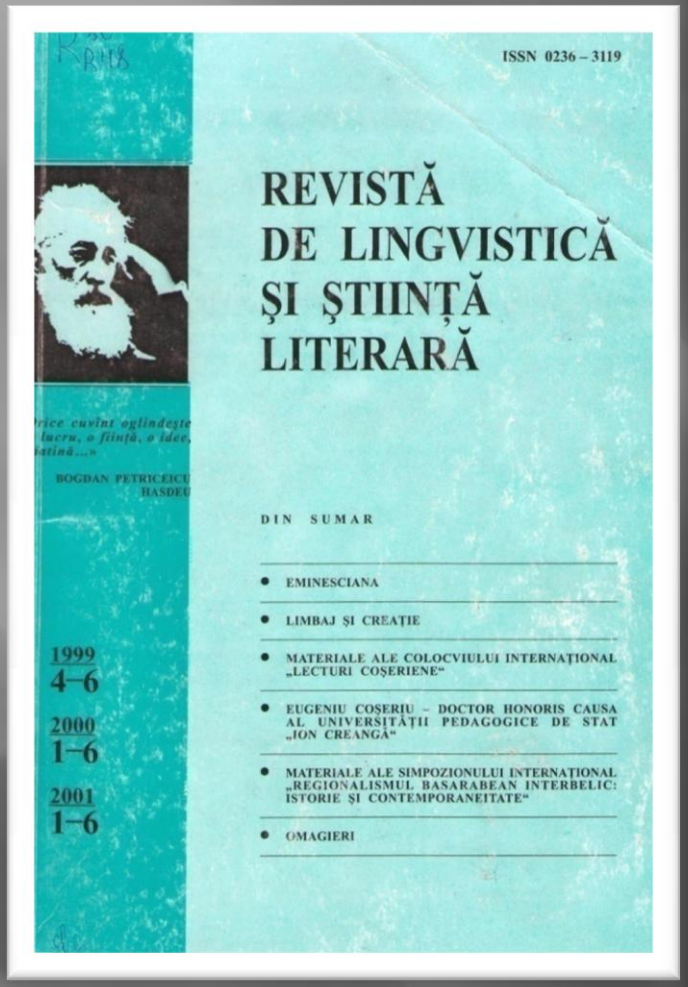

EUGENIU COŞERIU,
membru de onoare al A.Ş.M.,
Universitatea din Tübingen
(Germania)

CREAŢIA METAFORICĂ ÎN LIMBAJ*

1. Multiplele definiţii care se propun pentru a circumscrie limbajul – «limbajul este un instrument de comunicare», «limbajul este un sistem de semne», «limbajul este o funcţie socială», «limbajul este o instituţie socială», «limbajul este o facultate simbolică», «limbajul este o activitate a spiritului», «limbajul este o creaţie perpetuă» – care în loc de a-l defini integral, se limitează fiecare la descrierea lui sub un anumit aspect, evidenţiindu-i unul sau altul din atribute, nu sînt în realitate, aşa cum se consideră adesea, antitetice şi ireconciliabile, ci complementare şi interdependente. Discrepanţa aparentă dintre aceste definiţii se datorează, în primul rînd, unor motive pur semantice. Adică se datorează, pe de o parte, funcţiilor multiple ale copulei (este = «e egal cu», «e identic cu», «este ca şi», «este analog cu», «se comportă ca», «este de asemenea», «este printre altele», «are ca atribut», «cade sub incidenţa conceptului de», «este un exemplu al unei clase care se numeşte…», «se constată ca», «funcţionează ca», «este în mod constitutiv», «este în esenţă», «este în plan individual», «este în plan social», «este în planul realităţii constatate empiric», «este în planul finalităţii», «se prezintă ca», «se prezintă analizei ca», «se manifestă ca fenomen», «se manifestă istoric ca» etc.) şi, pe de altă parte, semnificatelor multiple ale termenilor folosiţi ca predicate nominale. În al doilea rînd, discrepanţa se datorează diversităţii punctelor de vedere adoptate, aspectelor luate în considerare în fiecare caz particular.

Unele din definiţiile de mai sus (în funcţie de varietatea semnificativă a copulei) consideră limbajul în relaţiile şi determinările sale exterioare, conform altor definiţii limbajul este considerat în realitatea şi structura sa intrinseci. Altele îl examinează în realitatea sa «obiectivă», ca pur fenomen, sau implică consideraţii teleologice. Cu alte cuvinte, unele încearcă să răspundă la întrebarea *cum se produce*?, altele la întrebarea *cum se prezintă*?, iar unele, mai ambiţioase, la întrebarea *ce este limbajul*? În plus, între planurile examinate există interferenţe constante şi inevitabile: astfel, abordarea teleologică poate interveni în considerarea relaţiilor exterioare ale limbajului, dar şi în examinarea realităţii sale intrinseci.

2. Din punctul de vedere al circumstanţelor în care se produce şi care sînt condiţii pentru producerea sa (*Cum se produce*? = *În ce condiţii*?), evident că limbajul este, în primul rînd, un fenomen social, dat fiind că se produce în societate şi este determinat, din punct de vedere social – adică pentru producerea actului lingvistic minim e necesară prezenţa a cel puţin doi indivizi (vorbitorul şi ascultătorul) – şi dat fiind că semnele folosite trebuie să fie, cel puţin pînă la un anumit punct, comprehensibile şi acceptabile

* E. Coseriu, *Creación metafórica en el lenguaje*, în vol. *El hombre y su lenguaje*, Madrid, Gredos, 1977, trad. din limba spaniolă de E. BOJOGA.

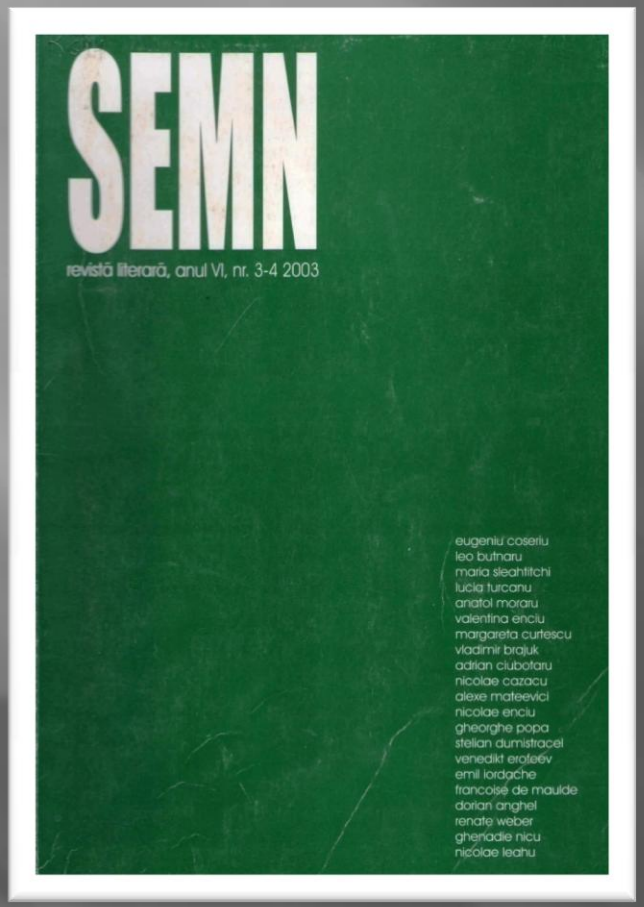

Capri, 1987

Eugeniu COŞERIU:
"Ştiinţa este o formă de împărtăşanie..."

Un interviu de *M. Şleahtiţchi, Gh. Popa şi N. Leahu*

Dispariţia Magistrului, în septembrie 2002, şi starea de vacuitate şi indecizie ce au urmat acestei pierderi irecuperabile, a amînat, pentru încă o perioadă de timp, revenirea la descifrarea acestui interviu cu Eugeniu Coşeriu, interviu înregistrat în 18-20 mai 2001, în contextul aflării Domniei sale la Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălţi cu prilejul Colocviului Internaţional *Filologia secolului al XXI-lea*, una dintre ultimele reuniuni ştiinţifice la care a participat marele savant.

Concepută în continuarea interviului *Despre lingvistică, Heidegger, Clinton ş.a.* (***Semn***, Anul II, nr. 3-4, 1998, p. 8-14), pe care i-l solicitasem tot la Bălţi, în aceeaşi echipă, această a doua parte, mult mai cuprinzătoare, s-a realizat în două şedinţe a cîte aproximativ patru ore.

În lipsa acordului domnului Profesor, am ezitat îndelung cum să procedăm în vederea eliminării unor reluări, paranteze sau mici digresiuni (inevitabile în discursul oral, dar şi într-o atmosferă degajată, aşa cum o putea crea Eugeniu Coşeriu), în aşa fel încît textul să sune fluent şi cu acea limpezime ce caracteriza gîndirea coşeriană. Nu excludem şi să fi greşit întrucîtva, acolo unde intuiţia nu ne-a putut fi de ajutor. Iată de ce publicăm acest interviu umbriţi de o nelinişte sau melancolie nelămurite în faţa privirii Sale, atît de vie şi scrutătoare în memoria noastră afectivă, dar şi cu gîndul că aceste convorbiri de neuitat au, pentru noi şi pentru întreaga opinie filologică, o valoare testamentară.

Gh. Popa: *Domnule profesor, cunoaştem că aţi scris* ***Sincronie, diacronie şi istorie*** *la 36 de ani, aflîndu-vă într-un dialog permanent, aproape că vă citez, la aceeaşi masă cu mari lingvişti ai secolului al XX-lea, între care Jakobson sau Benveniste. Am dori să aflăm, în acest context aniversar, cu cine, dintre tinerii lingvişti de astăzi, ar vrea să stea "la o masă" octogenarul Eugeniu Coşeriu?*

E. Coşeriu: Recunosc, e o întrebare foarte grea, foarte delicată, dar eu aş zice că aş vrea să stau la o masă cu discipolii mei, cărora întotdeauna am încercat, dincolo de o pregătire unitară, să le păstrez şi să le dezvolt nota de originalitate. Acesta este principiul meu în ceea ce priveşte formarea discipolilor. Cînd vedeam că cineva este mai răsărit, între studenţi, la seminare, la discuţii, îl chemam la mine şi îi spuneam: „la să vedem cum mergem mai departe? Ce te interesează, în primul rînd?". Adică, dacă, de exemplu, te interesează logica, avem loc şi pentru logică în lingvistică. Te interesează literatura, să încercăm să punem în valoare această dimensiune...

Gh. Popa: *Trebuie să înţelegem că nu-i impuneaţi Dumneavoastră problema de cercetare?*

E. Coşeriu: Niciodată. Eu vedeam că toţi au aceeaşi bază şi aceleaşi posibilităţi de dezvoltare, însă fiecare s-a format altfel şi se ocupă de altceva, iar Coşeriu nu e decît acel liant care-i ţine împreună. Recent, Kabatek, unul dintre discipolii mei, în prefaţa unui interviu pe care i l-am acordat, îmi mulţumeşte pentru ceea ce a învăţat de la mine, dar mai ales pentru faptul că l-am învăţat să gîndească cu capul lui, să ajungă la judecăţi şi să le impună. Dacă pe cineva îl interesa mai mult istoria, nu puteam să spun că ai să te ocupi de logică. Sîmbăta, de exemplu, făceam seminare numai cu doctoranzii. Ne întîlneam cînd nu era nimeni la Facultate şi fiecare vorbea despre ceea ce făcea el. Cineva prezenta liste de statistică lingvistică, cineva prezenta o teorie referitoare la genurile literare. Nu vă închipuiţi ce observaţii făceau ceilalţi colegi! Raportorii vedeau anumite lucruri de care se ocupau, dar altele nu le vedeau şi se adunau toţi, învăţau nespus de mult de la cei care se ocupau de domenii aparent foarte îndepărtate. Exista un fel de comunitate a doctoranzilor şi această comunitate rămîne şi pînă astăzi. Toţi, între ei, sînt prieteni, 38 dintre ei sînt profesori universitari, şefi de catedră în Germania, în Japonia, în Kongo; fostul rector al Universităţii din Kinshasa este discipolul meu. Alţi discipoli ai mei sînt universitari în America Latină, în Spania, Italia. Şi toţi ţin la mine. Nu mă duşmănesc, şi nu se duşmănesc. N-a fost între ei o rivalitate, un exclusivism, tocmai fiindcă fiecare s-a simţit liber în opţiunile sale ştiinţifice. Am să vă trimit cărţile discipolilor mei, pentru că multe am reuşit să le public într-o colecţie de monografii. Vorba e că, atunci cînd am fost invitat în Germania, am negociat cu Ministerul şi un sprijin financiar pentru editarea tezelor de doctorat. Ca urmare, am putut să adun într-o colecţie contribuţiile ştiinţifice ale discipolilor mei. Ţin la discipolii mei şi pentru că ei m-au înţeles în spirit, urmînd principiile mele de cercetare. Principiul esenţial a fost ca *întotdeauna să spun lucrurile aşa cum sînt*. Pe mine mă supără căutarea cu orice preţ a originalităţii şi să vrei să-l epatezi pe burghez. Eu întotdeauna pornesc de la premisa că oamenii de bună credinţă care au cercetat cutare sau cutare fenomen au vrut să spună adevărul, că au avut această intuiţie. Şi dacă au greşit în aceste intuiţii, trebuie să căutăm sîmburele de adevăr peste tot, după principiul: nici o greşeală nu este numai o greşeală. Dacă e vorba de un om de bună credinţă, ideile lui trebuie să conţină şi un sîmbure de adevăr. În consecinţă, toată activitatea mea critică e bazată pe *principiul antidogmatismului*. Nu poţi să spui: „Greşeşte cutare. E greşit. N-are dreptate." Mai întîi este nevoie să vedem unde sînt ideile pozitive, fiindcă e cu totul inutil să spui că cineva n-are dreptate. Acest fel de negaţie n-are nici un efect asupra dezvoltării ulterioare a ştiinţei. Dar dacă se constată o opinie justă, lucrul acesta e important pentru dezvoltarea ulterioară a ştiinţei. Eu provin, prin Universitatea din Iaşi, în lingvistică, dintr-o şcoală cam ursuză, un reprezentant tipic al căreia este marele meu prieten George Ivănescu, care şi-a făcut o normă din a spune: „Greşeşte cutare cînd afirmă... Greşeşte cutare susţinînd că..." Prin urmare, în loc să resping pe Hjelmslev, că face o algebră a limbajului, eu mă întreb: „ Dar de ce face asta? Care e concepţia lui?" Nu poţi proceda altfel, numai pentru că Hjelmslev are o altă concepţie asupra limbajului.

Sau, în cazul lui Bloomfield, care e idealist (dar şi un foarte mare lingvist totodată). Dacă Bloomfield renunţă la semnificaţie, Bloomfield renunţă la semnificaţie dint-un mare sacrificiu, pe care îl face în mod conştient, fiindcă are o anumită concepţie despre ştiinţă. El înţelege că ştiinţa nu poate face apel la introspecţie, la ceea ce ştii, înainte de a verifica lucrurile în mod experimental, în aşa fel încît şi o maşină bine construită le-ar putea observa şi înregistra. Înainte de a face aşa ceva, adică o intrasubiectivitate totală, nu

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA" SIBIU
CATEDRA DE FILOLOGIE ROMANICĂ

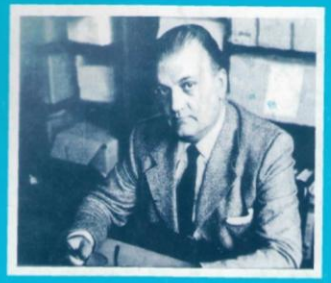

OMAGIU LUI EUGENIU COȘERIU

Editura Imprimeriei de Vest, Oradea

Bibliotecii Universității
„A. Russo", Bălți

Omagiu de slujire românească
Cordiale felicitări pentru
vrednicie și pasiune! Cu inimă întreagă
Prof. univ. dr. Victor V. Grecu

Editura Imprimeriei de Vest, Oradea
– 2001 –

La Jubileul „E. Coșeriu - 80"
19.03.2001

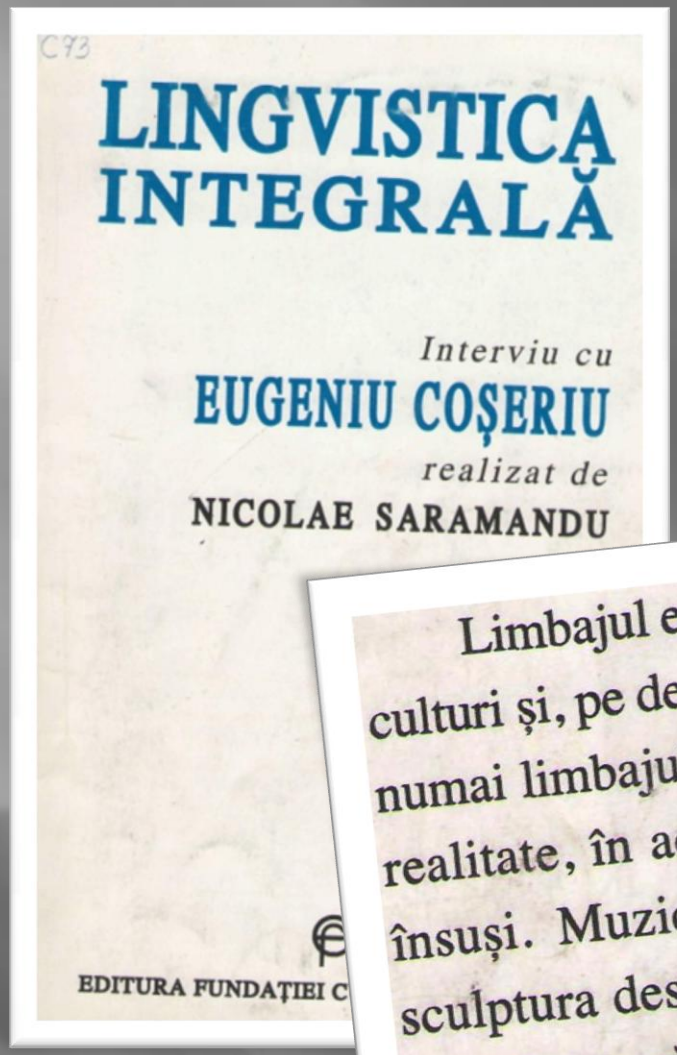

Limbajul este, pe de o parte, baza culturii, a întregii culturi și, pe de altă parte, este o formă a culturii. Adică, numai limbajul are această posibilitate de a fi limbaj și realitate, în același timp, și de a vorbi și despre sine însuși. Muzica nu poate vorbi despre muzică, nici sculptura despre sculptură. Deci, limbajul are această proprietate că este, pe de o parte, baza culturii și, pe de altă parte, este și o formă a culturii.

EUGENIU COȘERIU

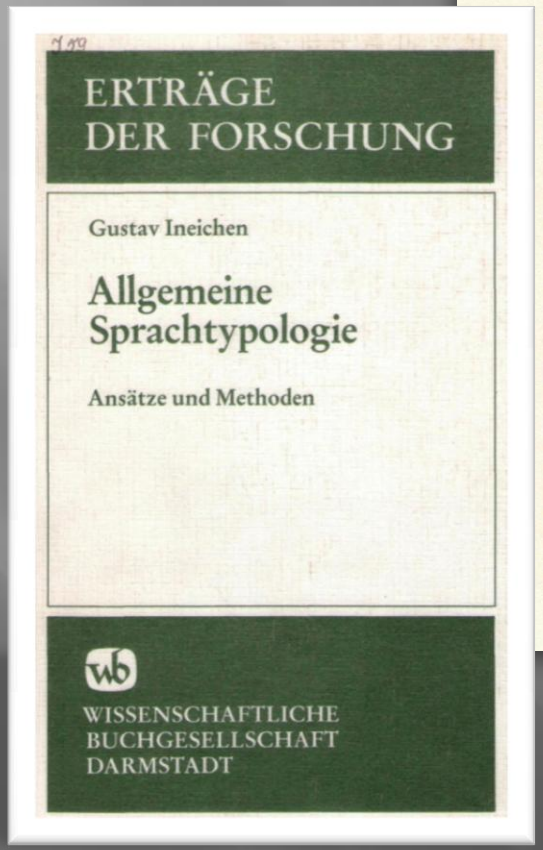

Greenberg (1963) vertreten wird, anerkennt selbstverständlich die Leistungen der mit typologischen Merkmalen operierenden Typologie, z. B. im Falle des Bantu. Er zeigt aber gleichzeitig, daß im Falle des Chamitischen und der Sudansprachen weder die typologische Klassifikation noch die genetische – nach Meinhof und Westermann – je erfolgreich waren. Synchrone Vergleiche auf der Ebene des Lexikons wären demgegenüber bei der Klassifikation am wirksamsten.

Die Typologie nach Coseriu

Nach Coseriu (Ineichen 1988) ist der Typ die höchste Stufe der Grammatikalität innerhalb von drei funktionalen Ebenen: Norm, System, Typ. Der Typus enthält die Prinzipien, die mögliche Systeme konstituieren, gegebene Systeme durchdringen und damit die ideelle Organisation der Sprachen bestimmen. Dabei ist entscheidend, daß der Typus sich innerhalb der jeweiligen Sprachen befindet, mit denen er als konstituierende Kraft unabdingbar verbunden ist.

Auf diese Weise entsteht eine integrale Typologie, die den Typus in die Einzelsprachen legt und – von der Heuristik abgesehen – den Sprachvergleich und die Klassifikation deshalb außer Betracht lassen kann.

Die integrale Typologie Coserius ist im wesentlichen am Romanischen entwickelt worden. Innerhalb der genannten Gestaltungsprinzipien gibt es deshalb Begriffe wie „innen", d. h. nicht-relationell, und „außen" relationell, d. h. relationell, explizit z. B. ital. *un libretto* bzw. *un piccolo libro*.

Zur Form der allgemeinen Grammatik

Im Hinblick auf die Bedürfnisse der Typologie betrachtet man die Grammatik mit Vorteil im Rahmen eines syntaktischen Modells. Die Phonologie wird damit (nach Kap. I.4) auf eine eigene Ebene verwiesen, die Morphologie als Syntax unter Morphemen betrachtet.

Die Elemente, die syntaktisch miteinander verbunden werden, stammen aus einem Lexikon (A), das in den Einzelsprachen spezifisch ist und dessen Struktur in der Typologie normalerweise nicht in Betracht gezogen wird. Im Rahmen der Syntax werden hierarchisch geordnete semantische Strukturen auf linear geordnete Ausdrucksformen abgebildet. Je nach der Funktion, die die lexikalischen Elemente dabei zu übernehmen haben, werden sie nach Kategorien unterschieden. Es gibt deshalb eine Menge (C), die die Kategorien mit den dazugehörigen

Subkategorien umfaßt. Bei der syntaktischen Organisation operieren Kategorien hierarchisch über Kategorien. D. h. es gibt von Fall zu Fall eine Beziehung von Operator zu Operand (bzw. in anderer Terminologie: von Determinans zu Determinatum). Diese Beziehung, die aus der Menge (O) der Operationen stammt, gilt auch in der Morphologie. Die Operationen funktionieren nach bestimmten Regeln. Die Menge (R) der Regeln, die ebenfalls zur Grammatik gehört, ist bestimmt, wenn die Operationen, die über den Kategorien möglich sind, ihrerseits festliegen. Man kann sich die Grammatik der natürlichen Sprachen deshalb als Quadrupel vorstellen:

(G 1) $$G = \{A, C, O, R\}$$

Auf diese Weise bestimmen wir den Gegenstandsbereich der Typologie als die Domäne der Kategorien mit den dazugehörigen Operationen und Regeln.

Die hier genannten Positionen erhalten in den einzelnen Sprachen oder in Gruppen von genetisch verwandten Sprachen jeweils eigene materielle Explikate. Auf der diesen Explikaten zugrundeliegenden Ebene, die man sich in die Typologie gewöhnlich oberflächenstrukturell denkt, sind jedoch tiefer liegende Regularitäten wirksam, die darin bestehen, daß es für alle natürlichen Sprachen gewisse mehr oder weniger verbindliche Regularitäten gibt, die die organisatorischen Möglichkeiten der Systeme bedingen. Damit ist gleichzeitig gesagt, daß die Sprachen untereinander nicht beliebig ähnlich oder beliebig verschieden sein können. Als das Bedingende erscheint auf diese Weise der Begriff des Universale, der – wie wir im folgenden Kapitel zeigen werden – auch die Zielsetzungen der Typologie einschränkt.

Zur Frage nach den Explikaten bringen wir hier ein einfaches Beispiel. Es gibt verschiedene Ausdrucksweisen des Kausativs. So etwa

dt.	*brennen*	:	*verbrennen*
ung.	*égni*	:	*égetni*
ar.	ḥaraqa	:	ḥarraqa, aḥraqa
frz.	*brûler*	:	*(faire) brûler*

Auf der formal-logischen Seite besteht demgegenüber das Problem, welche Strukturen diesen Ausdrücken zugrunde liegen.

Zum Problem der Festsetzung der Kategorien liefern die Herausgeber von ›Lingua‹ (1967) ein interessantes Beispiel, indem sie die Wortklassen anhand von elf Sprachen auf ihre Beschreibungsadäquatheit überprüfen lassen. Die Sprachen sind Altgriechisch, Bilin, Englisch, Igbo, Japanisch, Latein, Modernes Chinesisch, Navaho, Sotho, Yokuts,

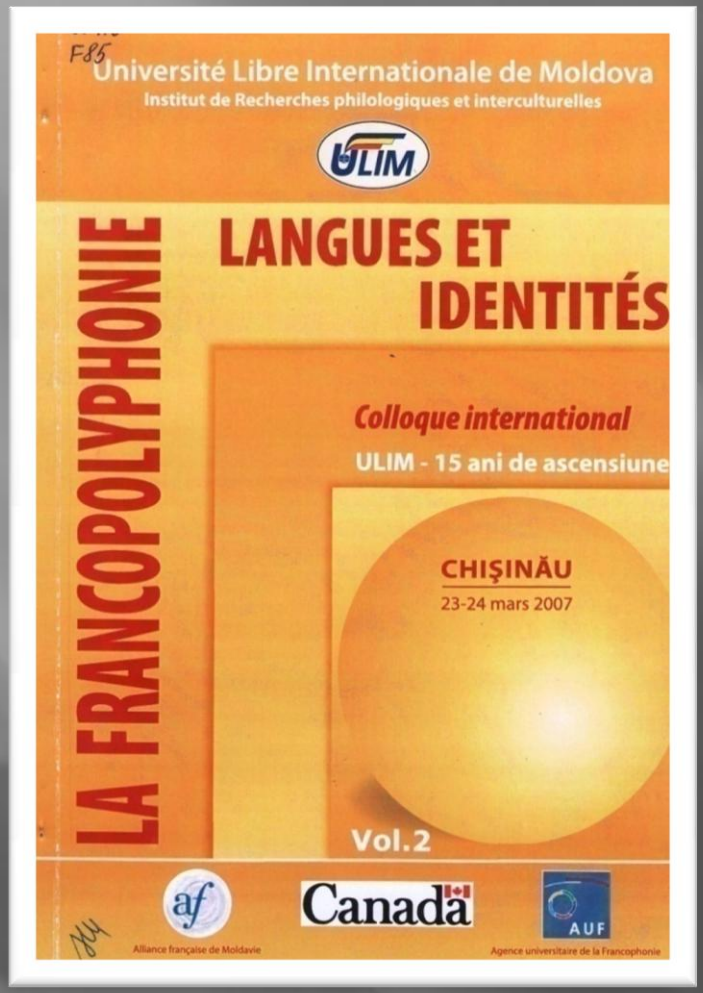

La relation identité nationale-intégrité européenne dans une approche coşerienne[1]

Gheorghe Popa
Université d'État Alecu Ruso, Bălți, République de Moldova

1. Dès le début, il faut reconnaître que la relation *identité nationale-intégrité européenne* peut être interprétée, en fonction de l'intention et la vision du chercheur scientifique, comme susceptible d'un entendement facile (en réalité, l'essence de ces deux notions est évidente pour tout le monde) ou prétentieux (dans le cas de cette relation-ci il s'agit d'un phénomène à multiples manifestations, voire les plus imprévisibles). *Sinon, la relation en cause* peut servir en tant que domaine favorable pour s'aventurer aux spéculations, faire attention à l'uniformisation, alerter à l'égard de l'assimilation, prévenir la «dévoration» de tous les éléments étrangers, s'affirmer exclusivement par «les autres», autant que pour appeler à l'acceptation de l'universalité, à la bienséance, à l'autodépassement etc. Cette constatation nous mène à l'idée qu'en parlant du langage, nous parlons, à vrai dire, de ses implications, parce que le langage humain n'existe pas «en soi et pour soi»; son étude n'est qu'une mise en relief de ces implications. Il est évident que ce rapport conjonctif entre l'essence et les implications du langage, se présentant comme tel au plan ontologique, peut être interprété d'une «certaine» façon au plan gnoséologique.

1.1. Cette interprétation d'une «certaine» façon peut souvent prendre une tournure indésirable, cela étant favorisé, actuellement, par le processus pluridimensionnel qu'est l'intégration européenne (alias l'européanisation). Ce processus mène à l'abolissement des frontières territoriales, au mélange des spécificités, à l'atténuation des traits pertinents, à l'intensification des ressentiments, au raidissement du dédoublement culturel, à l'accentuation de la duplicité. En un mot, on n'exclut pas le phénomène d'une massive et irréversible homogénéisation des communautés identitaires, qui a, en dernier ressort, toutes les chances d'ébranler l'espace culturel européen[2]. Et dans cette situation – caractérisée par le syntagme shakespearien «to be or not to be»[3] – on trouve la solution, cette fois encore, dans l'inégalable œuvre coşerienne.

2. On est conscient du fait que l'intégration européenne suppose une certaine mobilité économique, politique, scientifique, ethnique, culturelle etc., et cette mobilité s'accomplit par un transfert, un emprunt, un impact, un partage, une symbiose, une immixtion etc. Il semble souvent que les choses vont à grand-peine ou en général n'ont pas de chance de succès au niveau économique, politique ou idéologique etc., mais au niveau culturel, nous sommes dans une position privilégiée. Conformément au précepte coşerien, la culture est universelle, et par conséquent «européenne», tandis que son caractère spécifiquement national est inévitable „par le *sujet* et pas par *l'objet*" [3, p. 176]. En apparence, les choses se présentent ainsi, puisqu'en réalité, en vertu de ce caractère *qui «est tout à fait inévitable par le sujet»*, et de l'antidogmatisme, c'est-à-dire de «la multiplicité de perspectives» [*ibidem*] à travers lesquelles on peut aborder un objet (dans ce cas-ci, le langage humain), les chances d'échouer sont immenses au niveau

INTERDISCIPLINARITATEA DINTRE LINGVISTICĂ ȘI POETICĂ

GABRIELA DUDA

În ansamblul științelor umaniste, poetica a fost, încă din prima jumătate a secolului al XX-lea, una dintre principalele beneficiare ale expansiunii metodelor lingvistice dincolo de granițele tradiționale între care se constituise studiul limbii, ca disciplină descriptivă și nonaxiologică. În ciuda faptului că ascensiunea poeticii s-a materializat într-o avalanșă de cercetări teoretice, modele de analiză și ipoteze de lucru ce au urmat, în linii mari, dezvoltarea lingvisticii – structuralism, generativism, textualism, poststructuralism / deconstrucționism, pragmatică –, noua disciplină și-a clarificat relativ puțin raportările la opțiunile teoretice pe care i le propunea lingvistica și, mai ales, a părut relativ puțin interesată să își valideze modelele de analiză: este interesant să remarcăm că, spre deosebire de lingvistică, domeniu în care interesul pentru explorarea dimensiunii epistemologice a modelelor teoretice a constituit o temă constantă de meditație, în poetică, modelele de inspirație lingvistică au fost adesea transportate pe tărâmul cercetării literaturii cu grija ca acestea să valideze analiza unui (unor) text(e) anume, fără o preocupare mai cuprinzătoare, legată de puterea explicativă a modelelor înseși. Aceasta este situația asupra căreia încercaseră să atragă atenția, încă din anii '70, Roland Posner sau Benjamin Hurshovski, atunci când vorbeau despre imprecizia conceptuală care domnea în studiile de poetică și despre distorsiunile, de multe ori eludate, în transpoziția modelelor / a teoriilor din câmpul lingvisticii în cel al poeticii[1].

O încercare de a evalua impactul modelului lingvistic asupra poeticii au întreprins, într-o lucrare de sinteză, D. Fokkema și Elrud Fisch, în măsura în care se examinau și direcții de cercetare a literaturii, sub specia limbajului: școala formală rusă, structuralismul neoretoricii franceze etc.[2]. Mai recent, Toma Pavel a arătat – într-un discurs tranșant și foarte puțin binevoitor – consecințele distorsionante, în plan filozofic și epistemologic, teoretic și practic, ale glisajului metodologic pe care structuralismul l-a operat dinspre lingvistică – mai precis, fonetică – spre alte domenii ale științelor umaniste: este adevărat că relația dintre lingvistică și poetică este privită aici numai din unghiul naratologiei franceze, iar

[1] Roland Posner, *Poetic Communcation vs. Literary Language or the Linguistic Fallacy in Poetics*, în „PTL: A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature", 1976, January, 1, p. 1–10; Benjamin Hrushovski, *Poetics, Criticism, Science. Remarks on the Field and Responsabilities of the Study of Literature*, în *ibidem*, p. III–XXXV.

[2] D.W. Fokkema și Elrud Kunne-Ibsch, *Theories of Literature in the Twentieth Century*, London, C. Hurst & Co., 1977.

SCL, XLVIII, nr. 1–4, p. 147–153, București, 1997

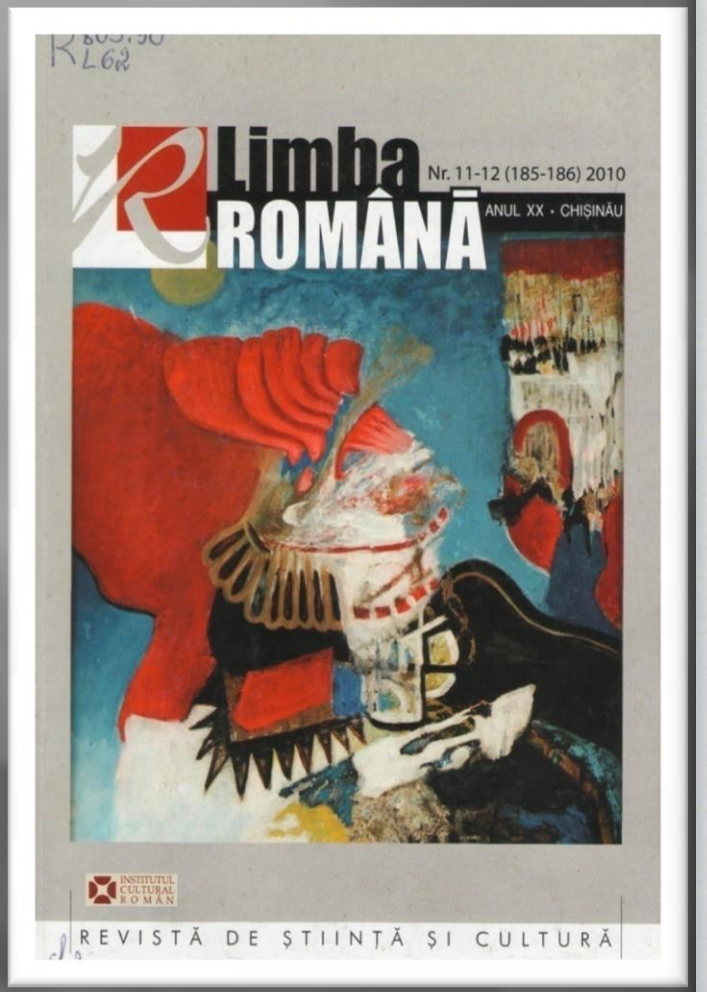

Cristinel MUNTEANU în dialog cu Nicolae SARAMANDU

„EU ÎL CONSIDER PE COȘERIU UN LINGVIST *CLASIC*, ÎN SENSUL *CLASICISMULUI* AȘA CUM L-A DEFINIT CĂLINESCU ÎNTR-UN FAIMOS ARTICOL”

Notă introductivă: Dacă n-ar fi dispărut, la 7 septembrie 2002, secerat de o maladie necruțătoare, Eugeniu Coșeriu ar fi împlinit, pe 27 iulie 2010, 89 de ani. N-ar fi fost o vârstă prea înaintată pentru un lingvist (Iorgu Iordan a trăit 98 de ani, Al. Rosetti – 95), cu atât mai mult pentru o personalitate de talia sa. A fost cel mai erudit și cel mai coerent dintre lingviștii lumii, pătrunzând în adâncime esența limbajului, în studii exemplare prin ținuta științifică și prin vastitatea materialului investigat. Considera că „limbajul este, pe de o parte, baza culturii, a întregii culturi și, pe de altă parte, este o formă a culturii. Adică, numai limbajul are această posibilitate de a fi limbaj și realitate, în același timp, și de a vorbi și despre sine însuși. Muzica nu poate vorbi despre muzică, nici sculptura despre sculptură” (E. Coșeriu, *Lingvistica integrală*).

Din păcate, cum nimeni nu este profet în țara lui, nici teoria sa lingvistică nu a avut efectul cuvenit în lingvistica românească. Recuperarea și valorificarea gândirii sale științifice (grație unor entuziaști precum Mircea Borcilă, Eugenia Bojoga, Nicolae Saramandu, Eugen Munteanu, Dorel Fînaru, Stelian Dumistrăcel) se află abia la început. Am avut privilegiul de a-l vedea și auzi pe E. Coșeriu de două ori, în 2001: în luna mai, când a fost făcut *doctor honoris causa* la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, onorându-ne cu prezența și la banchetul de absolvire – ne-am autointitulat, atunci, „Promoția Coșeriu” –, și în octombrie, când a participat la *Colocviile filologice gălățene*, ce i-au fost consacrate. Concepția sa lingvistică m-a sedus (a fost și un mare Profesor și acest lucru se vădește și în scrierile sale) și mă călăuzește în cercetările mele asupra limbii. Așa ar trebui să se întâmple cu fiecare tânăr lingvist. Așa s-a întâmplat și cu profesorul Nicolae Saramandu, director adjunct la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București, căruia, pentru a-l evoca pe Eugeniu Coșeriu, i-am luat un interviu pe data de 12 iunie 2006. Redăm aici textul, transcris de noi de pe banda reportofonului.

Cristinel MUNTEANU

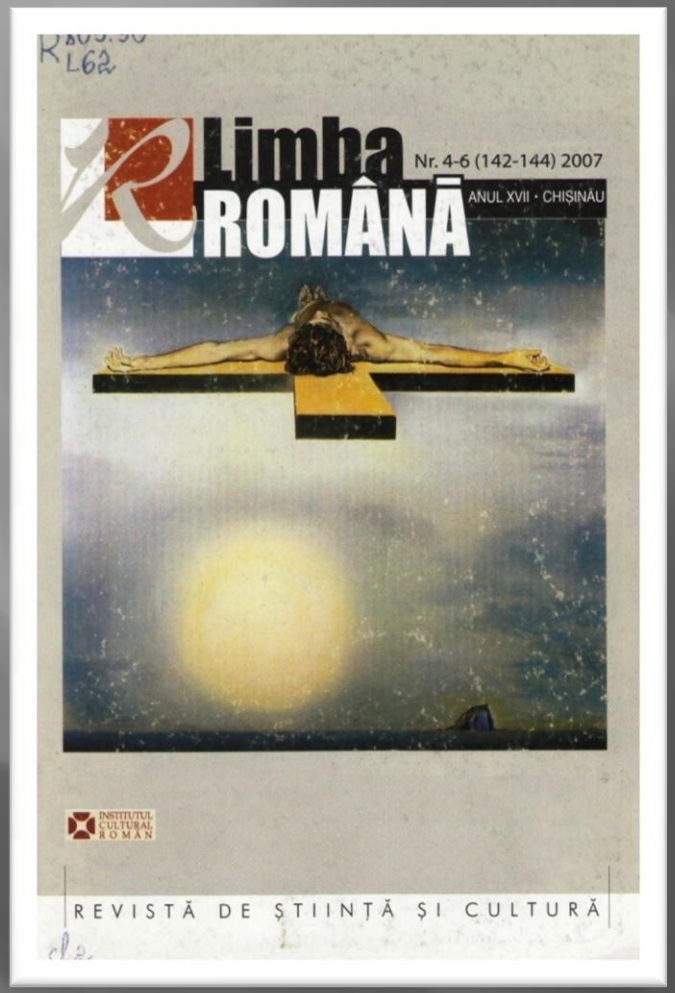

Alexandru **BANTOŞ**

UN LINGVIST CARE VINE DIN VIITOR (I)

EUGENIU COŞERIU ŞI REALITĂŢILE LINGVISTICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

*„...istoria noastră este o succesiune de miracole. [...] am impresia că **în fiecare secol am fost total nimiciţi** pentru un timp. Apoi, ca de sub potop sau **ekpyrosis** (ardere apocaliptică), precum iarba de sub pământ, am reuşit să ieşim la suprafaţă, la viaţă, tot mai numeroşi şi mai cu poftă de lumină şi Europa. Cred că suntem creaţi de Limba noastră – şi nu invers. Limba ne-a inventat, ne-a salvat, înviindu-ne din morţi de câteva ori."*

Ion D. Sîrbu. *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. II, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2005, p. 57.

Profesorul şi omul de ştiinţă Eugeniu Coşeriu a fost cunoscut şi recunoscut mai întâi în Occident. Cele mai multe şi reprezentative lucrări ale sale au fost editate în America Latină, Spania, Italia, Germania, Franţa etc. În îndepărtata Japonie, de exemplu, acum trei decenii era fondat **„cel mai ambiţios şi remarcabil proiect de traducere a operei coşeriene realizat pe plan mondial până la ora actuală"**[1]. Profesorul Takashi Kamei, figură marcantă în spaţiul ştiinţific nipon, afirma în 1981, când savantul originar din Mihăileni, jud. Bălţi, nu împlinise încă şaizeci de ani: „Coşeriu va fi fiind, probabil, un Copernic pentru lingvistica secolului XX. [...] Oricum, autentica evaluare a lui Coşeriu o încredinţăm viitorului; e limpede că ea nu stă în limitele puterilor noastre azi. [...] până să vină ziua în care Coşeriu va fi venerat în mod autentic în toată lumea, ca o stea gigantică şi strălucitoare [...], născută de contemporaneitate, sortit este poate să aşteptăm secolul XXI"[2].

În septembrie a.c. se împlinesc 5 ani de la trecerea la cele veşnice a profesorului Eugeniu Coşeriu (27.VII.1921 – 07.IX.2002), savant de origine română cu cel mai impunător prestigiu în domeniul ştiinţelor umaniste. Paginile de faţă încearcă să contureze, apelând la impresiile, opiniile şi sintezele exegeţilor, dar şi ale marelui învăţat, dimensiunea operei coşeriene şi impactul ei asupra realităţilor lingvistice din Republica Moldova.

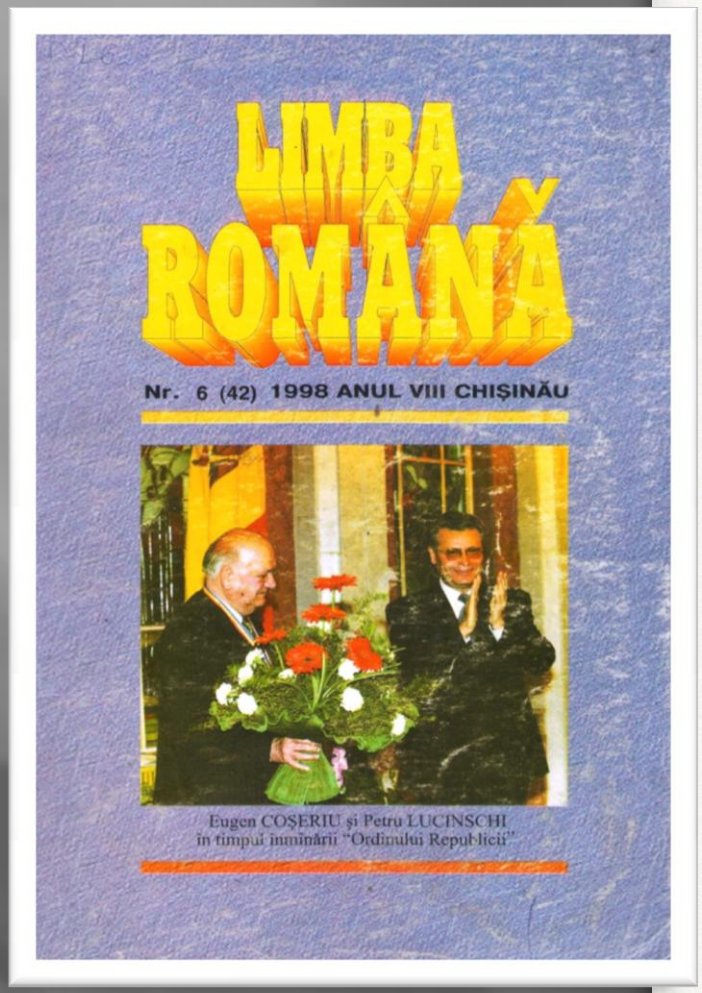

Edy SĂVESCU
Institutul de Lingvistică
"Iorgu Iordan",
Bucureşti

MINORITĂŢI LINGVISTICE ÎN VIZIUNEA LUI E. COŞERIU

Conform teoriei coşeriene, vorbirea trebuie să respecte principiul etic al dialogului "Vorbeşte în aşa fel încît interlocutorul să te înţeleagă". Dar această normă a dialogului nu se referă la relaţiile conflictuale între două limbi vorbite în aceeaşi comunitate statală, deoarece conflictele între limbi sînt întotdeauna conflicte între comunităţi lingvistice, deci este o problemă care aparţine domeniului politicii lingvistice, susţine Coşeriu. El distinge între tipurile de atitudini politice în ţările plurilingve: a) naţionalismul lingvistic "sănătos"; b) şovinismul lingvistic şi c) imperialismul şi colonialismul lingvistic şi împarte comportamentul politico-lingvistic într-o ţară plurilingvă în: a) comportamentul minorităţilor lingvistice faţă de majoritate şi b) comportamentul majorităţii lingvistice faţă de minorităţi[1]. În ce priveşte atitudinea minoritarului, Coşeriu afirmă că acesta nu poate pretinde ca populaţia majoritară să înveţe limba minorităţii, dacă minoritarul, indiferent din ce motive, nu vrea să înveţe limba majorităţii. Această atitudine a comunităţii minoritare, caracterizată ca "neleală", nu numai că nu vrea să **se** integreze, dar vrea, în fond, să **te** integreze, deoarece, rămînînd ea însăşi monolingvă, te constrînge pe tine să devii bilingv. Această minoritate are o atitudine imperialistă, crede Coşeriu, iar toleranţa faţă de minorităţile lingvistice "nu înseamnă a accepta pasiv intoleranţa altora şi nu înseamnă a se supune în mod servil imperialismului şi colonialismului lingvistic. Aceasta n-ar mai fi toletanţă, ci masochism lingvistic".

Limba nu este doar un instrument de comunicare ci un mod de a fi al vorbitorului. O limbă nu se reduce la suma cuvintelor şi a relaţiilor gramaticale care o compun, ea reprezintă mai mult — tot universul pe care îl exprimă. O dată cu o limbă în declin sînt ameninţate şi universul şi cultura exprimate în limba respectivă, posibilităţile specifice de "a spune" realitatea, felul deosebit de a înţelege lumea. Situaţia unei minorităţi lingvistice seamănă cu situaţia limbilor mici. Într-o lume în care legăturile între state se strîng, care trebuie să reacţioneze în faţa globalizării, limbile mici trebuie să reziste presiunii crescătoare a limbilor internaţionale, să-şi apere dreptul la existenţă.

Primul pas în construirea unei strategii de apărare a identităţii vorbitorului unei limbi de circulaţie restrînsă este acceptarea ca minoritar. Această recunoaştere înseamnă că deja şi-a înfrînt slăbiciunile, crede retoromanul Iso Camartin, care construieşte în cartea sa, *Rien que des mots*, o pledoarie în favoarea limbilor mici, în favoarea coexistenţei şi a pluralităţii limbilor şi culturilor. Identitatea ameninţată a vorbitorului unei limbi mici nu se apără prin restrîngerea drepturilor vorbitorilor de limbi mari, ci prin recunoaşterea iniţială ca vorbitor al unei limbi mici.

Problema unui stat care trebuie să gestioneze plurilingvismul locuitorilor săi se poate rezolva prin impunerea limbii majorităţii, chiar dacă aceasta este o limbă mică, sau prin "imperialism lingvistic", folosind termenul lui Coşeriu, adică impunerea limbii minoritare prin atitudinea intolerantă a vorbitorilor unei limbi cu circulaţie mare.

Dar ambele soluţii impun renunţarea la drepturile uneia dintre cele două părţi. Dreptul de a se exprima în toate situaţiile în limba proprie, de a nu renunţa la identitatea lingvistică, este luat minoritarilor într-un stat naţional. Iar renunţarea la dreptul majoritarilor de a se exprima în limba naţională, chiar dacă este o limbă mică, prejudiciază identitatea acestora, oricum ameninţată de presiunea limbilor de circulaţie mare. Exemplul concret al acestei dileme este situaţia lingvistică din Republica Moldova.

NOTE

[1] În interviul **Alteritate, toleranţă şi masochism** (Dialog cu un elev despre politica şi etica lingvistică), publicat în "Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară", nr. 3, 1997.

Eugenia BOJOGA

STUDI IN MEMORIA DI EUGENIO COSERIU
A cura di Vincenzo Orioles

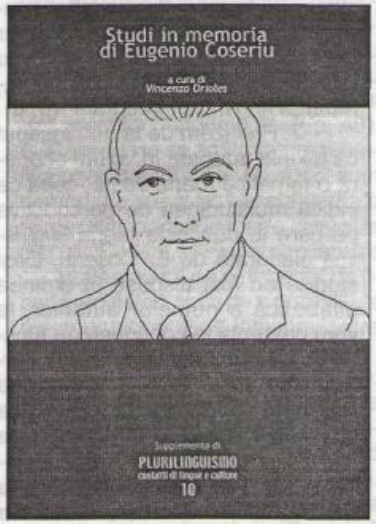

Sub acest titlu revista *Plurilinguismo. Contatti di lingue e culture*, editată de Centrul Internaţional de plurilingvism al Universităţii din Udine, Italia, a publicat în 2004 un supliment – numărul 10 al revistei – dedicat memoriei lui Eugeniu Coşeriu. Coordonat de distinsul profesor Vincenzo Orioles, omagiul întruneşte contribuţii ale unor lingvişti prestigioşi din Italia, Spania, Austria, Slovenia şi România.

1. În **Premessa** Vincenzo Orioles menţionează că în septembrie 2002, când s-a aflat despre plecarea lui E. Coşeriu dintre cei vii, colaboratorii Centrului de plurilingvism au comemorat trista veste, împreună cu comunitatea ştiinţifică internaţională, printr-o şedinţă de doliu, la care s-a adăugat însă şi durerea lor personală de a nu fi reuşit să pregătească la timp toate formalităţile pentru numirea lui E. Coşeriu în calitate de colaborator ştiinţific onorific al Centrului. Mult apreciată de Coşeriu, această titulatură ar fi putut însemna confirmarea oficială a unei colaborări fructuoase pe care lingvistul de la Tübingen o promisese Centrului. Între 1994 şi 1996, fiind membru al comitetului ştiinţific, E. Coşeriu a imprimat colaborării o notă particulară, specifică inconfundabilei sale personalităţi: el nu s-a limitat la rolul de girant al Centrului, ci şi-a asumat funcţia de impulsionare în desfăşurarea oricărui proiect de cercetare. De aceea, pentru activitatea Centrului de plurilingvism al Universităţii din Udine, E. Coşeriu a constituit un adevărat model uman şi ştiinţific. Între timp, afirmă V. Orioles, „mesajul ştiinţific al lui E. Coşeriu a avut un mare ecou în lingvistica internaţională". Chiar acolo unde nu a făcut şcoală în sensul academic al termenului, savantul a impus o direcţie şi un anumit nivel al travaliului ştiinţific, ceea ce demonstrează o viziune *europeană* a lingvisticii, aflată sub primatul istoriei şi departe de orice abstractizări geometrice: „Figură polarizantă care se ridică deasupra oricărei apartenenţe etnice, E. Coşeriu a fost luat ca punct de referinţă de către mulţi cercetători de diferite origini şi naţionalităţi. Prin urmare, nu e deloc întâmplător faptul că volumul pe care îl prezentăm adună la un loc contribuţiile unor lingvişti italieni, români, spanioli, austrieci,

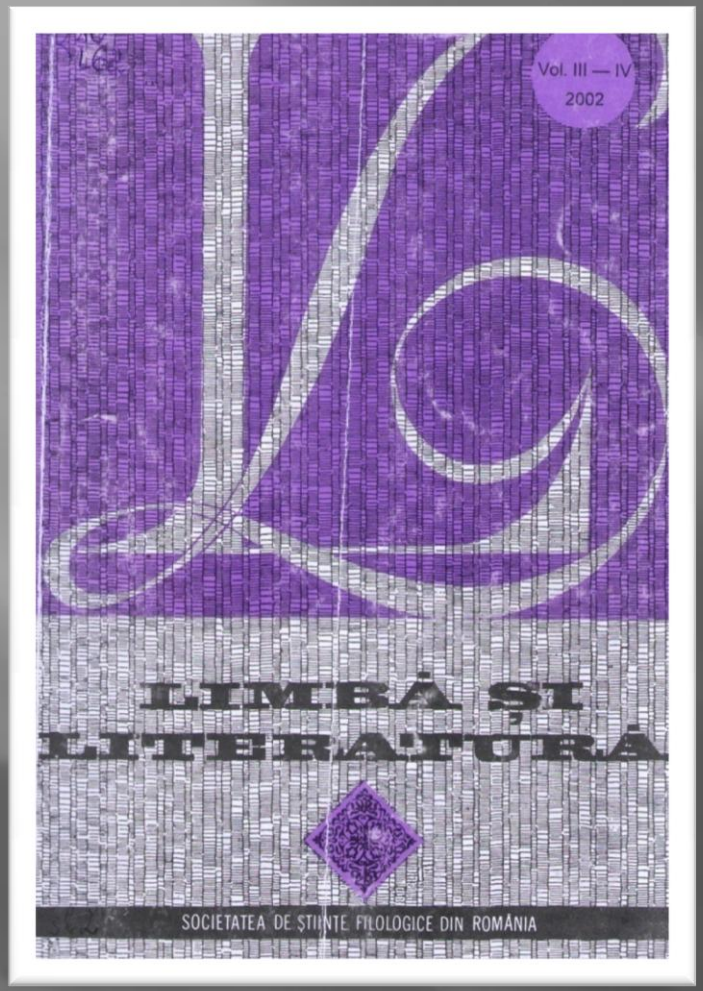

Eugeniu Coşeriu

MIRCEA BORCILĂ

(Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca)

Textul de faţă a fost conceput ca un elogiu adus lingvistului Eugeniu Coşeriu la împlinirea vîrstei de 80 de ani. Din nefericire, volumul prezent al revistei noastre nu a ajuns să cunoască lumina tiparului înainte ca, la 7 septembrie, în acest an, marele savant să ne părăsească pentru totdeauna. Prin publicarea, oricît de tardivă, a acestui text, redacţia revistei Limbă şi literatură *doreşte să aducă un ultim şi pios omagiu preşedintelui de onoare al Societăţii de Ştiinţe Filologice din România şi operei lui nepieritoare.*

(N. red.)

Patrimoniul ştiinţific dăruit lumii de profesorul Eugeniu Coşeriu, de la Universitatea din Tübingen, Germania, reprezintă, pentru noi, orizontul cel mai luminos din întreaga panoramă a ştiinţelor lingvistice contemporane. Cel ce se încumetă, astăzi, la o conturare oricît de sumară a profilului creaţiei sale ideatice se vede nevoit să pornească, înainte de toate, de la o simplă consemnare a preţuirii şi prestigiului de care se bucură opera sa pe diverse meridiane ale globului. Într-o arie foarte largă din cuprinsul actual al dezvoltării disciplinelor lingvistice şi, în primul rînd, în spaţiul cultural de limbă spaniolă, aportul ştiinţific al acestui „mare savant român" — cum este numit în mod curent, încă de la începutul anilor '60 ai secolului încheiat — este considerat cel al unui adevărat „întemeietor", iar scrierile sale lingvistice, multiplu editate, au intrat în fondul peren al „spiritului epocii" sau al paradigmei culturale actuale. Exegeţii germani cei mai temeinici ai activităţii sale îl consideră un adevărat „geniu ştiinţific", un „gigant", o „personalitate covîrşitoare a ştiinţei lingvistice contemporane", a cărui teorie lingvistică „nu va fi mai puţin importantă pentru lingvistica «poststructuralistă» decît au fost ideile lui Ferdinand de Saussure pentru structuralismul lingvistic" (J. Albrecht, J. Lüdtke, H. Thun, 1988). În Japonia, traducerea integrală a operei sale, care a ajuns deja la volumul al VI-lea, a fost prefaţată, încă din 1980, de unul dintre cei mai eminenţi exponenţi ai lingvisticii nipone şi internaţionale (Takashi Kamei), cu celebra formulă „un lingvist pentru secolul 21". În sfîrşit, pentru a limita această circumscriere panoramică, trebuie spus că, în ţara sa de baştină, unde a fost revendicat, din motive istorice binecunoscute, cu foarte mare întîrziere, Eugeniu Coşeriu a fost recunoscut, după mai multe ezitări, drept cel mai important exponent al culturii române în planul universal al ştiinţelor umane.

În pofida acestui excepţional prestigiu, pe care şi l-a dobîndit pe plan internaţional, se poate afirma, totuşi, fără nici o ezitare, că opera lingvistică a savantului de la Tübingen este departe de a fi fost explorată, cuprinsă şi apreciată în întreaga ei valoare, iar contribuţia sa la dezvoltarea actuală şi viitoare a domeniului central al

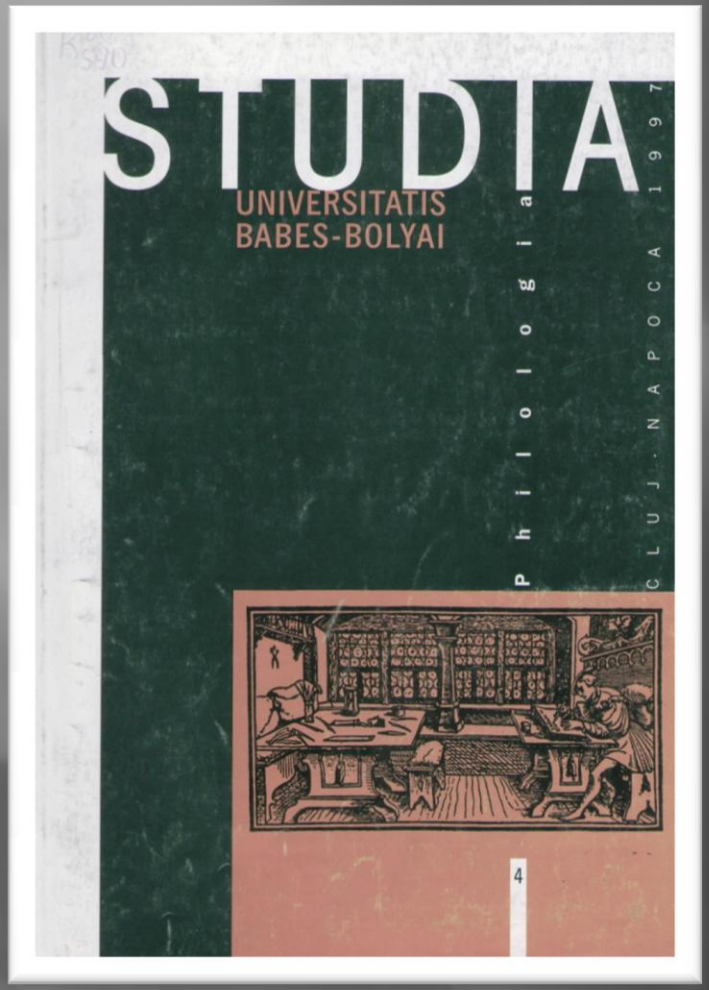

STUDIA UNIVERSITATIS BABEŞ-BOLYAI, PHILOLOGIA, XLII, 4, 1997

LOGOS SEMANTIKOS LA HEIDEGGER ŞI COSERIU

DAIANA TH. ZANC

ABSTRACT. Logos semantikos - Heidegger and Coseriu. The study is focused upon language, seen both by Heidegger and Coseriu as a fundamental form of human activities. Their linguistic thinking and philosophy of language, in spite of the methodological differences, validate the same premises: the authentic Logos - Logos Semantikos - seen as as birth and meaning of the world.

Lingvistica lui Coseriu se revendică şi fundamentează, în acelaşi timp, dintr-o şi înspre o filosofie a Limbajului; e o tentativă, după cum o mărturisește chiar autorul, de trecere dincolo de Limbaj, "pentru a ajunge la lucruri şi a stabili în ce sens şi până unde limbajul ne spune ce sunt lucrurile, eventual ne înşală cu privire la modul de a fi al lucrurilor". Iar demersul heideggerian vrea, la rândul său, să demonstreze îndreptăţirea omului în pretenţia că e capabil de a ajunge la esenţa lucrurilor pornind de la ceea ce el numeşte apelul limbii.

Filosofia Limbajului nu studiază Limbajul în sine şi pentru sine, ci în raport cu gândirea şi alte activităţi umane, încercând să stabilească esenţa şi locul acestuia între fenomenele care exprimă esenţa omului. Lingvistica, pe de altă parte, urmăreşte modul de manifestare a Limbajului în formele sale istorice, care sunt limbile. Aparent divergente, aceste modalităţi de aplecare asupra Limbajului coincid, în operele lui Heidegger şi Coseriu, într-un acelaşi postulat: Limbajul e formă fundamentală a activităţii noastre cognitive.

Căci, spune Heidegger, "în interiorul Logosului... se petrec fenomene fundamentale ale fiinţei". Şi abia atunci când limba conferă fiinţării un *nume* şi doar prin această *numire* fiinţarea este ridicată la cuvânt, putând să apară "în toată strălucirea ei". Numirea, ca "ridicare" a fiinţării, e heideggeriană *rostire esenţială* ce validează deopotrivă lumea şi deschiderea fiinţării.

Inaugurarea fiinţei prin Limbaj e postulată şi de Coseriu prin conceptul preluat de la antici, acela de *Logos semantikos*. Referirea la concepţia aristoteliană, ca şi depăşirea ei, e comună celor doi autori şi punctele de convergenţă nu lipsesc la o privire mai atentă. Dacă Heidegger se întreabă: "oare nu e cel mai firesc să bănuim că omul trans-pune în însăşi structura lucrului felul în care el concepe lucrul în cadrul *enunţului*?", iar enunţul e "locul originar şi autentic al adevărului", Coseriu vorbeşte la rândul său despre o "skeologie" lingvistică, sugerând funcţia gnoseologică a Logosului şi, de aici, putinţa acestuia de a ctitori lumea.

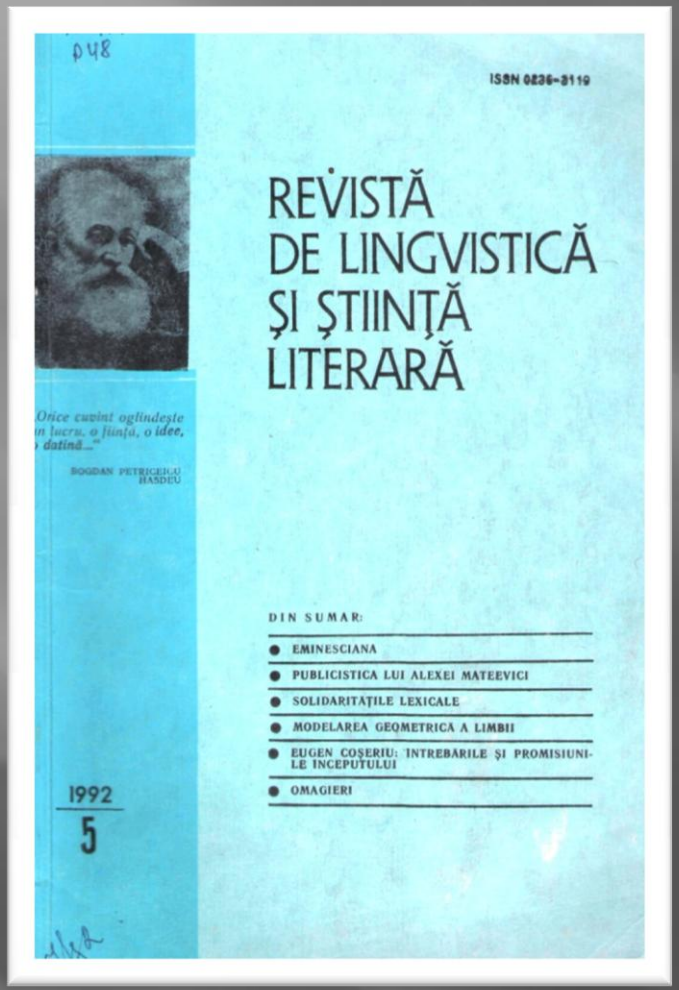

STELIAN DUMISTRĂCEL,
doctor în filologie
(Iaşi)

EUGEN COŞERIU: ÎNTREBĂRILE ŞI PROMISIUNILE ÎNCEPUTULUI

0.1. Inainte de a aborda subiectul, de interes mai mult decît documentar, al debutului în cercetarea lingvistică (şi, de fapt, etnolingvistică) al lui Eugen Coşeriu, vom schiţa un sumar portret şi o prezentare, de ansamblu, ale personalităţii şi activităţii celui care în anul 1991, după acordarea aceluiaşi titlu din partea unor instituţii similare din întreaga lume, avea să devină membru de onoare al celor mai înalte foruri ştiinţifice româneşti.

In lingvistica modernă, după Ferdinand de Saussure (1857—1913), ale cărui idei au schimbat esenţial orientarea domeniului, unul dintre cele mai importante nume ce s-au impus în ceea ce priveşte teoria limbii, prin orizontul investigaţiilor, originalitatea gîndirii şi prin impactul, decisiv, al operei asupra cercetării contemporane, este acela al românului Eugen Coşeriu, pe care în 1981 Iorgu Iordan, fostul său profesor de la Iaşi (unde viitorul mare savant şi-a început studiile universitare), îl considera „cel mai erudit dintre lingviştii contemporani". Tot cu ocazia celei de a 60-a aniversări, Al. Rosetti i-a elogiat competenţa lingvistică universală, ca şi celebritatea în învăţămîntul universitar, iar Hans Helmut Christmann l-a definit drept un gigant al cugetării lingvistice. Ţinem să adăugăm aici şi o vizionară caracterizare aparţinîndu-i unui alt fost profesor din perioada ieşeană, Dimitrie Găzdaru, după care „un lingvist ca Eugen Coşeriu se naşte o dată la o sută de ani", subliniind faptul că trăim sentimentul adevăratului privilegiu de a fi contemporanii acestui moment din evoluţia lingvisticii.

Născut în 1921 la Mihăileni (în fostul judeţ Bălţi), încheindu-şi studiile şi formaţia ştiinţifică între anii 1940—1949 în Italia (la început ca bursier al statului italian, la recomandarea Universităţii din Iaşi), prin doctorate în litere (la Roma) şi în filozofie (la Milano), cel care într-o scrisoare recentă avea să se considere, cu nostalgie, „un «boţ cu ochi» din Mihăilenii Basarabiei (deci, dacă nu chiar de la Humuleşti, cam tot de pe acolo)", s-a făcut remarcat în lumea savantă pe cînd era profesor de lingvistică romanică şi indoeuropeană la Universitatea din Montevideo (Uruguay) datorită unor lucrări, devenite de referinţă, cum sînt *Systema, norma y habla* (1952), *Forma y sustancia en los sonidos del lenguaje* (1954), *Logicismo y antilogicismo en la gramática* (1956) ori *Sincronia, diacronia e historia. El problema del cambio lingüistico* (1958). Traduse astăzi nu numai în cele mai diverse limbi ale globului (de la cele romanice — mai puţine în română!—, la coreeană şi japoneză), dar şi în cele mai importante ca circulaţie (germana, engleza, rusa), lucrări cum sînt cele citate, la care pot fi adăugate multe altele, printre care *Pour une sémantique diachronique structurale* (1964), *Les universaux linguistiques (et les autres)* (1974), *Textlinguistik. Eine Einführung* (1980), *Die Sprache zwischen «physei» und «thesei»* (1988), supun unui examen riguros şi lucid şi reevaluează achiziţiile lingvisticii tradiţionale, demersul avînd drept rezultat impunerea unor concepţii originale. De exemplu, faţă de distincţia de bază saussuriană l a n g u e—

© S. Dumistrăcel, 1992

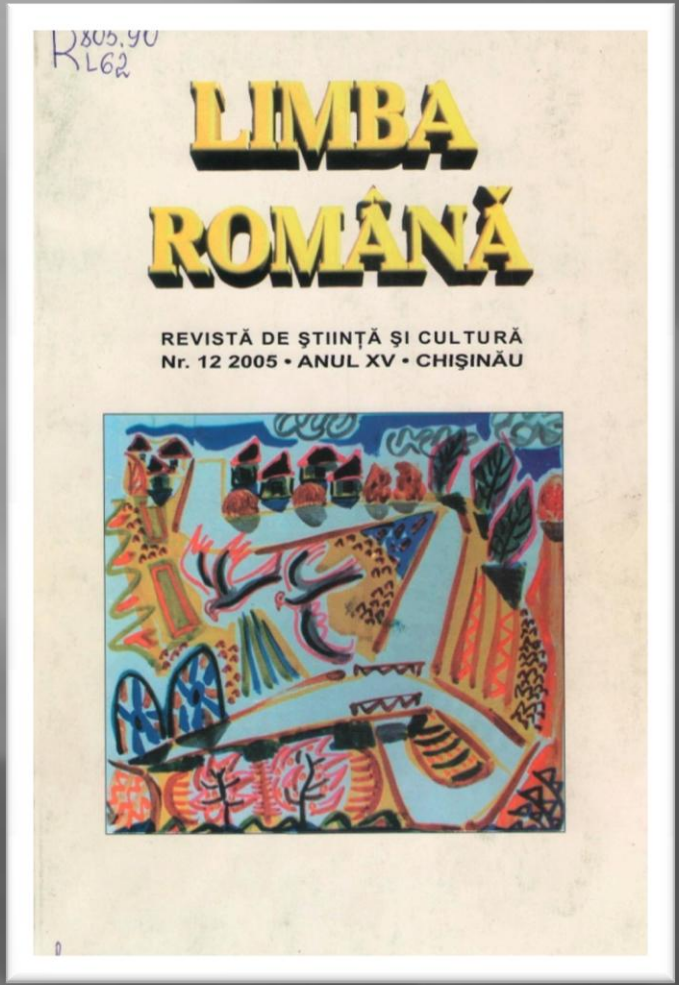

Eugenia BOJOGA

UN STRĂLUCIT OMAGIU ADUS LUI EUGENIU COŞERIU

Anuarul **Odisea. Revista de estudios ingleses,** editat de Catedra de filologie engleză a Universităţii din Almeria, Spania, dedică numărul din 2003 memoriei lui Eugeniu Coşeriu, înscriindu-se printre primele volume internaţionale care îl omagiază pe celebrul nostru compatriot. La acest excepţional omagiu au colaborat profesori de lingvistică de la cele mai prestigioase universităţi din Spania şi Germania, care, prin contribuţiile lor semnificative, evocă personalitatea lui Eugeniu Coşeriu, remarcă impactul pe care l-a avut şi îl va avea în continuare teoria sa lingvistică.

Jesús G. Martínez del Castillo, editorul volumului, profesor de engleză la Universitatea din Almeria, menţionează în **Introducere** că acest omagiu se doreşte a fi un element (o verigă) de legătura în difuzarea internaţională a operei şi gândirii lui E. Coşeriu, care a dat nume lingvisticii din a doua jumătate a sec. al XX-lea. „Chiar daca în prezent se ştie că cea mai mare parte a operei lui E. Coşeriu abia urmează să fie publicată şi valorificată, deoarece se află în manuscris, putem afirma cu certitudine că contribuţia coşeriana în domeniul studierii limbajului şi a limbilor particulare este esenţială, orientând disciplina noastră spre noi orizonturi. Indiscutabil, timpul şi-a spus şi îşi va mai spune cuvântul în ceea ce priveşte importanţa teoriei lui E. Coşeriu pentru istoria gândirii lingvistice. În acest sens, omagiul nostru reprezintă un început în valorificarea postumă a operei coşeriene" (p. 7). La fel ca şi Humboldt – care nu a publicat nici un studiu în timpul vieţii, volumul său cel mai reprezentativ fiind publicat în 1836, la patru ani după moartea sa – Coşeriu a lăsat o operă inedită impresionantă. Nu-i exclus că cele peste 1000 de manuscrise coşeriene, care abia urmează să fie publicate, să ne ofere anumite detalii sau nuanţări la fel de necesare pentru înţelegerea concepţiei sale ca şi cele de până acum.

Primul text din volum – *Laudatio* pentru Profesorul E. Coseriu cu ocazia conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa*, în *Memoriam, al Universităţii din Las Palmas (Insulele Canare)* – este, de fapt, prezentarea făcuta de profesorul Maximiano Trapero de la Universitatea din Las Palmas la ceremonia postumă de acordare a titlului de *Doctor Honoris Causa* de către această prestigioasă universitate. Autorul precizează că dacă pentru unii exegeţi E. Coşeriu a fost „lingvistul cel mai important din a doua jumătate a sec. al XX-lea", pentru alţii „unul dintre cei mai mari lingvişti din toate timpurile" sau chiar „unul dintre marii umanişti ai tuturor timpurilor", pentru el E. Coşeriu este „cel mai mare *arhitect* pe care l-a avut lingvistica modernă, deoarece în teoria sa orice problemă lingvistică, oricât de marginală, îşi găseşte locul exact în care se situează şi din care poate fi înţeleasă şi explicată în mod cuprinzător" (p. 11). Coşeriu nu s-a limitat la studierea unei „parcele" înguste a lingvisticii, adică a unei discipline particulare, ci a cuprins toate aspectele limbilor şi ale limbajului, integrându-le într-o concepţie unitară şi coerentă. Se poate

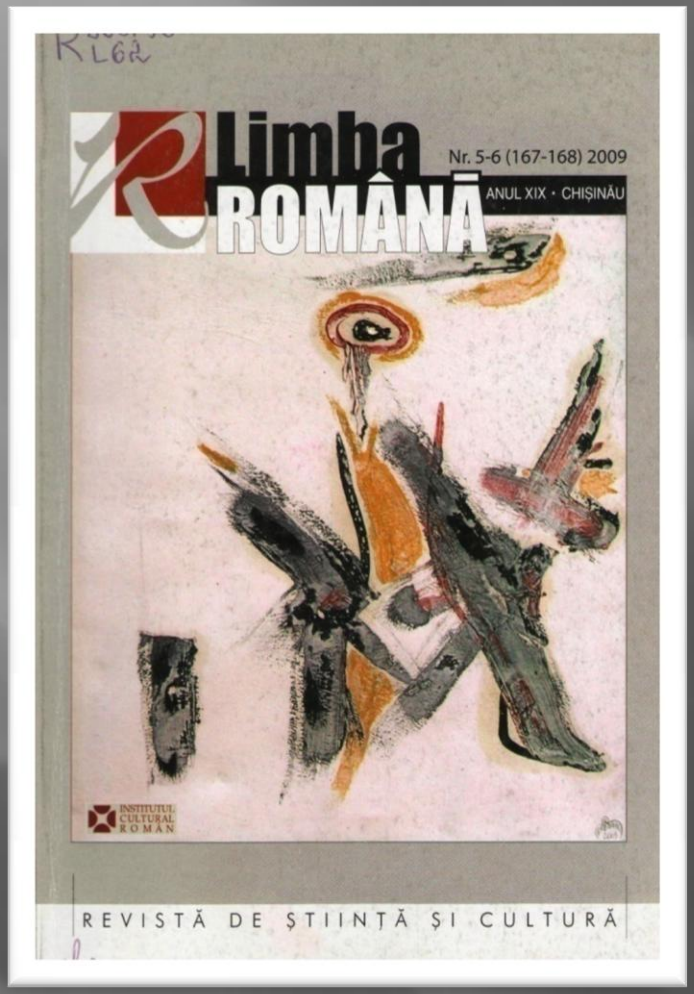

Rudolf WINDISCH

„PENTRU NOI, ROMANISTICA A FOST, AŞA CUM AM ÎNVĂŢAT-O DE LA COSERIU, CATALIZATORUL CARE NE-A DEZVĂLUIT PROBLEMELE ŞI METODOLOGIA LINGVISTICII ROMANICE ŞI GENERALE”

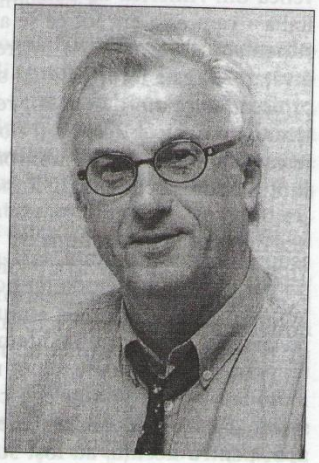

– Stimate domnule Profesor Rudolf Windisch, într-un excelent interviu pe care i l-aţi acordat Eugeniei Bojoga în 2001, pentru revista „Contrafort”, mărturiseaţi că Eugeniu Coşeriu a ştiut să aprindă în Dumneavoastră – ca şi în cazul celorlalţi discipoli – „flacăra cunoaşterii”. Mulţi dintre cei care l-au cunoscut au subliniat că Gigantul de la Tübingen avea un talent înnăscut de a-i învăţa pe ceilalţi: cercetătorul de geniu era în permanenţă dublat de profesor. Având în vedere faptul că în acelaşi interviu aţi afirmat că, încă de la prima întâlnire cu Domnia Sa, aţi avut sentimentul că el era profesorul de care aveaţi nevoie pentru a vă forma, întrebarea mea de început este întreită: Ce v-a învăţat *omul* Coşeriu (ca metodă de lucru şi ca atitudine în ştiinţă)? Ce v-a învăţat *lingvistul* Coşeriu (dată fiind coerenţa şi unitara sa teorie lingvistică – denumită *lingvistica integrală*)? Ce v-a învăţat *romanistul* Coşeriu (de vreme ce romanistica reprezintă domeniul în care v-aţi specializat sub îndrumarea sa)? [Evident că toate aceste dimensiuni sunt cuprinse într-o singură personalitate, dar am simţit nevoia unor distincţii.]

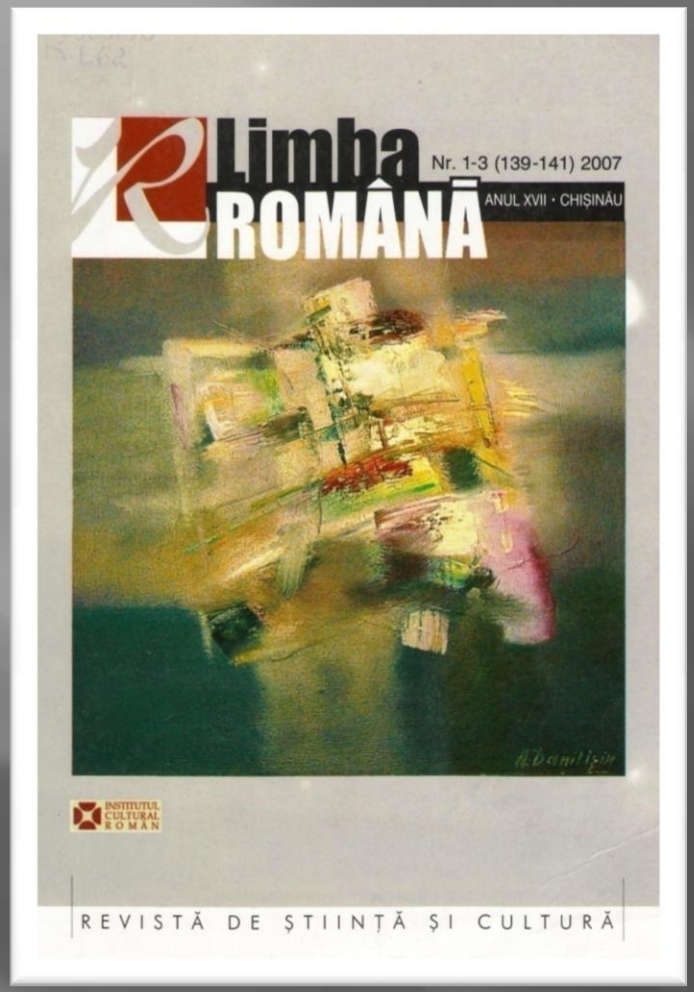

Nistor BARDU

CONCEPŢIA LUI EUGÉNIU COŞERIU DESPRE LIMBA ROMÂNĂ (I)

Editura Academiei Române a publicat, nu cu mult timp în urmă, prin grija lui Nicolae Saramandu, două volume revelatoare pentru concepţia lingvistică despre limba română a ilustrului savant Eugeniu Coşeriu. Primul, **In memoriam Eugeniu Coşeriu** (Bucureşti, 2004), este, după cum vom vedea, un fel de omagiu mai special adus marelui învăţat român, în care stau alături texte evocatoare şi excepţionale studii lingvistice. Al doilea, **Limba română – limbă romanică. Texte manuscrise editate de Nicolae Saramandu** (Bucureşti, 2005), cuprinde textele lui Eugeniu Coşeriu referitoare numai la limba română[1], unele inedite, altele fiind la originea lor prelegeri sau conferinţe ţinute în România, la diferite reuniuni ştiinţifice, sau apărute în reviste ori volume tipărite la Bucureşti, Iaşi şi Chişinău.

Aceste apariţii editoriale se adaugă celorlalte lucrări traduse în limba română sau concepute şi publicate direct în română, care oferă azi şi în limba maternă varietatea, profunzimea şi valoarea de excepţie ale operei ştiinţifice a lui Eugeniu Coşeriu.

1. **In memoriam Eugeniu Coşeriu** cuprinde, alături de evocările lui Marius Sala (p. 5-6), Matilda Caragiu Marioţeanu (p. 7-14) şi Nicolae Saramandu (p. 19-30), şi de *Bibliografia* lucrărilor publicate de savant până în 200[illegible] (p. 31-62), care alcătuiesc, toate, un fel de introducere amplă în materie, două serii de prelegeri ţinute de Eugeniu Coşeriu în România: *Filozofia limbajului* (p. 83-139) şi *Limba română – limbă romanică* (p. 141-182). Aceste studii, ca şi evocările menţionate, au apărut mai întâi în revista *Fonetică şi dialectologie* (XX-XXI, 2001-2002, p. 5-192). Ultima „piesă" a volumului este studiul *Din preistoria semanticii structurale: Analiza lui Heyse privind câmpul semantic al termenului* ***sunet*** (p. 183-192).

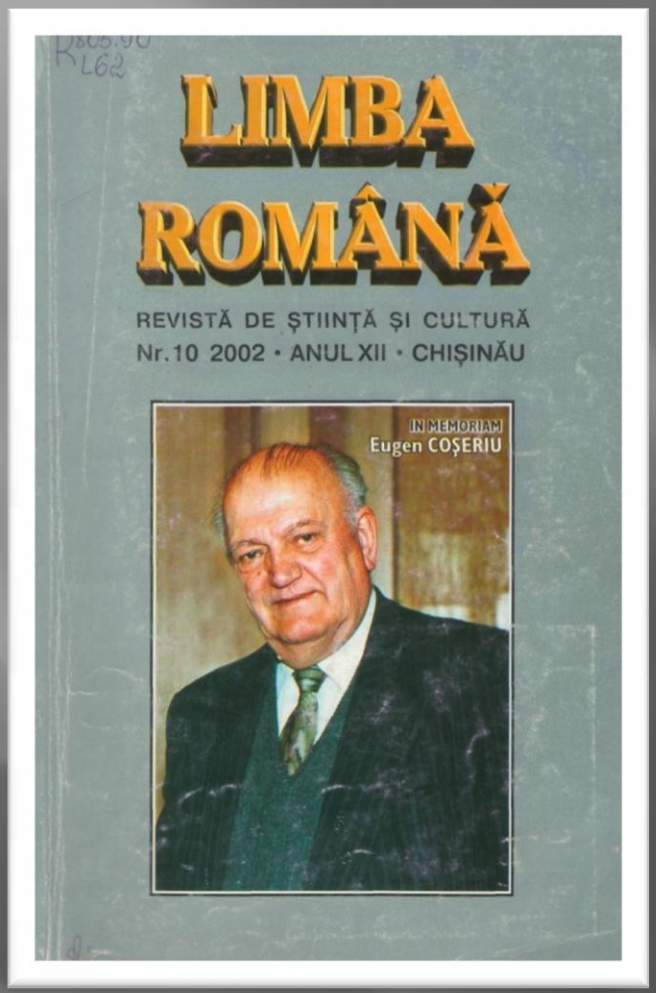

O ŞCOALĂ EXTRAORDINARĂ CU ABSOLVENȚI PE POTRIVĂ. ANI DE LICEU

Dialog: Nicolae CAZACU – Eugen COŞERIU

– Stimate Domnule Profesor, în mai multe luări de cuvînt, inclusiv în interviuri, vorbind despre ascensiunea Dumneavoastră intelectuală, menționați valoarea studiilor făcute la Liceul de băieți "Ion Creangă" din Bălți, numindu-l "Liceu de excepție", "excelentă școală românească".

– E adevărat! Am vorbit de mai multe ori despre valoarea de excepție a Liceului "Ion Creangă" din Bălți. Însă ceva mai semnificativ putem reafirma şi cu această ocazie. La Liceul "Ion Creangă" am primit o pregătire cu totul fundamentală pentru cariera mea ulterioară în toate materiile umaniste, literare şi filologice. Spuneam mai de mult, într-un interviu, că mult mai tîrziu, asistînd în diverse țări la examenele universitare de literatură franceză, constatam fără echivoc că eu aş fi putut răspunde la majoritatea întrebărilor cu cunoştințele acumulate la Liceul "Ion Creangă" din Bălți. Mai ales, la întrebările privitoare la literatura franceză clasică, ceea ce înseamnă că nivelul instruirii la acest Liceu corespundea nivelului universitar.

Alt exemplu. La examenul de limbă latină susținut la Universitatea din Iaşi am avut ca temă o traducere din Iulius Caesar – a unui fragment pe care noi îl studiasem deja la Liceu în clasa a VI-ea. Alte exemple, dacă vreți, care mă privesc şi pe mine şi pe alți colegi de ai mei. Exista renumita Societate culturală "Tinerimea Română" şi de cîte ori am participat la concursurile de literatură română, organizate de această societate, am luat de fiecare dată cel puțin un premiu, iar uneori şi două premii. Eu personal m-am învrednicit de premiul II pe Țară şi pe întreg spațiul românesc la literatura română. Semnificativ este faptul că elevii premiați de la diferite materii erau apoi invitați la Bucureşti pentru a pleca într-o excursie prin Țară.

Eugen Coşeriu, licean.

Lucrul cel mai curios în legătură cu acest concurs este cel ce s-a întîmplat cînd eram în clasa a VIII-a. Sosind la Bucureşti pentru a participa la concursul de literatură română, am aflat că se va promova şi un concurs național la geografie. Atunci eu şi colegul meu de liceu Petru Medvețchi ne-am încumetat să încercăm şi noi dacă ne vor accepta, deşi nu eram pregătiți special şi pentru geografie.

Ne-am prezentat ceva mai înainte şi am rugat să ne înscrie şi pe noi. Am fost acceptați. Examinator ne-a fost vestitul geograf Simion Mehedinți. Ne-au dat ca temă "Dobrogea şi însemnătatea ei geografică şi economică pentru România". Răspunsul l-am dat în scris şi ne-am întors la Bălți. După două săptămîni, pe numele Direcției Liceului a sosit o scrisoare, în care se anunța că amîndoi luasem

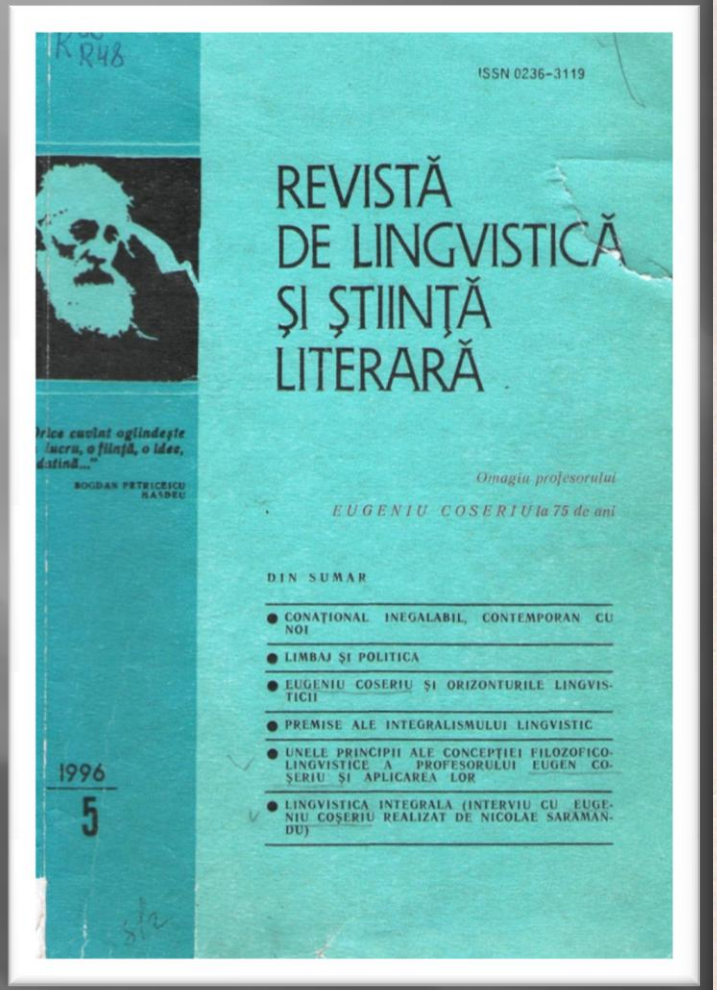

CONAŢIONAL INEGALABIL, CONTEMPORAN CU NOI*

Născut la Mihăileni în fostul judeţ Bălţi din România anului 1921, Eugeniu Coşeriu şi-a început studiile la şcoala primară din satul natal (care ulterior, datorită lui, a intrat într-o mulţime de enciclopedii şi dicţionare enciclopedice europene) şi la liceul "I.Creangă" din Bălţi, continuîndu-le apoi la universităţile din Iaşi, Roma, Padova şi Milan.

În 1944 şi-a luat doctoratul în litere la Roma, iar în 1949 – doctoratul în filozofie la Milan.

La Montevideo (Uruguay), unde activează după aceasta ca profesor titular al Universităţii de acolo şi ca director al Institutului de Lingvistică, se

* Nota redacţiei: In anul 1994 la Chişinău apare prima carte în limba maternă a ilustrului nostru conaţional **Eugeniu Coşeriu**, bine cunoscut pe întreg globul pămîntesc sub numele "spaniolizat" **Eugenio Coseriu**, care în 1941, după primele încercări filologice în ţară, pleacă în lumea largă, afirmîndu-se pe alte meridiane ca savant de excepţie. Revine în Basarabia natală peste mai bine de o jumătate de secol, încărcat de glorie şi stăpînit de un dor atavic pentru locurile copilăriei şi adolescenţei sale.

Această carte are următorii parametri bibliografici:

Eugen Coşeriu. *Lingvistică din perspectivă spaţială şi antropologică. Trei studii.*/ Cu o prefaţă de Silviu Berejan şi un punct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel. – Chişinău: «Ştiinţa», 1994, 182 p.

Readucerea marelui lingvist de renume mondial la baştină chiar şi printr-un modest volum de studii, traduse în româneşte din spaniolă şi înmănuncheate într-o ediţie aparte (alte cîteva traduceri fuseseră publicate anterior, în 1992-1993, în revista noastră), a constituit un eveniment cultural şi ştiinţific de importanţă deosebită, mai ales că reprezenta prima materializare editorială din cadrul programelor de colaborare ale Institutului de Lingvistică al Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova şi Institutului de Filologie Română "A.Philippide" al Filialei Iaşi a Academiei Române, – acest fapt fiind de asemenea semnificativ prin ... însuşi. Aproape concomitent mai apar două cărţi de E. Coşeriu în limba română: o traducere din limba germană, la Cluj *(Limba română în faţa Occidentului)* şi o culegere de texte originale, la Iaşi *(Prelegeri şi conferinţe. 1992–1993)*.

Deoarece volumul de pionierat editat la Chişinău – unic în felul său – nu prea este cunoscut de publicul larg, el avînd un tiraj de numai o mie de exemplare ce nu s-au vîndut la librării, ci au fost difuzate doar între participanţii la Congresul al V-lea al Filologilor Români (Iaşi–Chişinău, iunie 1994) şi ulterior prin donaţii individuale, considerăm raţional să reluăm în calitate de editorial cîteva fragmente mai reprezentative din prefaţa acestui volum, intitulată *Un rege al lingvisticii pornit de pe plaiuri moldovene* (p. 7–21).

În felul acesta, credem, vom putea contribui, cel puţin parţial, la popularizarea celei dintîi cărţi coşeriene, editate în româneşte anume acolo, unde despre limba română aproape 50 de ani nu s-a putut spune sau scrie nici un cuvînt şi unde numele autorului era aproape interzis (în orice caz nu putea fi nici citat, cel puţin).

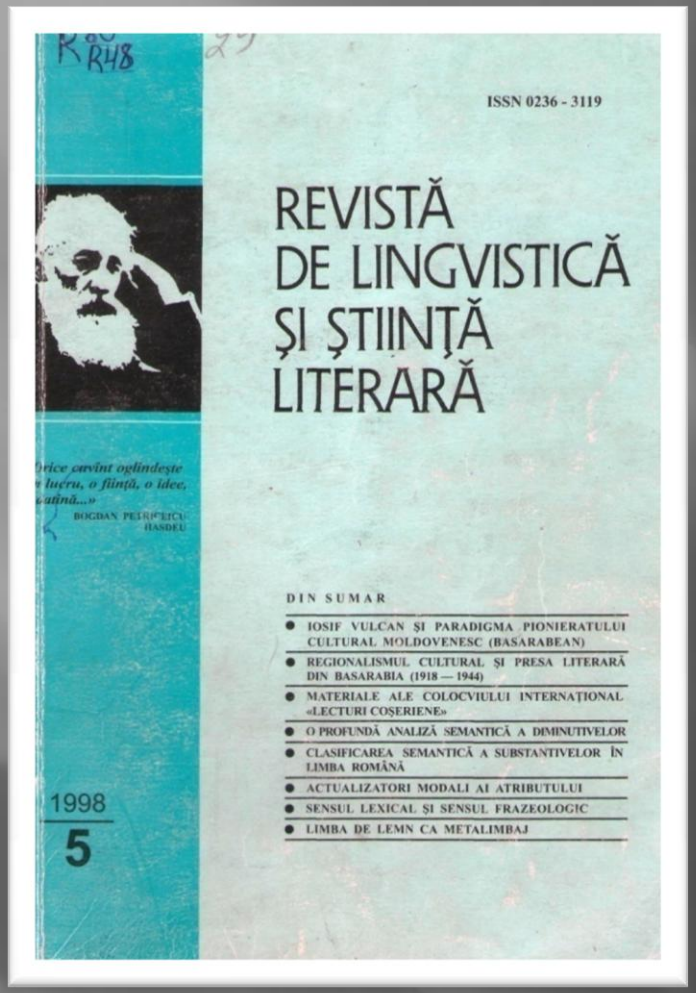

SILVIU BEREJAN,
membru titular
al Academiei de Ştiinţe
a Moldovei

ALOCUŢIUNE INTRODUCTIVĂ

Onorată asistenţă!

Astăzi, după o perioadă de cîţiva ani buni, avem din nou deosebita plăcere şi bucurie de a primi la Institutul de Lingvistică din Chişinău şi în Moldova, în general, pe cel ce este membru de onoare al A.Ş.M. cu diploma nr. 1, doctor honoris causa al Universităţii de Stat din Moldova, cetăţean de onoare al Municipiului Chişinău, cavaler al «Ordinului Republicii», doctor în lingvistică, profesor multiacademician şi multidoctor honoris causa **Eugeniu Coşeriu**, care, deşi activează şi îşi duce traiul în Germania (la Tübingen), este concetăţeanul nostru mult iubit şi stimat, un conaţional inegalabil despre care s-a vorbit şi s-a scris mult, în special în decursul ultimelor două decenii.

Deşi, după toate cele spuse, scrise şi publicate pînă în prezent, nu se mai cere parcă reluarea lucrurilor de la capăt şi demonstrarea valorilor deja de mult cunoscute, recunoscute şi acceptate ca atare, îmi voi permite totuşi cu această ocazie rară şi mult aşteptată să recapitulez, foarte succint evident, nişte momente legate de viaţa şi opera profesorului Eugeniu Coşeriu, care să servească drept punct de pornire pentru colocviul ştiinţific la care ne-am întrunit, pentru comunicările colegilor noştri, lingvişti de la noi şi din Ţară, ce vor fi prezentate în continuare.

* * *

Născut la Mihăileni în fostul judeţ Bălţi din România anului 1921, Eugeniu Coşeriu şi-a început studiile la şcoala primară din satul natal şi la liceul «I. Creangă» din Bălţi, continuîndu-le apoi la universităţile din Iaşi, Roma, Padova şi Milan.

În 1944 şi-a luat doctoratul în litere la Roma, iar în 1949 — doctoratul în filozofie la Milan, după care pleacă în America Latină, în Uruguay, unde activează la Universitatea din Montevideo ca profesor titular şi ca director al Institutului de Lingvistică şi unde se afirmă plenar prin opere (traduse ulterior într-o serie întreagă de limbi din Europa, America şi Asia), fără de care în prezent nu mai poate fi concepută istoria lingvisticii.

Mai tîrziu, după anul 1963, cînd se stabileşte cu traiul la Tübingen (Germania), continuă să publice studii şi cercetări de lingvistică generală şi romanică, de lexicologie şi semantică, de gramatică funcţională, lista lui de publicaţii depăşind cifra impunătoare de 300 de denumiri, inclusiv cîteva zeci de cărţi, care devin, în scurt timp după apariţie, lucrări de referinţă.

Astăzi opera lui E. Coşeriu, a reputatului nostru compatriot, e cunoscută practic de toţi cei care, în orice punct al globului pămîntesc, şi-au consacrat viaţa şi activitatea

EUGENIU COȘERIU, un român care aparține lumii întregi

Acad. ***Marius Sala***

La 7 septembrie, s-a stins din viață la Tübingen, după o scurtă dar grea suferință, unul dintre cei mai mari lingviști contemporani, profesorul Eugeniu Coșeriu.

Născut la 27 iulie 1921 la Mihăileni, în fostul județ Bălți, și-a început studiile la școala primară din acest sat și a terminat liceul „Ion Creangă" din Bălți. Studiile universitare le-a făcut la Iași și la universitățile din Roma, Padova și Milano obținând doctoratul în litere (1944) și filozofie (1949).

Primele lucrări (de literatură, critică literară, folcloristică și comentarii asupra graiului basarabean) le publică, încă în 1940, pe când era student la revistele ieșene „Revista critică" și „Arhiva" (sunt singurele lucrări redactate în română). Primele contribuții lingvistice apar în „Atti del Sodalizio Glottologico Milanese" după ce s-a autoexilat în Italia. Stabilit ca profesor la Montevideo în 1951 publică acolo o serie de lucrări devenite clasice: *Sistema, norma y habla* (1952), Forma y sustancia un los sonidos del lenguage (1954), *La geografía lingüística* (1956) și *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico* (1958). Din aceeași epocă sunt și alte titluri ajunse lucrări de bază: *Teoria del lenguage y lingüística general* (Madrid, 1962), *Sincronía, diacronía y tipología* (Madrid, 1968). Lista lucrărilor ar putea continua.

După stagiul din Uruguay se stabilește în Germania la Universitatea din Tübingen (1953) unde organizează o excelentă școală de lingvistică romanică și generală desăvârșindu-și și liniile teoriei lingvistice proprii: semantica structurală diacronică; inițiază reevaluarea studiului universaliilor și al tipologiei lingvistice, precum și al lingvisticii textului și al teoriei traducerii din perspectiva unei noi istorii a filozofiei limbajului. A ajuns ca astăzi, peste jumătate din cei mai cunoscuți romaniști germani să fie elevii săi. Meritele lui se datorează metodelor moderne de analiză a limbajului, studiilor sale de filozofia limbajului și contribuțiilor în domeniul istoriei lingvisticii fiind, fără îndoială, cel mai cunoscut și recunoscut specialist din aceste domenii. În lucrarea colectivă pe care a condus-o *Istoria lingvisticii românești* (București, 1978), Iorgu Iordan declara: „Cărțile și studiile sale, extrem de numeroase, abordează aproape toate sectoarele și ramurile lingvisticii. Multe tratează probleme de lingvistică generală, în sensul de teorie a limbajului, dar și de istorie a lingvisticii, căci și acestea sunt privite, de obicei, tot din punct de vedere oarecum filosofic. În aceste două domenii, Coșeriu trebuie socotit un fruntaș printre fruntașii actuali ai lingvisticii mondiale; atât prin bogăția informației - aceasta impresionează, îndeosebi, în studiile de istorie a disciplinei noastre, pe care o cunoaște ca nimeni altul - cât și prin originalitatea (și, în general, justețea) concepției, ca și prin spiritul critic excepțional de care se lasă condus". Și mai departe: „În ce privește istoria lingvisticii, se poate afirma, fără teamă de a greși, că Coșeriu este cel mai bun cunoscător al acestei materii."

Ales membru al multor academii și onorat cu titlul de „doctor honoris causa" a peste 30 de universități din toată lumea, se mândrea totdeauna cu titlurile respective obținute în România (am avut ocazia să ajung la Tübingen, în 1971, la câteva zile după acordarea titlului de „doctor honoris causa" al Universității din București). A declarat atunci și a repetat de mai multe ori că pentru el reprezintă cel mai important titlu. În aceeași ordine de idei l-a bucurat nespus când a devenit membru de onoare la Academiei Române (1992) și al Academiei de științe din Republica Moldova (1991).

Eugeniu Coșeriu, care a scris mai ales în spaniolă și germană, este lingvistul contemporan tradus în cele mai multe limbi: de la rusă la japoneză, de la engleză la finlandeză, cehă, greacă și coreeană. În ultimii ani o serie de lucrări au fost traduse și în română: *Sincronie, diacronie și istorie* (București, 1997) *Limba română în fața Occidentului.* De la Genebradus la Hervas (Cluj-Napoca, 1994).

Ca romanist care m-am ocupat de limba română din perspectivă romanică, subliniez că în ultimii ani limba română a fost adesea menționată în lucrările sale aducând probe incontestabile pentru explicarea unor fapte românești ca rezultat al evoluției interne a limbii române (*prat; a îngrășa; a socoti* etc.).

Parafrazând pe unul dintre elevii săi, Hans Helmut Christmann, când vorbim de Eugeniu Coșeriu „trebuie să recunoaștem că avem de-a face cu un gigant". Păcat că și giganții trec în altă lume.

EUGENIU COȘERIU, savantul și omul

Matilda Caragiu-Marioțeanu
Membru corespondent al Academiei Române

In memoriam
(27 iulie 1921 – 7 septembrie 2002)

Eugeniu Coșeriu – 2001: boala începuse să-și arate colții

1. Eugenio Coseriu este un titan al științei limbii, care, dacă ar fi așezat pe locul care i se cuvine, ar acoperi cu opera sa a doua jumătate a secolului al XX-lea în întregime. Pentru o asemenea operă, literatura și științele exacte au parte de distincții de nivelul Premiului Nobel, științele umaniste însă – lingvistica, filosofia limbajului, semiotica – nu sunt judecate și apreciate în acest fel, tocmai aceste științe care construiesc punți între limbile lumii. De aceea Eugenio Coseriu nu este un laureat al Premiului Nobel, numele lui însă are oricum o rezonanță internațională, căci este vorba de un autor al lumii, un creator în multe domenii: lingvistică generală și romanică, teorie a limbii, filosofie a limbajului, semiotică, lingvistică integrală; este autorul atâtor concepte noi, mentor al unei școli noi. Iar numele românului Eugen Coșeriu stă cu cinste alături de acela al lui Constantin Brâncuși, al lui George Enescu, al lui Emil Cioran, toate reprezentând vârfuri ale spiritului românesc care s-au exprimat, în feluri diferite, în alte țări ale lumii. Poate, în plus, cu o operă mai vastă, cu mai multă și mai îndelungată strădanie pentru producerea ei, și în care aspectul formativ, didactic deține un rol la fel de important ca cel științific.

2. S-a născut la Mihăileni, pe Prut, în județul basarabean Bălți. Anul 1939 îl aduce la Facultatea de Litere din Iași ca student în anul I. Evenimentele însă se precipită, războiul bate la ușă. Un incident nefericit îl pune în situații neplăcute, care îi amenință viitorul, poate chiar viața[1]. La sfatul tatălui său, pleacă din țară, fără să știe nici unde și nici pentru cât timp: toamna lui 1940. Avea să revină în România abia peste 28 de ani, iar în Basarabia peste 51 de ani, în 1991. O viață de om, departe de părinți, de soră, de limba românească. Niciodată însă nu s-a considerat „un dezrădăcinat, ci doar un plecat de acasă... Nu am fost un apostol al limbii române, fiindcă nu am predat limba română decât la început, ca lector la Milano. În realitate, am învățat și am predat apoi în alte limbi. Prima conferință în limba română am ținut-o când mi s-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din București"[2] . Limba română și poporul său român au fost însă întotdeauna în atenția cercetării sale, ca repere comparatiste sau ca puneri în evidență, prin căutări personale, prin descoperiri ale atestărilor despre români, despre numele lor, despre limba lor.

3. Ajunge în Italia, la Milano, unde își câștigă destul de greu existența, ca lector de română, dar scriind și articole la un ziar, lucrând la o întreprindere seara etc. Nevoile materiale îl obligă să-și caute altceva, în altă parte. Optează pentru Montevideo, Uruguay, unde are toată libertatea de gândire și de creație: este profesor de lingvistică generală și de filologie romanică și devine fondatorul unei orientări noi în lingvistica Americii Latine.

Uruguay-ul i-a adăugat a patra limbă străină: spaniola, în care redacta studii științifice – împreună cu germana și franceza (pentru poezie avea limba română, iar pentru proză, italiana). Ca obiect de studiu sau ca repere de comparație, care l-au condus la concepția sa asupra universaliilor lingvistice, i-au folosit toate celelalte limbi pe care le-a cercetat și

1544

semn

REVISTĂ LITERARĂ
ANUL II Nr. 3-4 Decembrie 1998

semnează:

Leo Butnaru
Emilian Galaicu-Păun
Leo Bordeianu
Mircea V. Ciobanu
Ghenadie Nicu
Eugeniu Coşeriu
Maria Şleahtiţchi
Gheorghe Popa
Adrian Ciubotaru
Anatol Moraru
Sorin Alexandrescu
Gheorghe Călamanciuc
Magnus Anonimus
Claude Rappe
Mihaela Mudure
Osip Mandelştam
Mihail Vârtanu
Valentina Priţcan
Lucia Ţurcanu
Jean-Michel Maulpoix
Dorin Anghel
Alexandru Lungu
Constantin Cheianu
Nicolae Leahu

Număr ilustrat cu desene de Alexandru Lungu

DESPRE LINGVISTICĂ, HEIDEGGER, CLINTON Ş.A.

GH.POPA, M.ŞLEAHTIŢCHI şi N.LEAHU

în dialog cu EUGENIU COŞERIU

Metaforele evocînd verdele mustos, abia pistruiat în galben şi roşu, al sfîrşitului de septembrie basarabean nu ne-ar ajuta să sugerăm atmosfera zilelor cînd s-a aflat printre noi ilustrul lingvist Eugeniu Coşeriu. Orchestrată sau nu în ascunse iatacuri administrative, această revenire acasă a savantului pare să fi înnobilat cu ***măsura de laudă*** *a locului sacrificiul de o viaţă al Magului de Mihăileni, Basarabia recunoscîndu-i oficial şi fără rest înaltele-i merite ştiinţifice prin organizarea unui simpozion academic* ***Eugeniu Coşeriu****, prin decorarea domniei sale cu* ***Ordinul Republicii****, prin conferirea titlului de* ***Doctor honoris causa*** *al Universităţii "Alecu Russo" (primul titlu de acest fel, conferit cuiva de Universitatea bălţeană) şi inaugurarea unui muzeu* ***Eugeniu Coşeriu*** *în satul de baştină al savantului şi scriitorului.*

Victimă stoică a unui program surmenant, E. Coşeriu şi-a purtat cu răbdare paşii de zeu pătimit şi înţelept peste tot unde au dorit să(-l) se plimbe organizatorii, de la săli de recepţie la săli de degustare, fabrici şi uzine.

Limitată la cadrul oficial al solemnităţilor, comunicarea cu presa părea tabuizată, în tot cazul deloc dezirabilă. Ne-a ajutat academicianul Silviu Berejan, căruia îi mulţumim şi pe această cale pentru că a izbutit să rescrie scenariul canonic, făcînd posibil acest dialog cu ***lingvistul nr.1.*** *Început în jurul orei 19.30 şi întrerupt pentru o oră, aproape nesperatul dialog a continuat la hotel, cu bunăvoinţa domnului profesor, pînă spre miezul nopţii. Ceea ce fascinează la această personalitate ştiinţifică şi culturală de excepţie este sinceritatea şi fermitatea judecăţilor şi atitudinilor, efervescenţa unui spirit impetuos, format la şcoala valorilor clasice, dar căruia nu-i este străină nici aventura gnoseologică a epocii noastre. Am invidiat atunci şi apoi pe cei care au crescut şi cresc la umbra luminoasă a acestui stejar cu rădăcini basarabene şi coroana întinsă peste zările lumii.*

GH. P. **Stimate domnule profesor Eugeniu Coşeriu, cunoaştem părerea Dumneavoastră că niciodată n-aţi plecat de acasă, dar credem că încercaţi totuşi unele emoţii cînd veniţi la baştină, inclusiv la Bălţi.**

E. C. Da, spuneam astăzi dimineaţă că emoţiile mi s-au cam amestecat cu anumite mai mult decît păreri de rău, chiar cu anumite decepţii, văzînd că autorităţile supreme ale municipiului, ale acestui oraş, oricum, ar trebui să fie oraş românesc, nu vorbesc româneşte sau nu vor să vorbească româneşte şi că mi se adresează şi mie în limba rusă. A trebuit să spun că eu nu ştiu ruseşte. Îmi pare cu totul imposibil, adică — şi de necrezut — ca într-o ţară care are totuşi o limbă de stat (dacă vor s-o numească moldovenească, s-o numească moldovenească — în Preambulul Constituţiei e spus că e aceeaşi ca şi limba română) să nu ştie limba de stat o autoritate.

N.L. **Domnule profesor, se spune că sîntem pe calea făuririi unei Europe unite.... Şi dacă e aşa, aceasta presupune un anumit tip de angajament al tuturor etniilor — care conlocuiesc într-un spaţiu — ca să se înţeleagă.**

E.C. Da, ar trebui să se înţeleagă în limba naţională a locului. Pe cînd aceasta este urmarea colonialismului şi imperialismului lingvistic, susţinut prin doctrina Brejnev a bilingvismului armonios. Bilingvismul armonios înseamnă: toţi ceilalţi să înveţe şi ruseşte, iar ei să ştie numai ruseşte. Şi atuncea, se-nţelege, dacă toţi vorbesc ruseşte, ruşii nu mai trebuie să înveţe limbile locale, fiindcă ei vorbesc ruseşte, vorbesc limba care este limba întregii comunităţi, a întregii ţări. De altfel, eu cred că toate lucrurile care s-au întîmplat, din punct de vedere lingvistic, în Rusia (şi condamnarea lui Marr şi altele) erau motivate prin acelaşi imperialism rus.

N.L. **Domnule profesor, dar cum stăteau lucrurile în perioada interbelică, în acelaşi sens, pentru că ştiu că în Bălţi exista o comunitate multietnică? Lumea se înţelegea?**

E.C. Lumea se înţelegea, fiindcă toţi vorbeau româneşte. Majoritatea, la Bălţi, sau aproape jumătate, erau evrei. Şi, cu generozitatea pe care a avut-o totdeauna Statul Român, evreii aveau ziarele lor în idiş şi scrise cu alfabet ebraic. Era şi un liceu evreiesc la Bălţi. Din cînd în cînd profesorii de acolo veneau ca suplinitori la noi, la liceul **Ion Creangă**. Cînd lipsea cineva, venea un profesor de la liceul evreiesc. Adică, se trăia ca într-o ţară civilizată. Ruşii aveau şi ei ziarul lor, se numea **Naşa reci**. Nimeni nu se gîndea să le închidă ziarul. Pe cînd după asta s-a făcut cu mult mai rău, pentru că a revenit situaţia pe care o cunoaştem cu toţii. Vorbeam azi cu soră-mea (ea s-a născut ceva mai tîrziu, s-a născut în '24, eu m-am născut în '21, adică foarte puţini ani după Unire) că pentru noi situaţia asta era definitivă şi ne părea că e situaţia de totdeauna, ca Basarabia să fie o parte din România şi nici nu gîndeam să fie altcumva, că s-ar putea altfel decît aşa. Mişcarea pentru Unire, pentru reîntregire, s-a făcut în momentul cel mai teribil din istoria

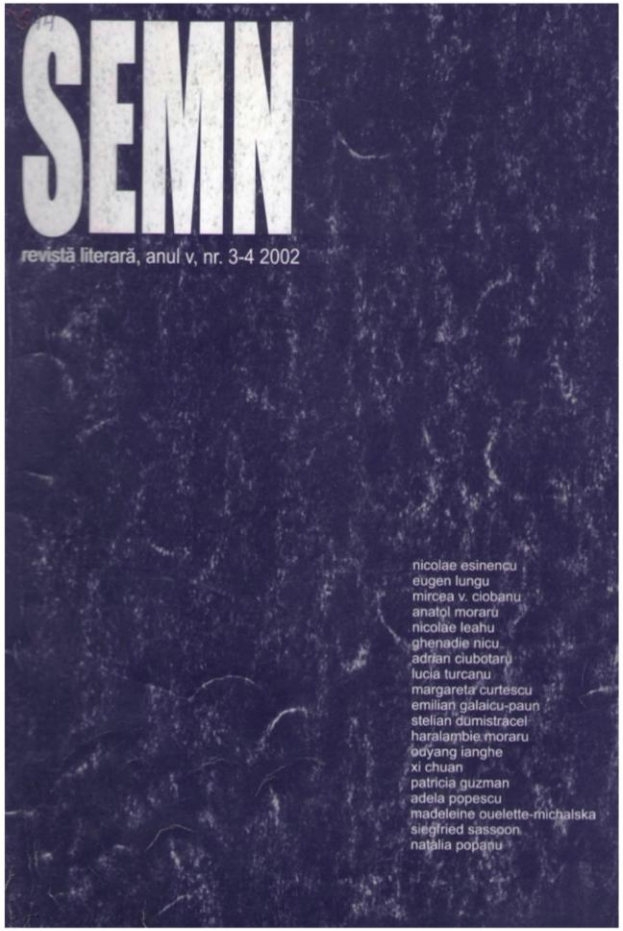

Nicolae LEAHU

Eugeniu Coşeriu, prozatorul

Adunate în volum în 1998, la Tübingen, după ce fuseseră publicate în presa italiană, între anii 1946-1950, şi, ulterior, cîteva titluri, în traducere spaniolă la Montevideo, prozele lui Eugeniu Coşeriu din culegerea *Anotimpul ploilor* constituie dovezi sigure ale unei înzestrări literare remarcabile. Originalitatea viziunii şi prezenţa unui mister notoriu în miezul parabolelor pe care le elaborează autorul scuteşte "glume"-le coşeriene de indulgenţa de care beneficiază de obicei încercările beletristice ale unor personalităţi ce şi-au aflat consacrarea în domenii diferite de cel al explorării artistice a "materialului vagabond al cuvintelor", cum definea limbajul Tudor Arghezi. Pe de altă parte, ar fi o exagerare să spunem că cele 16 povestiri din volumul amintit au făcut cu adevărat obiectul unei dezbateri publice. Aplicînd tehnici sofisticate de interpretare sau lecturi prin excelenţă speculative, care ambiguizează şi mai mult metaforele narative puse în partitură de prozator, puţinele intervenţii de care am dat în bibliografia critică românească nu merg în general mai departe de avansarea ideii că Eugen Coşeriu are meritul de a fi un precursor (1) al literaturii absurdului.

În parte, pasivitatea receptării pare să fi fost alimentată de însuşi Eugeniu Coşeriu, care, într-o scurtă notă de autor la prima ediţie a culegerii de povestiri, avertiza că textele în cauză se retipăresc "pentru cei din familie, pentru prieteni şi colegi". Mai mult, o funcţie relativizantă pare să fi avut şi precizarea, cu rol de subtitlu al volumului, "povestiri şi glume". Deci, "şi glume". Ceea ce, din perspectiva canonului literar actual, presupune asumarea de către autor a condiţiei *minore* a scrierilor. Care şi cîte sînt *glume*, ca atare, rămîne de văzut, pentru că textele au în general o rezonanţă dramatică, adeseori tragică. Mai degrabă, acest însemn paratextual ("glume") ar avea funcţia de perdea (ludică) de fum, menită să provoace receptarea: un savant de talia lui Eugeniu Coşeriu scrie ... "şi glume"? Secundat de marele teoretician care este, prozatorul Coşeriu ştie prea multe lucruri despre natura cameleonică a cuvîntului, pentru ca să nu administreze cît mai eficient, în plan expresiv, puterea nelimitată a limbajului de a produce sens şi semnificaţii prin exploatarea tensiunilor dintre real şi imaginar, semnificant şi semnificat, normalitate şi absurd. De altminteri, la Coşeriu însuşi absurdul se scindează. În unul al condiţiie umane şi într-altul al ... discursului, al vieţii şi al funcţionării limbajului marcat de "tehnologiile" *jocurilor de limbaj*.

Privit diacronic, începînd cu formele ce se insinuează în folclor, continuînd cu marea risipă de energie a personajelor caragialeşti, cu radicalizarea discursului la Urmuz, la Tristan Tzara şi la alţi autori ai avangardei istorice, absurdul, ca principiu de generare a textului, dar şi ca efect ultim al spectacolului existenţei culminează în teatrul lui Eugen Ionescu. Această tradiţie, incomplet revelată la momentul redactării versiunii italiene a textelor, nu pare să-l fi influenţat pe autor, care caută un mod personal de abordare a conceptului, apropiindu-se sau distanţîndu-se polemic, cu o pregnantă voinţă de individualizare, de eventualele modele, inclusiv de filiera austriacă Herzmanovsky--Kafka, cea mai mediatizată la momentul respectiv în Italia.

Recurgînd, ludic, la forţa de destindere a glumei, Eugeniu Coşeriu îi descătuşează energiile metafizice, dar şi deschiderile către o temporalitate recognoscibilă în agresiunea la libertatea omului (v. *La grădina botanică* sau *Corabia*), în conştiinţa împovărată de culpa angajării (iresponsabile) sau neangajării (din laşitate) a omului contemporan (v. *Pata*). Autorul ambiguizează discursul, creînd structuri alegorico-parabolice. În tot cazul, intenţionalitatea monturii simbolice a textelor coşeriene este notorie. Şi, în acest sens, nu împărtăşesc opinia lui Cornel Mihai Ionescu, postfaţatorul culegerii, care, deşi nu fără o anumită graţie a demonstraţiei, inventează o origine hindusă – mitologică – unor nume de personaje, acestea avînd mai degrabă sonorităţi române (Kalin, un posibil avatar al lui Călin), slavone (Kars, Pogon, dar ce să mai spunem de Raskol), aluzie directă la *schisma* rusească [rit vechi -- rit nou]. Voit absurd este amestecul de nume specifice unor universuri denominative deloc înrudite. Un exemplu elocvent la pag. 14: "Teresa, Olga, Maria, Giuseppa, Vera, Tatiana şi Ludmila" alături de Domenico, Prado, Isail şi ... Pana?!

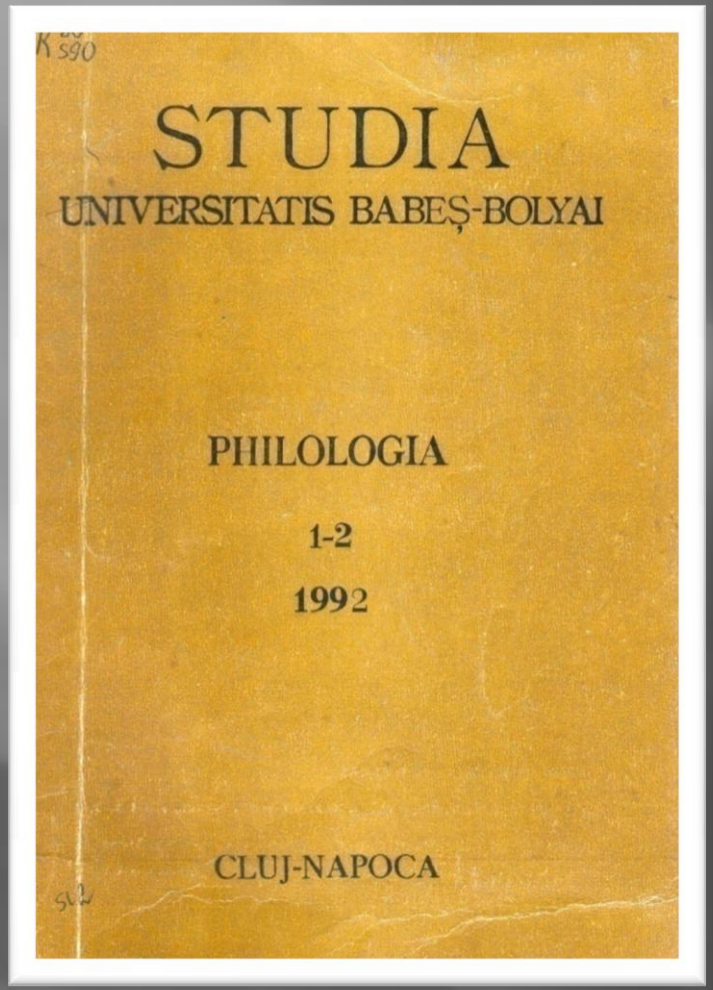

DOCTOR HONORIS CAUSA

UN MARE LINGVIST CONTEMPORAN

Profesorul Eugenio Coseriu, de la Universitatea din Tübingen, şi-a dobîndit un loc cu totul privilegiat în cadrul lingvisticii contemporane. Pentru a atesta prestigiul de care se bucură acest mare savant ar fi suficient să ne referim la alegerea sa în fruntea unor organisme şi foruri ştiinţifice internaţionale (cum sînt: Societatea de Lingvistică Europeană, Societatea de Lingvistică Romanică, Asociaţia Internaţională a Cercetătorilor din Ştiinţele Umane Moderne), la alegerea sa ca membru sau membru de onoare în prestigioase academii de ştiinţă din diverse ţări (Germania, Italia, Spania, Norvegia, Brazilia, Moldova, România şi al Academiei Europene din Londra), la titlul de *doctor honoris causa* care i-a fost decernat de circa 15 universităţi din mai multe ţări ale lumii ş.a.

Acest prestigiu se întemeiază, firește, pe ampla difuzare și recunoaștere a operei sale științifice, care a fost tradusă în numeroase limbi (germană, spaniolă, portugheză, italiană, japoneză, engleză, rusă, franceză, finlandeză, cehă, greacă, coreeană, română). O dovadă elocventă a consideraţiei cu care este înconjurată această operă, în comunitatea ştiinţifică internaţională, o constituie, între multe altele, impozantele culegeri de studii omagiale dedicate Profesorului Eugenio Coseriu, care întrunesc (într-un mod fără precedent în acest domeniu) 9 volume de cca 4300 de pagini, înmănunchind colaborările a 240 de cercetători (lingvişti, filosofi, istorici şi critici literari) din peste 25 de ţări ale lumii.

Cu toate acestea, evaluarea contribuţiei şi a adevăratei semnificaţii a operei lui Eugenio Coseriu în domeniul lingvisticii şi, în general, al ştiinţelor umane contemporane este, încă, departe de a fi încheiată. Multe din exegezele de pînă acum (de la cea a britanicului N.C.W. Spence, pînă la cea a lui I. Iordan, fostul său profesor de la Iaşi) înclină să definească aportul specific al operei coseriene prin contribuţia acesteia la realizarea unei „sinteze" (sau „medieri") teoretice între principalele direcţii antitetice din lingvistica secolului nostru. Alţi exegeţi eminenţi (între care germanii H.H. Christman şi J. Albrecht, cehul J. Šabršula, finlandezul L. Seppänen, japonezii T. Miyasaka şi T. Kamei) relevă, cu dreptate, subdomeniile şi zonele problematice majore în care învăţatul nostru şi-a adus o contribuţie originală şi de importanţă decisivă.

După înţelegerea noastră, evaluarea globală a operei Profesorului Eugenio Coseriu va trebui să ia în considerare însă, la un nivel mai aprofundat, şi impactul acesteia asupra înseşi fundamentelor teoretice pe care s-a clădit „ştiinţa pilot" a domeniului umanist al secolului nostru. Împăr-

biblio_balti@moldova.cc

Biblioteca Municipala Balti

EUGENIU COȘERIU

Liceul "Eugen Coseriu“, s. Catranîc

„SAVANTUL NU-ȘI POATE PERMITE SĂ RĂMÂNĂ ÎN TURNUL SĂU DE FILDEȘ... ÎN REALITATE, EL VORBEȘTE PENTRU TOȚI CEI CARE S-AR PUTEA INTERESA DE ACELEAȘI FAPTE, IAR CEI CARE S-AR PUTEA INTERESA SUNT TOȚI OAMENII."

E. COȘERIU

Autor:
Silvia CIOBANU
şef serviciu Marketing. Activitate Editorială
Biblioteca Ştiințifică a Universității de Stat
“Alecu Russo” din Bălți
iulie, 2011